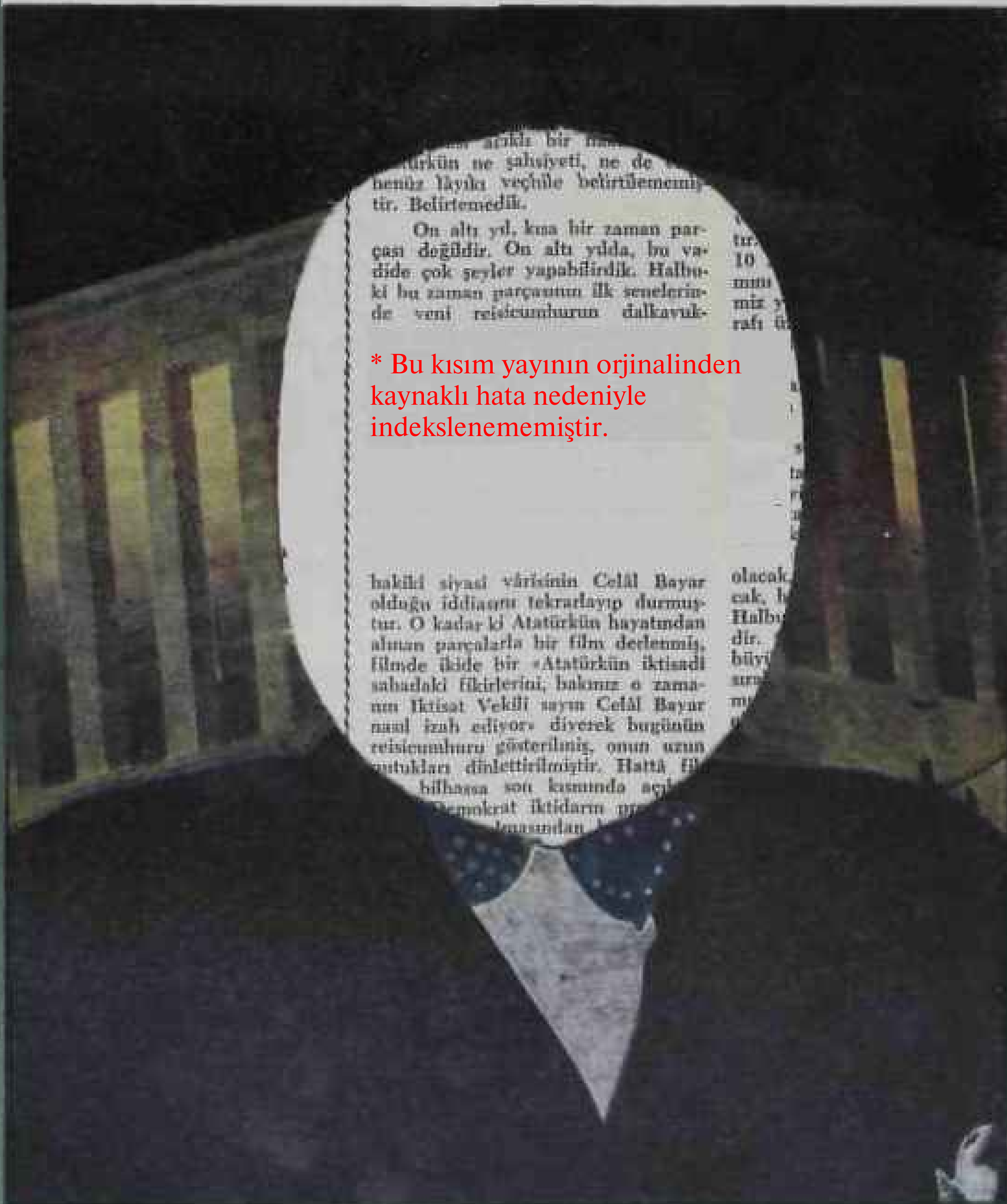
AKİS

HAFTALIK AKTUALİTE MECMUASI

SÜMERBANK

Sermayesi 200.000.000 Türk Lirası

Vadeli, vadesiz küçük cari hesapları için yılda

16 ÇEKİLİŞ

Apartman katları ve daireleri, müstakil evler, otomobiller, 2000 altın ve her keşidede çeşitli para ikramiyeleri

Ayrıca vadeli ve 6 ay çekilmeyen vadesiz mevduat sahiplerine yünlü (halı hariç) ve pamuklu satışlarında tenzilât

ŞARTLARI GİŞELERİMİZDEN ÖĞRENİNİZ.

Her 150 Li... ...r'a numarası

Umum Müdürl... ...kara, Şubeleri: Adana İstanbul, İzmi... ...lu (İstanbul). Bürosu : İsk...

Sümerbank...

- ★ Sümer...
- ★ Sümer... ...lyos
- ★ Sümer... — İstanbul
- ★ Sümer... Dokuma Sanayii
- ★ Sümer...
- ★ Sümer... Defterdar/İstanbul
- ★ Sümerb... — Beykoz/İstanbul
- ★ Sümerba... — Ereğli/Konya
- ★ Sümerba... İzmir
- ★ Sümerban... ...si — Kayseri
- ★ Sümerbank ...köprü
- ★ Sümerbank M... ...seseesi — Malatya
- ★ Sümerbank Nazı... ...esesi — Nazilli
- ★ Sümerbank Pamuk ... ...çır Fabrikaları Müessesesi — Adana
- ★ Sümerbank Selüloz Sanayii Müessesesi — İzmit
- ★ Sümerbank Suniipek ve Viskoz Mamulleri Müessesesi — Gemlik
- ★ Türkiye Demir ve Çelik Fabrikaları Müessesesi — Karabük

Sümerbank'ın teşebbüsü :

- ★ Kütahya Keramik Fabrikası

Alım ve Satım Müessesesinin toptan ve perakende mağazaları :

Adana, Ankara, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İstanbul (Bahçekapı ve Beyoğlu), İzmir, Konya, Kayseri, Malatya, Samsun, Trabzon, Zonguldak.

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

B. M. *M. arkası Ardıç Sok.*
Desen Matbaası — Ankara
P. K. 582 — Tel: *18992*

Fiyatı: 60 kuruş

*

AKİS Ortaklığı adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden :

Metin TOKER

*

Teknik Sekreter

Cüneyt ARCAYÜREK

*

Ressam :

İzzet ÇETİN — AYHAN

Fotoğraf :

Muammer TAYLAK

Klişe :

Cemal YENAR

*

Abone Şartları :

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira
1 senelik	(52 nüsha) :	24 lira

* *

İlân Şartları :

4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira

Kapak içi ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

*

Dizildiği ve Basıldığı yer :

Desen Matbaası - Ankara

Kapak Resmimiz

Kemal Atatürk

Türkiyeyi kuran adam

Kendi aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Türk milleti en büyük kaybının yıldönümünde bulunuyor. Bundan 16 yıl evvel, 10 Kasım 1938 de Atatürk Allahın rahmetine kavuşuyordu. Bu münasebetle bütün yurtta anma törenleri yapılacak, her tarafta Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu minnet ve şükranla anılacaktır.

Atatürkün aramızdan ayrılması üzerinden on altı uzun yıl geçmiş olmasına rağmen her 10 Kasım günü tertiplenen bu merasimlerini zavallılığı üzerinde durmamaya imkân yoktur. O gün söylenen hemen bütün nutuklar seneler senesi söylenmiş lâfların bir tekrarından ibarettir, o gün yazılan makaleler ya bir takım mânâsız hatıralardan ibarettir, ya da edebî cümlelerin yan yana getirilmelerinden teşekkül eden sıra yazılarıdır. Şurası acıklı bir hakikattir ki, Atatürkün ne şahsiyeti, ne de eseri henüz lâyıkı veçhile belirtilememiştir. Belirtemedik.

On altı yıl, kısa bir zaman parçası değildir. On altı yılda, bu vadide çok şeyler yapabilirdik. Halbuki bu zaman parçasının ilk senelerinde yeni reisicumhurun dalkavukları «eski reisicumhur»u unutturmayı deneyecek kadar ileri gitmişler, ona ait çalışmaları «plâtonik» çalışmalar haline indirmişler, demokrasiyle beraber ise partiler onun isminden sadece kendi menfaatleri için istifade gayesini gütmüşlerdir. Bunun misalleri sayısızdır. Cumhuriyet Halk Partisi her fırsatta Atatürk'ün kurduğu parti olarak propaganda yapmış, seçmenlere o şekilde şirin görünmeye çalışmış, Demokrat Parti ise Atatürk'ün hakikî siyasî vârisinin Celâl Bayar olduğu iddiasını tekrarlayıp durmuştur. 0 kadar ki Atatürkün hayatından alman parçalarla bir film derlenmiş, filmde ikide bir «Atatürkün iktisadî sahadaki fikirlerini, bakınız o zamanın İktisat Vekili sayın Celâl Bayar nasıl izah ediyor» diyerek bugünün reisicumhuru gösterilmiş, onun uzun nutukları dinlettirilmiştir. Hattâ filmin bilhassa son kısmında açıktan açığa Demokrat iktidarın propagandasının yapılmasından bile çekinilmemiş ve kurdelâ seçimlerin arifesinde şehir şehir dolaştırılıp gösterilmiştir. Sonra da bunun adına «Atatürke ait çalışma» denilmiştir. İşte on altı yıl böyle geçmiştir. Hâlâ da aynı şekilde geçmekte devam etmektedir.

Halbuki artık Atatürkü, yukarda da ifade edildiği gibi hakikî şahsiyeti ve eserinin hakikî cephesiyle milletimize ve dünyaya tanıtmanın zamanı gelmiştir. Bunun yolu ise Douglas Fairbanksa film çevirtmek değildir. Evvelâ Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu partiler için bir propaganda vasıtası olmaktan sureti katiyyede çıkarılmalı ve ilim adamları mevzuu ele almalıdırlar. Atatürk hakkında o kadar az şey biliyoruz ki bundan utanç duymamaya imkân yoktur. Hayatının bir çok kısmı bizim için hemen tamamiyle meçhuldür. Âdeta bu büyük adamın bizim aramızda yaşadığına inanmak güç hale gelmektedir. Şahsiyetinin bazı tarafları kasten «deforme» edilmiştir, fikirleri şu veya bu surede tahrif olunmuştur. Hususi hayatı olduğu gibi aksettirilmemiştir, yakınında bulunanlar bu hayatın hemen sadece kendilerini ya temize çıkaracak, ya da itibarlarını arttıracak taraflarını, yahut göze girmelerini temin edecek cephelerini belirtmişlerdir. Yoksa tarihî hakikatleri ortaya koymak gibi bir vazifenin altında bulundukları müdrik insanlar gibi hareket etmemişlerdir. Atatürkün hususî hayatının ise eseri üzerindeki rolü ve tesiri her hangi bir kimseninkinden çok daha kuvvetlidir.

Eserine gelince, onun mânası asla ve asla belirtilmemiş, izah edilmemiştir. Gönül çok isterdi ki yıldan yıla 10 Kasım günleri sayfalarının tamamını Atatürk ile dolduran gazetelerimiz yılın diğer günlerinde işin bu tarafı üzerine düşşünler ve çalışmaları desteklesinler, teşvik etsinler... Hükümet artık bir Akademi kurarak bu çalışmaların tamamiyle ilmî hüviyet altında cereyan etmesini sağlasın. Bunun için sarfedilecek parayı bu millet seve seve ödemeye hazırdır.

Atatürkü övmek, göklere çıkarmak iyi.. Fakat bunu sadece lâfla yaptıktan sonra gayet kolay iştir. Atatürk asıl, eseri tamamiyle izah olunduğu, anlatıldığı zaman övülmüş olacak, göklere çıkacaktır. Ne olacak, herkes için methiyeler yazılıyor. Halbuki Atatürk bunların üstündedir. Onu hakikaten sevmek, Onun büyüklüğüne hakikaten inanmak lâf sıralamak değildir. Eserini anlıyor muyuz? Mesele buradadır. Neyi, niçin, ne düşünerek yaptığını biliyor muyuz? Yoksa bir şahıs olarak lehinde yazılar yazılması Onun büyüklüğünü ortaya koymaz. Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu ve bu vatanın kurtarıcısı aynı zamanda bir idealdir. Bir ideali milletine aşılamaya çalışmıştır. Bunu izah etmenin ve şahsiyetinin, eserinin Avrupadaki mânasiyle tenkidini yapmanın zamanı çoktan gelmiştir.

Biz ne yapıyoruz? Ağıt besteliyor, onu radyolarımızda okutuyor, bir marifet yapmış gibi de gurur duyuyoruz. Bu milleti şarkın karanlığından kurtarıp garbın nuruna kavuşturmak için her şeyi yapan ada» ma alaturka ağıt... Hem de Devletin radyosunda...

Ayıptır efendiler, ayıp!.

Saygılarımızla,

AKİS

Meclis

Nutuktan sonra

Menderes yol gösteriyor

Tatmin etmiyen nutuk

Sıraların birinden Hâmit Şevket İnce kalktı. Hâmit Şevket İnce Demokrat Partinin «sertlik» taraftan mebuslarından biridir ve totaliter temayüllü kanunları müdafaadaki hassasiyeti ile tanınmıştır. Kardeşi Refik Şevket İnce ne derece liberal bir anlayışa ve zihniyete sahipse kendisi o derece müfrittir. Salonda şöyle bir dolaştı, mebusların kulaklarına bir şeyler fısıldadı. Bu sırada Reisicumhur Celâl Bayar Meclisi açış nutkunu okuyordu. Mebuslar nutkun başından beri son derece heyecansızdılar. «Güzel» bir alkış sesi hemen hiç yükselmemişti. Hâmit Şevket İnce dolaştıktan sonra el çırpanlar çoğaldı. Fakat bu sırada hatip dış politika kısmına gelmişti. Nutkun en fazla alkışlanan tarafı, böylece sonu oldu.

Celâl Bayarın söyliyecekleri bu yıl, her zamankinden de fazla bir merakla bekleniyordu. Mühim hâdiseler vardı. İktisadî durumumuz hakkında ortaya türlü dedikodular atılmıştı. Kıbrıs meselesi gibi, bütün memleketin üzerinde hassasiyetle durduğu bir dâva ortadaydı. Cumhuriyet bayramı münasebetiyle Moskova radyosu ilk defa olarak Türkiyeden dostane bir edayla bahsetmişti. Başvekilimiz Almanyadan yeni dönmüştü ve seyahatten alman neticenin ne olduğu kati şekilde anlaşılmamıştı. Bütün bu sebeplerden dolayı ecnebi ajanslar Türkiyedeki muhabirlerine nutkun arifesinde telgraflar göndermişler ve dikkatlerini çekmişlerdi. Ecnebi muhabirler de derhal Hariciyeye başvurmuşlar ve nutkun tercümesini istemişlerdi. Fakat Hariciyenin eli ağırdı. Daha doğrusu nutuk Hariciyeye geç gönderilmişti. Değil gazeteciler, yabancı diplomatlar bile dış politikayı alâkadar eden kısmın tercümesini ele geçirmeye muvaffak olamadılar.

Celâl Bayarın söyliyeceklerinin merakla beklenmesinde ikinci bir sebep vardı. Türkiye Büyük Millet Meclisinin 2 Mayıstan sonra çıkardığı hürriyeti tahdit eden kanunlar umumi bir «tasvipsizlik» le karşılanmıştı. O yandan bu yana bu kanunlarla yapılan icraat da sevinç uyandırmamıştı. Hükümetin bunu anladığı ve bir yumuşama politikasına —hakiki demokrat bir hükümete yaraşan politika— dönmeğe niyetli olduğu duyulan haberler arasındaydı. Gönül istiyordu ki bunun müjdesini millete bizzat Celâl Bayar versin. Elbette ki kanunları ve tedbirleri tasvip etmemezlik edemezdi. Nihayet her birinin alanda kendi imzası vardı. Ama, bunların yeniden gözden geçirileceğim haber verebilirdi.

İşte bunları bekliyenler, derin bir hayal sükutuna uğradılar. Celâl Bayarın söylediği nutuk belki de Türkiye Cumhuriyetinin tarihinde irad edilmiş Meclisi Açış Nutukları'nın en zayıfı idi. İhtimal ki demokrat milletvekillerinin bile fazla heyecan göstermemeleri bunun neticesiydi. Reisicumhur, beklenilen ana meselelerin biç birinden bahsetmedi. Kıbrıs dâvası diye bir dâvanın adı bile nutukta geçmedi. Sovyetlerin manevrası ağıza alınmadı. Dünyada mühim gelişmeler olmuştu. Almanya Atlantik Paktına girmiş ve Londrada, Patiste mühim kararlar alınmıştı. Harp tehlikesi artmış mıydı, azalmış mıydı? Bunlar hakkında Reisicumhurun milleti tenvir etmesi ve bu hâdiselerin ışığı altında dış politikamızı izah etmesi bekleniyordu. Ecnebi ajanslar muhabirlerine böyle düşünerek telgraflar yollamışlardı. Halbuki Celâl Bayar, bütün bunları bahse değer görmedi. Hatta Alman-

MUSTAFA KEMAL

Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU

Atatürk aramızdan ayrılalı onaltı yıl oluyor. Fakat, bu, bana en az yarım asır önce olmuş büyük, tarihi hâdiselerden biri gibi görünüyor. Onaltı yıldanberi, Atatürk Türkiyesinin siması o kadar değişmiştir. Gerçi O'nun kurduğu müeseselerin birçoğu henüz ayaktadır. Gerçi, O'nu daha dün ölmüş gibi yüreğimiz yanarak anıyoruz. Buna rağmen Atatürk'ün bizden gittikçe uzaklaşıp e f - saneleştiğini ve meydana getirdiği inkılâp âbidelerinin gittikçe donup kalıplaştığını görmemek, hissetmemek mümkün değildir.

Daha bir kaç gün evvel Harf değişiminin yıldönümü olduğunu kimse hatırladı mı? Tarih ve Dil Kurumlarının ne yaptığından kimsenin haberi var mıdır? Halbuki, bu iki kurul Atatürk'ün en çok üstüne titrediği, vasiyetnamesinin en başına geçirdiği başlıca iki kültür ocağıdır. Şimdi sönmüş, ateşi tütmez bir hale girmiştir.

Atatürk sağ olsaydı, (dini tedrisat) klişesi altında çıkan ve bunun sayesinde bugün Arapça elifba öğretilir mahalle mektepleriyle memleketin dört bir bucağına yaydan Ortaçağ karanlığına tahammül gösterir miydi? İçimizden bu suale «Evet» veya «Belki» diyebilecek bir vicdan sahibi çıkabilir mi?

Atatürk, böyle bir gerilik hareketine asla tahammül edemezdi. Fakat, biz pekâlâ tahammül ediyoruz. Demek oluyor ki, Atatürk'ün mânevî nüfuzundan bir hayli uzaklaşmış bulunuyoruz. O, hayatımızın ufkunda, ışığı küreye yüzbinlerce yılda erişen yıldızlardan biri gibi duruyor. Ne yolumuzu aydınlatabiliyor; ne kanımızı ısıtıyor. Aksi takdirde her gün geri geri bastığımızın farkına varmamış; aksi takdirde, hamam böcekleri gibi üreyen kara sakallı, kara takkeli yobazlar güruhuna karşı koymamız lâzım gelmez miydi? Atatürk, bize, bu haşerattan temizlenmiş pırıl pırıl bir vatan bıraktı ve hepimizi bunun müdafaasiyle mükellef kıldı idi. O vatan, şimdi, hasretini çekmeğe başladığımız bir yer oldu. Fakat, ona tekrar kavuşmak hamlesini kendimizde bulamıyoruz.

Bu aczin, bu uyuşukluğun sebebi nedir? Gerçek inkılâpların kolu kanadı neden kırılmış ve sesleri neden kısılmıştır? Çünkü, bu inkılâplar hiç bir vakit organize bir kitle haline giremediler. Hep dağınık ve hattâ perişan kümeler durumunda kaldılar, ve inkılâp prensiplerinin koruyuculuğunu kökleri Babıâli'nin köhne nizamlarına bağlı bir bürokrasi'ye bıraktılar.

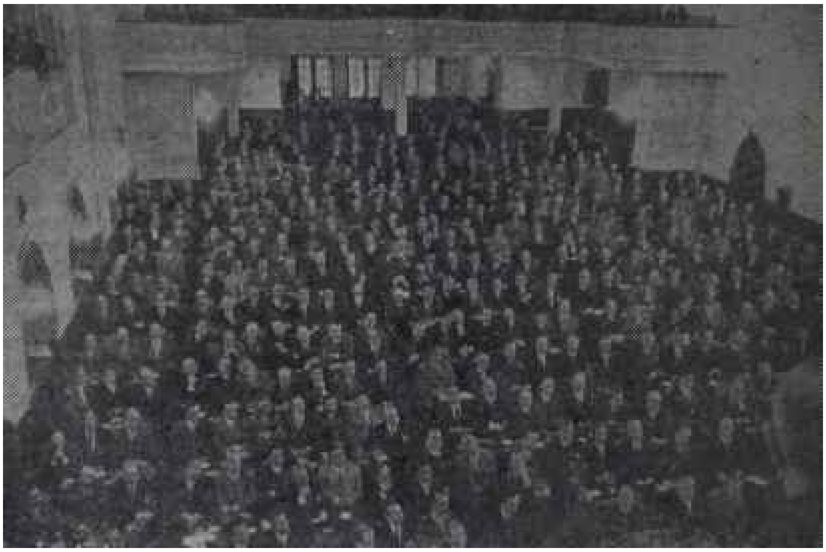
Bu yüzden Kemalizmin «ideologie» si de yapılamamıştır. Herkes Atatürk'ü kendi bildiğine, kendi dilediğine göre tefsir etmiştir. İnkılâp sahasındaki bu fikir anarşisi, korkanın ki, günün birinde Atatürk'ü, yalnız, gittikçe uzaklaşan bir yıldız değil, halli imkânsız bir muamma şekline sokmasın.

ya ve İngiltere gibi münasebetlerimizin durumu hakkında milletin alâka duyduğu memleketler hiç anılmadı. Bir Türk dış politikasının ana hatları çizilmedi. Neler oluyordu, nereye gidiyorduk, Reisicumhur söylemedi.

İktisadi durumumuz hakkındaki sözler de tatmin etmiyordu. Bu durumun parlak olduğu ifade ediliyordu. Ama bu hükme nasıl varıldığı belli değildi. Daha fazla rakam söylenebilirdi. Fara politikamız hakkındaki iki cümle ise iktisat kitaplarında yazılı cümlelerden ibaretti. Evet, yapılan ve yapılacak işler anlatılıyordu, daha doğrusu bunlardan bahsediliyordu. Ama bir plân bahis mevzuu edilmiyordu. Celâl Bayar Demokrat Parti İktidarının dört senelik icraatını geçen yıl anlatmıştı. Bunun tekrarına lüzum yoktu.

Bunlar, nutkun tatmin etmiyen kısımlarıdır. Fakat bir de üzen tarafı vardır: Reisicumhur 2 Mayıstan bu yana sertleşen havanın yumuşayacağı hususunda hiç bir müjde vermedi. Bilâkis basın hürriyeti mevzuunda söyledikleri basın hürriyetini garp memleketlerindeki mânasiyle anlayanlar için memnuniyetbahş olmaktan son derece uzaktır. Celâl Bayar basınla ilgili kanunda yapılan tadillerin ilk tatbikatında hâkimlerin isabetli kararlar aldığım sözlerine ilâve etti ki, bu kararlar henüz Temyiz tarafından tasdik edilmediğine göre üzerlerinde mütalâa serdetmek doğru değildi. Nihayet Reisicumhur 2 Mayıstan bu yana çıkarılan kanunların ifade ettiği zihniyetin yeni neticelerine intizar etmek gerektiğini de bildirdi.

Nutkun bilhassa baş tarafları pek az alkışlandı. Yalnız basın hürriyeti mevzuundaki görüşleri, salonun en arka sıralarından birinde oturan Zühtü Hilmi Velibeşenin hararetle tasvip ettiği görüldü. Son taraflarda ise bilhassa Libyadan bahseden kısım heyecan uyandırdı. Bu sırada Libyanın Milli Müdafaa Vekili kordiplomatiğe ayrılan locadan nutku dinliyordu. Mısırla münasebetlerimiz hakkındaki sözler de umumî memnunluk verdi.

Meclisin görünüşü

İlk celseler hep kalabalık olur

Kabine âzaları

Dâvetliler bir yandan Reisicumhurun nutkunu dinlerken diğer taraftan da kabineye ayrılan yerde oturan Başvekil ile vekillere bakıyorlar ve siyasi hava hakkında tahminler yürütüyorlar dı. Adnan Menderes kahverengi bir elbise giymişti. Refik Koraltanla beraber Celâl Bayarı kapıdan karşıladılar ve salona beraber girdiler. Celâl Bayar kürsüye çıktı, başvekil ve vekiller yerlerine oturdular. Hareketlerden mâna çıkarma meraklısı olanlar Adnan Menderesin sut çevirdiği bazı vekillerin artık gözden düşmüş oldukları neticesine vardılar. Bunun aslı var mıdır, yok mudur, tabii bilinmez ama Başvekil eskiden samimi olduğu bazı kimselere karşı son derece resmîydi ve bu katiyyen gözden kaçmıyordu. Fotoğrafçılar bir kaç fotoğraf alabildiler, sonra hepsi Adnan Menderesin arzusu ile dışarıya çıkarıldılar.

Zaten fotoğrafçıların içeriye girmeleri de bir mesele olmuştu ya.. Kapıdan idare âmiri Mehmet Aldemir topunu çevirmiş, içeriye sokmak istememişti. Davetiye soruluyordu, halbuki fotoğrafçıların hemen hiç birine davetiye gönderilmemişti. Şimdi ne yapacaklardı?

İşte bu esnada, Refik Koraltan göründü. Fotoğrafçılar derhal onun yanına seğirttiler ve kendisinin başkan seçimini müteakip resmini çekmek istediklerini, halbuki kapıda aksilik çıkarıldığım söylediler. Meclis Reisi derhal emir verdi: Bütün fotoğrafçılar gireceklerdi. Hepsi, kendisinin misafiriydi. Hem sadece basın fotoğrafçıları değil; elinde makine bulunan herkes salona girdi

Bütün fotoğrafçılar Koraltana candan dua ettiler. Bol bol da resmini çektiler.

Bu suretle herkes sevindi.

Nutkun akisleri

Nutkun akisleri geniş olmadı. Evvelâ yabancı ajans temsilcileri beklediklerini bulamamanın, bulduklarını da vaktinde alamamanın hüsranı içindeydiler. Bu yüzden telgrafları umumiyetle pek kısa oldu. Gazetelere gelince, onların çoğu için metnin bir ehemmiyeti yoktu. Bir kısmı, Celâl Bayar ne söylese övecekler, diğer bir kısmı ne söylese yereceklerdi. Onu yaptılar. Nutukla tatmin olanların başında Ahmet Emin Yalman geliyordu. Reisicumhurun sözlerini büyük bir alâkayla dinlemiş, biraz sonra metin ajans tarafından gönderileceği halde dikkatli dikkatli not tutmuştu. Hattâ dinleyiciler arasında konuşanlara ihtarda bile bulunmuş, konuşma-

D. P. oturuyor — C. H. P. ayakta

Baki kalan tek hoş seda

Adnan Menderes

Sırtını nihayet çevirdi

malarım rica etmişti. Sonra, yazdığı makalede, duyduğu inşirahı anlattı. Ahmet Emin Yalmanın hassas bir kalbe sahip olduğu ve çok çabuk sevinip, çok çabuk teessüre garkolduğu malûmdur.

Bunların dışında Cumhuriyetçi Millet Partisinin Genel Başkam Ahmet Tahtakılıç bir beyanatta bulundu. Genel Başkan bu beyanatında, Reisicumhurun parti politikası güden bir nutuk vermiş olduğunu söylüyordu.

Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanına gelince o, intibalarını öğrenmek isteyen bir gazeteciye sıhhatinin ve keyfinin yerinde olup olmadığını sormakla mukabele etti.

Locada bir hâdise

Amerikan sefirinin Meclisten dışarı hışımla çıktığını görenler, gazete fotoğrafçıları oldu. Hâdise, Celâl Bayarın nutkunu söyliyeceği gün cereyan ediyordu. Reisicumhur henüz Meclise bile gelmemişti. O halde Amerikan sefiri niçin gidiyordu? Fotoğrafçılar yanına yaklaştılar, sebep sordular. Anlaşıldı ki, Büyük Elçi, kendisine verilen yeri beğenmemişti. Bu gidiş derhal alâka uyandırdı ve bilhassa Amerikalı muhabirler telefonun başına koştular.

Sefirle görüşen, Associated Press ajansının dilber kadın muhabiri oldu. Büyük elçinin anlattığına göre kendisi zamanında gelmiş, yerini almıştı. Bu sırada Ankaradaki Büyük elçilerin duayeni Çin elçisi Dr. Li gelmiş, Amerikan sefiri de yerini ona terketmişti. Fakat bu sefer kendisi ayakta kalmıştı. Zaten loca hayli sıkışıktı ve Nebresca üniversitesi temsilcilerinin davet edilmiş olması vaziyeti güçleştiriyordu. Protokol memuru ise, çırpınıp duruyordu. Nereye, nasıl iskemle koydurulabilirdi. Bunun üzerine Amerika sefiri çıkıp gitmişti.

Mesele bir hâdise oldu. O kadar ki Amerika sefiri Warren kalkıp Hariciye Vekâletine gitti ve işi anlattı. İfadesine göre nutku radyodan dinlemişti.

Dinledi mi, dinlemedi mi, tabiî bilinmez ama, bilinen sayın Büyük Elçinin Türkçeden yana pek zengin olmadığıdır.

İmam nikâhına doğru

Kanunu teklif edenin adı duyulur duyulmaz, bir gülme başladı. Ahmet

Dünün idealistleri nerede ?

İsmail Rüştü AKSAL

Nasıl bir köle olmak istemezsem, efendi de olmak istemem.
Abraham LİNCOLN

2 Mayıs seçimlerinden hemen önce ve bilhassa seçimlerden sonra, iktidar tarafından türlü bahanelerle alınan bir takım kanuni tedbirler ve bu tedbirlerin tatbikattaki tecellileri, içte ve dışta, rejimin geleceği bakımından duyulan tereddüt ve endişeleri büsbütün arttırmıştır. Şeref ve haysiyetleri ve devletin siyasî ve mali itibarını koruma gerekçesi ile basın hürriyetinin daraltılması, hür tefekkürün başlıca teminatı olan üniversite muhtariyetinin baltalanması, devlet hizmetlilerinin kayıtsız ve şartsız iktidarın emir kulu haline sokulması, meşru siyasi temayüllerinden dolayı bir vilâyetin kaza haline getirilmesi ve nihayet, hâkimler teminatının fiilen hiçe indirilmesi gibi tedbirlerin, müfrit iktidar mensupları dışında kalan aydınlarda ve vatandaşlarda haklı olarak yarattığı yeis, ümitsizlik ve hattâ korku, içte muhtaç olduğumuz siyasi emniyet ve huzuru, hemen tamamen ortadan kaldırmıştır.

Memleketimizde yıllarca gerçek demokrasinin ve murakabeli bir idarenin hasretini duyan ve bu uğurda mücadele eden idealisder için, son hamleden dokuz yıl sonra varılan bu müşahede, cidden ıstırap vericidir. Bu mücadelenin içinde ve başında yer almış ye bu uğurda sık sık mensup olduğu siyasî teşekkülün saflarında mücadele etmiş, tarizlere, hücumlara ve hattâ ağır ithamlara maruz kalmış olanlar için, bu müşahede daha da ıstıraplıdır.

Siyasi hâdiseleri serin kanla tahlil edebilen her insaflı vatandaş, demokrasi zevahiri alfanda, tek parti devri zihniyetinin, usullerinin ve geleneklerinin siyasî hayatımıza her gün biraz daha hâkim olduğunu görmektedir. Bütün gayretlere, iktidar mensuplarının ve organlarının kesif propagandalarına rağmen, bugün memlekette, gerçek demokrasinin dayandığı hür müesseselerin ve değerlerin birer birer yıkıldığına şahit olmak bahtsızlığı ile karsı karşıyayız.

Zaman zaman kendi kendimize soruyoruz: Bunun için mi mücadele ettik?. Bunun için mi memleketimizde yeni bir devrin açıldığına inanarak, garezsiz ve ivazsız siyaset sahnesine atıldık?. Onbeş, yirmi senede bir silkinme ve sonra tekrar bıraktığı yerden başlamak, bu memleketin değişmiyen alın yazısı mıdır?.

İşin asıl hazin tarafı, iktidar partisinin içinden bu gidişe karşı seslerini yükselteceğini umduğumuz nice idealist geçinen dostlarımızı, mücadele şöyle dursun, günlerini gün etmek, göze girmek için birbirleriyle âdeta rekabet halinde görmek oluyor.

Bu dostlarımızla 1945-1950 devresinde zaman zaman yaptığımız konuşmaları ve dertleşmeleri şimdi acı acı hatırlıyoruz. Siyasî hayatımızda daha güzel, daha mesut bir geleceğin hasreti içinde, yapılanları az buluyor, daha fazlasını istiyorduk. Çok partili siyasî hayatın ve murakabeli bir idarenin bu memlekette yerleşmesi ve kökleşmesi için ileriye doğru atılan her adım, temele konan her taş, muhalif, muvafık hepimizi sevindiriyordu. Öyle zannediyorum ki dünkü iktidarın idealistleri, tarihe, memlekete ve vicdanlarına karşı, ellerinden geldiği ve güçlerinin yettiği ölçüde, vazifelerini yapmakta kusur etmediler. Ta şimdi?. Muhalefet yıllarında daha geniş bir siyasî hürriyetin, faziletin, gerçek demokrasinin şampiyonları, yapılanları az bulan idealisder, nerededirler?. Siyasî hayatımızın üzerine her gün biraz daha çöken karanlıklar içinde bu idealisderi, eski hüviyetleri ile seçemez, seslerini duyamaz olduk. Aksine, bir orkestra topluluğunda olduğu gibi, gözleri orkestra şefinin değneğinde, bir falso yaparım, gözden düşerim korkusu ile âdeta titrediklerini görmek, memleket hesabına da kendileri hesabına da sadece elem vericidir.

Henüz bütün ümiderimiz kırılmadı. Henüz «demek bütün mücadeleniz, bütün gayretleriniz iktidarın, basit nimetleri içindi.» demeye dilimiz varmıyor. Bu acı müşahedelere rağmen, onlardan hâlâ bir silkinme beklemek, acaba aşın bir safdillik, boş bir hayalmidir?. Bunu bize ancak zaman gösterecektir.

Ahmed Gürkan

"İnsan karısını çabuk boşayabilmeli"

Gürkan bu neviden teklifler yapmakla şöhret kazanmıştır. Zaten bu parlak fikrin ondan başka birinden gelmesi hemen hemen imkânsızdı. Tokalın bu meşhur mebusu bu sefer evlenme ve boşanmaların süratlendirilmesi, kolaylaştırılması yolunda bir teklifte bulunuyordu.

Evlenmek isteyen kimseler çok uzun zaman beklemek zorunda kalıyorlardı. Bir takım garip ve münasebetsiz âdetler, usuller vardı. Meselâ bunlardan biri kâğıt asılmasıydı. Kâğıtlar tam iki hafta askıda kalıyor, çift bu sırada evlenemiyordu. Buna ne lüzum vardı? İki kişi evlenmeye niyet etti mi, nikâh dairesine gitmeli ve hemen evlenebilmeliydi.

Evlenmek zordu da sanki boşanmak kolay mıydı? Ne gezer. O bambaşka bir âlemdi Hâkimler ayrılma kararı vermek için insanın anasından emdiği sütü burnundan getiriyorlardı. Halbuki zorla güzellik olabilir miydi? Biri karısını istemezse, kim ne karışabilirdi? Mahkemeye müracaat eder etmez hâkim derhal boşanma kararını vermeliydi. Mademki demokrasi vardı, bu evlenip boşanma işleri de kolaylaştırılmalıydı.

Teklif, Ahmet Gürkandan başka kimden gelirse gelsin mutlaka komünizmin bilhassa ilk yıllarındaki Rusyayı hatırlatırdı. Fakat Ahmet Gürkan ismi hatıra başka şey getirmektedir. Bu, Medeni Kanundan evvelki kanunlarımızdır. Ahmet Gürkan diyor ki herkes istediği gibi evlenebilsin, istediği gibi boşanabilsin. Bir tek şey teklif etmiyor: İmam nikâhı ve «Boş ol!» sözünün iadei itibarı. Bakalım onu da teklif edecek çıkacak mı?

Demokrasi

Bir kahramanın sonu

Bundan tam dokuz yıl evvel, Türkiyede tek parti devrinin en sıkı günlerinde Büyük millet Meclisinde hürriyet âşıkı bir ses yükseliyordu. O zamana kadar alışılmamış lâflar söylüyor, görülmemiş derecede şiddetli tenkidlerde bulunuyordu. Müdafaa ettiği tez, Türk milletinin artık demokrasiye kavuşturulması lüzumu ve ihtiyacı idi. İşlerin iyi gitmediğini söylüyor, Millî Şefi olmasa bile onun hükümetini itham ediyordu. Evet, tek parti devrinin en sıkı günlerinde bu davranış görülmüş, işitilmiş şey değildi. Gerçi sonradan tenkid hürriyeti ilk olarak memlekete gelip yerleşti ama birinci adıma atmak hiç şüphe yok hakiki bir kahramanlıktı. Bu kahramanın adı Hikmet Bayur'du. Denilebilir ki Demokrasi devrimizin ilk mücahidi odur.

Aradan seneler geçti. Seneler ve hâdiseler... Demokrat Parti kuruldu. onun bağımdan bir Millet Partisi çıktı, Cumhuriyet Halk Partisine karşı birleşmiş olanlar ayrıldılar, hattâ aralarına rekabet, düşmanlık girdi. Bu arada Hikmet Bayur yanlış ata oynamıştı. Mareşal Fevzi Çakmak ve Kenan Önerle beraber Millet Partililerin başına geçmiş, elinde kalemi bir yandan İsmet İnönüye, diğer taraftan Celâl Bayar ve Adnan Menderese alabildiğine hücum ediyordu. Tezi değişmemişti, daha çok hürriyet, daha sahici demokrasi istiyordu. Bunları ne İsmet İnönü temin ediyordu, ne de Celâl Bayar veya Adnan Menderes temin edebilirdi.

Aradan yine seneler geçti. Seneler ve hâdiseler... Demokrat Parti iktidara geldi, Hikmet Bayur kendi partisi içinde hüsrana uğradı, istifa etti, ne yapacağını bilmez bir hal aldı. Geçim derdi de üstüne binmişti. Evvelâ hâtıralarım Cumhuriyet gazetesine sattı, sonra müstakil aday etiketiyle Demokrat Partinin listesinde yer aldı. Artık Celâl Bayar ve Adnan Menderesin özlediği hürriyeti getirdikleri kanaatine vasıl olmuş bulunmalıydı. Nitekim 2 Mayıstan sonra Meclis açıldığında hükümet programının arkasından söz aldı ve son dokuz sene içinde söylediklerinden bambaşka şeyler söyledi. Aa! Herkes hayretler içinde kaldı. Konuşan adam, o hürriyet mücahidi Hikmet Bayur muydu? Yıllar zavallıyı ne hale getirmişti.. İktidarın hoşuna gitmek için nutuk verdiği her halinden, her kelimesinden belliydi. Dinleyiciler hükümlerini vermekte gecikmediler: Hikmet Bayur artık siyasî hayatta bir şahsiyet olmaktan çıkmıştı. O günlerdeki gazetelere bakınız: Hepsinde aynı kanaati bulacaksınız. Hattâ AKİS, büyük bir hülûsu kalb ile kendisine şu atasözünü hatırlatmıştı: «Söz gümüşse, sükût altındır». Hikmet Bayur hiç olmazsa susabilirdi. Onu bile yapmadı. Yazık oluyordu, Bari orada kalsaydı.

Hayır! Esbak Hürriyet kahramanı

Hüsnü Yaman

Alkışlamayan adam

kalemi eline tekrar **aldı** ve Akşam gazetesinde yazıya başladı. Acıdır, kalb sızlatıcıdır, ıstırap vericidir. Hikmet Bayur, kelimenin tam mânasiyle klâsik dikta rejiminin methiyesini yapıyordu. Hani büyük kemancılar olur. El üstünde tutulurlar. Sonra seneler geçer, ihtiyarlık gelip çöker, eller iyi yay çekemez olur ve o meşhur kemanist bir barda çalmaya başlar. Böyle bir hal ne kadar üzüntülüdür değil mi?

Klâsik dikta rejiminin methiyesini herkes yapabilirdi. Bu öyle büyük bir dehaya ihtiyaç göstermez. Fakat Hikmet Bayur, ismini bundan masun tutmalıydı.

Üstadın dediğine göre memleketimizde hürriyet, demokrasi her şeyden evvel bir kültür meselesidir. Hiç olmazsa ilk öğretim dâvamızı halletmeden Türkiyeye hürriyet sokmak, hürriyete müsaade etmek hatadır. İlk Öğretim dâvamız ise para ister. Bu parayı da ancak iktisadi kalkınma ile temin edebiliriz. O zaman sıra kendiliğinden ortaya çıkıyor:

1 — *İktisadi kalkınma,*
2 — İlk öğretim dâvamız,
3 — Hürriyet.

Bu safhalardan henüz birincisinde olduğumuza göre, hakikî demokrasiye kavuşmamız için daha çok beklememiz gerekiyordu. Bunu söyleyen de Hikmet Bayur'du. Gazeteyi okuyanlar, buruşturup ellerinden attılar. Halbuki hürriyetlerin daraltılmasına girişilmişti, iktidar partisinin bazı çevrelerinde böyle bir temayül mevcuttu. Hikmet Bayur'un ortaya çıkıp bununla mücadele etmesi gerekirken —Akşam gazetesine yazı yazacağı ilân edildiği zaman bu işe karar verdiği sanılmıştı— o temayülün Don Kişotluğunu yapıyordu. Hürriyet bu memleket için tehlikeliydi. İktidara sadece iki iş düşüyordu: Atatürk inkılâplarını korumak — İktisadî kalkınmamıza devam etmek. Ancak kalkınmamız neticesinde milletçe zengin olup kültür dâvamıza sarılacak parayı bulursak ilk öğretim meselemizi halledecektik, o da yapıldıktan sonra hürriyet ve demokrasiye hak kazanacaktık. O zamana kadar sert tedbirler lâzımdı. Hikmet Bayurun iddiasına göre millet de 2 Mayıs seçimlerinde Demokrat Partiye bu iki ana gayeyi gerçekleştirme yolunda bulunduğu için rey vermişti.

Ah, Hikmet Bayur, bu söylediklerinize siz kendiniz gülmüyor musunuz?

Esbak hürriyet kahramanının parlak fikirlerini ne kadar müddetle Akşam gazetesinde okumaya devam edeceğimiz elbette ki malûm değildir. Ama üstad bu şekilde giderse, hem kendisine hem de gazeteye pek yazık edecektir. Demokrasinin üzerinden dokuz yıl geçtikten sonra bu memlekette biç kimse milletin hürriyeti hazmedecek seviyede olmadığı yolundaki palavralara kulak asmıyacaktır. Dokuz senedenberi bu memlekette kültür gerilememiş, ilerlemiştir. O zamanlar elde edilmesi için çalışılan nimetlerin elden çıkarılmasını kim tavsiye ederse etsin, o yola kim saparsa sapsın iltifat görmiyecektir.

Şimdi alâkayla beklenen husus, Demokrat Parti iktidarını tutan gazeteler ve gazetecilerin Hikmet Bayurun bu sözleri karşısında ne reaksiyon göstereceklerídir. Zira bizzat Adnan Menderes geçen devrenin son günlerinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin kürsüsünden tek parti devrinin son yıllarında, hattâ iki parti devrinin ilk yıllarında iktidarı elinde tutanların demokrasiye karşı yaptıkları itirazları sayıp dökerken aynen Hikmet Bayurun şimdi söylediklerini tekrarlayan bedbahtlardan bahsetmişti. O zaman da Türk milletinin hürriyet ve demokrasiyi hazmedemiyeceği bildirilmiş, bir takım rakamlar ileri sürülmüştü. O zaman da

Hikmet Bayur
Esbak Hürriyet Kahramanı

evvelâ ilk öğretim seferberliğinin tamamlanması icap ettiği söylenilmişti. Hikmet Bayur daha da ileri gidiyor ve kültür dâvasının halli için gerekli paranın da iktisadî hamlelerimizin sonunda elde edileceğini hatırlatıyor.

Başvekil, zaman zaman bazı gazetelere kızar. Doğrusu istenilirse Başvekil olarak kızması ne kadar caiz değilse, insan olarak kızması da o kadar haklıdır. Hakikaten üzüntü veren neşriyata tesadüf olunuyor. Bunu kendilerine **meslek i**ttihaz etmiş gazeteler de yok değildir. Fakat bunlardan pek azı, demokrasiye hakikaten inanmış bir kimseyi esbak hürriyet kahramanı Hikmet Bayurun klâsik dikta rejiminin müdafaasını yapan makalesi kadar kızdırabilir. Adnan Menderes o yazıya ateş püskürdüğü gün muhalefet yıllarında ne ise iktidar yıllarında da o kaldığının en güzel delilini vermiş olacaktır.

Ve haydi Mümtaz Faik Fenik, haydi Burhan Belge, haydi Ahmet Emin Yalman, haydi Bahadır Dülger şu meşhur toplarınızı biraz da Demokrat Partiyi tutan hürriyet düşmanlarına çevirsenize görelim...

Üniversite

Siyasi bir maç

Hazırlık, o sabahtan başlamamıştı; günlerden beri devam ediyordu. İki takımın taraftarları son derece heyecanlıydılar. Mümkün olduğu kadar fazla adam toplamaya çalışıyorlardı. Üniversite açılacak, dersler başlıyacaktı. Rektör konuşacak, bir profesör ilk dersi verecekti. Bütün bunlar ikinci derecede kalıyordu. Asıl Celâl Bayar ve İsmet İnönü'den hangisi, daha fazla **alkış** toplayacaktı. Mesele bu idi.

Üniversite açıldı, fakat ne Celâl Bayar geldi, ne de İsmet İnönü. Buna mukabil Adnan Menderes ile Kasım Gülek ortadaydılar. Bir dinleyici lâtife etti :

"— Sahaya B takımları çıktı.."

Bu, pek doğru değildi. Zira Adnan Menderes, Partinin Genel Başkam olarak asıl A takımı idi. İki takımı da taraftarları hararetle alkışladılar. Cumhuriyet Halk Partisinin B takımı, iktidarın A takımı karşısında ezilmedi. Hattâ galip geldi diyenler bile vardır. Her halde Ankara Üniversitesinin açılış merasiminde, stadyumlarda işitildiği veçhile bol bol «Ya.. Ya.. Ya. Şa.. Şa.. Şa.» sedaları duyuldu. Bunlardan bir kısmının sonuna «Adnan Menderes çok yaşa», diğerininkine «Kasım Gülek çok yaşa» gelmişti. Stadyumdan farkı bu idi.

*

Bu sene iki Üniversitenin açılış törenleri de hâdiseli oldu. Gerçi hâdise denilen şey bir bardak suda fırtına idi ama, yine de hayli heyecana, telâşa sebebiyet verdi. İstanbullu gençlerin de, Ankaralı gençlerin de dertleri vardı. Bunlar ne kadar ayrı dertlerse de mahiyetleri itibariyle eştiler. Her şeyin vüzuhla ortaya konmasından ve mânâsız inatlardan ileri geliyordu.

İstanbullu Üniversiteliler açılış töreninde kendilerine de söz hakla verilmesini istiyorlardı. Doğrusu bu, onlar» en tabiî hakkı idi. Söz alınca ne diyeceklerdi? «Kahrolsun hocalarımız!» diye mi bağıracaklardı, yoksa imtihanların kaldırılmasını mı talep edeceklerdi? Yahut siyasete karışacaklar, siyasi nutuk söyliyecekler, iktidara hücum edip muhalefeti mi öveceklerdi? Hayır! Böyle bir zanna sahip olmak için insanın en hafifinden deli olması icap eder. Nihayet, kendilerini alâkadar eden meselelere temas ile, edep ve iz'an dairesinde dertleri ve istekleri varsa onları ifade edecekler, bazı dâvalar karşısında —eğitim dâvaları— fikirlerini belirteceklerdi. Bunda ürkecek, bu masum arzuya mâni olacak ne vardı? Ama gençlerin müracaatım Senato bir defa reddetmişti. Hâlâ, o boş, o mânâsız inadında

devam edip gidiyordu.

Bu yüzden her yıl iki ayrı tören yapılıyordu. Bunlardan birine profesörler ve resmi şahsiyetler gidiyor, diğerine talebeler ile onların hususi davetlileri. Birincisi soğuk oluyor, ikincisi coşkun geçiyordu. Hem bir tek tören yapılsaydı, siyasete yer kalmıyacaktı. İki tören yapılınca, gençlerinkine mecburen siyasi ve muhalif bir hava hâkim oluyordu. Nitekim Üniversitelilerin bu seneki şeref misafiri Hüseyin Cahit Yalçın idi.

Törenlerin birincisi Üniversitenin salonunda yapıldı. Rektör Yeniçay buz gibi bir hava içinde, alâka uyandırıcı tek tarafı olmıyan bir nutuk verdi. Davetlilerin hepsi, mecburen gelmişlerdi. Bunların arasında Vali Fahreddin Kerim Gökay da vardı. Fahreddin Kerim Gökay, eğer gençlerin toplantısına gitse ne kadar alkışlanacağını, nasıl bir sevgiyle karşılanacağını bilmiyor değildi. Bunlardan pek hoşlandığı da bir hakikatti. Nitekim, merasim gününün arifesinde bu «kahramanlığı» yapacağına dair rivayetler de çıkmıştı. Söylenildiğine göre üstad evvelâ resmi merasime gidecek, ondan sonra talebelerin arasına katışacaktı. Fakat son dakikada bu tahakkuk etmedi. Bildirildiğine göre, yukardan emir almıştı.

Törenlerin ikincisi fevkalâde bir hava içinde Marmara lokalinde yapıldı. Koca salonda bir tek boş yer kalmamıştı, her yer ağzına kadar doluydu. O kadar ki, pek çok talebe, hattâ pek çok davetli locaların kenarlarına oturdular. Bir kaç kişi konuştu. En son konuşan Hüseyin Cahid Yalçın idi. Gazetecilerin piri, sözlerini bitirirken göz yaşlarım tutamadı. Ağlıyordu. Ama kederden değil. Güzel bir konuşma yapmış, gençlere bütün hayatları boyunca hürriyet uğrunda mücadele etmelerini tavsiye etmişti. Gençler onu avuçlarını patlatırcasına alkışlamışlar, sonra otomobiline kadar tezahürat yaparak götürmüşlerdi. İşte Hüseyin Cahidi, o amansız kalemin sahibini ağlatan bu olmuştu. İnsan çok zaman sevgiden de ağlar.

Talebeler dâvalarında musirdiler. Bir gün söz hakkını alacaklarından biç kimsenin şüphesi olamazdı. Bunu, Senatonun anlamaması anlaşılacak iş değildi. Hürriyet, söz hakkı ne kadar kısılabilir? Bir gün bunları vermek zarureti karşısında kalındığında o hocalar hiç mi hicap duymıyacaklardı? Öyle anlaşılıyordu ki hâkim olan düşünce şuydu: Mademki hükümet bizim ağzımıza kilit vuruyor, biz de talebelere söz hakla tanımayız.

Garip, gülünç ve ayıp!

Nitekim gençler Üniversite salonunu abluka alfana alıp arkadaşlarının resmî törene gitmesine mâni olunca o tören bir gösterişten başka şey olmuyor. Olamaz da...

Ya Ankara

İstanbul Üniversitesinin açılmasından iki gün sonra Ankara Üniversitesi törenini yaptı. Ankarada hocalar İle talebeleri arasında böyle bir zıddiyet yoktu. Gençler kendilerine de söz hakkı verilmesi için bir talepte bulunmamışlardı, bu da Senatoyu müşkül bir karardan kurtarmıştı. Fakat orada daha mühim bir mesele vardı: Muhalefet lideri alkışlanacak mıydı? Daha doğrusu alkışlanacağı muhakkaktı da, acaba bunun önüne nasıl geçilebilir, merasimin bir muhalefet tezahürü olması nasıl önlenebilirdi? Bir hâdise vardı ki —geçen sene Tıb Bayramında vukua gelmişti— iktidarı pek üzmüştü. O törene geç kalan İnönü, Celâl Bayarın önünde çok hararetli bir şekilde alkışlanmıştı. İnönü muhalefete geçtiğinden beri her sene aynı derecede alkışlanırdı. Fakat daima erken gelir ve hâdise çıkmazdı. O gün bir kaç dakika gecikmiş olması buna yol açmışta.

O gün bugün. Üniversitedeki merasim, bir futbol maçı mahiyetini almıştır. İki parti de hazırlık yapmış, kendi liderinin daha fazla alkışlanmasını temin için tedbir almıştı. Bir müessif hâdisenin vukuundan korkanlar ise —daha neler!— bol sayıda polis memurunu resmi ve sivil olarak göndermekten geri kalmamışlardı. O kadar ki törenden evvel bahçede bir garip hava estirilmiş, bazı kimseler âdeta tedhiş

Gençlik siyasetle ilgilenmelidir

Prof. Muhlis ETE

Yüksek tahsil gençliği siyasetle alâkadar olmalı mıdır?

.... Hayatımda bir kaç defa bu suale muhatap oldum. İlk defa İstanbul Üniversitesinde İktisat Doçenti iken (Sene 1934) Akşam gazetesi bir anket tertip etmişti. Üniversite gençliği öğleden sonra kahvelerde vakit geçiriyor, buna ne dersiniz? diye, bir anket açmıştı.

— Haklıdır, dedim. Biz gençliğe ders harici, onu meşgul edici mevzular bulmazsak, onu başka memleketlerde olduğu gibi, seminerlerle, siyasi münakaşalarla, tetkik, gezi ve ziyaretlerle meşgul etmezsek, genç faydasız şeylerle vakit geçirir! Kabahat biraz da hocalardadır, diye cevap vermiştim.

Bu cevabım o zamanki Rektörü (Merhum Cemil Bilsel) üzmüş olacak ki, beni çağırarak izahat istedi. Ben de kendisine, okuduğum ve gezdiğim memlekederdeki yüksek tahsil gençliğinin ders harici faaliyederinden bahsettim. Hoş karşılamadı, fikirlerimde fazla bir akis bulmadı.

*

Son defa, 1954 seçimlerinin arifesinde, gençlerin müracaatı üzerine, yine bu mevzula uğraşmağa başladım. Demokrat Parti Genel Kurulu da bana böyle bir vazife vermişti. Esasen son iki senede Avrupa konsey ve kongrelerine iştirak ederken bazı memleketlerde yüksek tahsil gençliğinin siyasetle uğraşma şekillerini yeniden etüd etmek imkânını bulmuştum.

Hiç tereddüt etmeden cevap vereyim. Yüksek tahsil gençliği siyasetle alâkadar olmalıdır. Fakat sosyal ve kültür bakımından yüksek bir seviye arzeden memleketlerdeki talebeler gibi! Siyaset kelimesinin delâlet ettiği mânada devlet ve memleket işleriyle yakından alâkadar olmak, siyasî fikir cereyanlarını etüd etmek, ilim ışığı altında mütalâa ve münakaşa etmek suretiyle meşgul olmak şartiyle, siyasetle uğraşmak demokratik memleketlerde bir vatan vazifesidir.

Çok partili siyaset hayatında vatandaşların siyasi içtihatlarını izhar etmeleri, seçimlerde bu kanaatlerine göre kendi görüşlerine yalan partilere rey vermelerinden daha tabii bir şey olamaz.

Bilhassa münevver tabakalara gidildikçe vatandaşların muayyen şahıslardan, muayyen menfaatlerden ziyade, muayyen ideolojileri tercih ettikleri görülür. Yüksek tahsil gençliği münevver tabakanın genç, ve heyecanlı kısmını teşkil etmekle, siyasete çok alâka gösteren bir zümredir.

Yüksek tahsil gençliğinin memleketin siyasî cereyanları hakkında fikri olması lâzımdır.

Hatıra şöyle bir sual de gelebilir :

«Siz, bizim yüksek tahsil gençliğinin siyasete karşı gösterdiği alâkadan memnun musunuz?»

Bilmiyorum, bu sual ile ne kast edilmektedir? Gençliğin umumî olarak siyasetle alâkasını mı? Yoksa, son zamanlarda olduğu gibi, bir kısım gençlerin siyasî partilerin kadroları içinde gençlik teşkilatı kurmuş olmalarını mı?

Bence, talebenin siyasete karışmadan önce, esaslı bir surette siyasî eğitimden geçmiş olması lâzımdır. Bu eğitim de mektep ve fakültede cereyan eden bir kısmı, ders haricinde yine mürebbilerle beraber fakat dernekler halinde cereyan eden bir kısmı vardır. Demokraside pek ileri gitmiş Angle - Sakson memleketlerinde üniversite makamları talebenin siyasetle uğraşmasını tavsiye ederler; siyasi partiler ise gençlikte sistemli bir surette uğraşmağı gaye ittihaz etmişlerdir. Fikrimce, bizim yüksek tahsil gençliği de bu şekilde çalışmak ve çalıştırılmak şartiyle, siyasetle *yâni memleket ve devlet işleriyle* alâkadar olmalıdırlar. Bu nevi alâkadan hem kendileri, hem muhitleri faydalanır. Hocaların vazifesi talebeyi bu neviden bir sosyal faaliyete sevketmektir. Hocalarımız bunu yaparsa, hem talebemiz hem hükûmetimiz memnun olur!

havası esiyormuş hissine kapılmışlardır.

Halbuki har şey, gayet tabii cereyan etmiş, gençler Menderesi de Güleği de istedikleri gibi alkışlamışlardır. Fakat Celâl Bayar ile İsmet İnönü törene gelmemişlerdir.

Her şey gayet tabii cereyan etti derken İstiklâl marşının çalışmasını istisna etmek lâzımdır. Orkestra temposu fiyle garip bir İstiklâl Marşı çalmıştır ki, gençlerin buna katılmak hevesleri boğazlarında kalmıştır.

Acaba İstiklâl Marşımız değişti mi? Şunu bir öğrenebilsek. Bize öyle geliyor ki, son zamanlarda bu marşa oynayanlar biraz fazla çoğaldı.

Kıbrıs mes'elesi

Kendimizi aldatmıyalım

Gazetenin başlığı son derece ümid vericiydi. Hattâ doğrusu istenilirse, iktidar muharrirlerinin lisaniyle inşirah dağıtıcıydı. Bu başlığı görüpte memnun olmamaya imkân yoktu.

«Kıbrıs rumları birbirine girdi»

Haber inşirah dağıtmakla vazifeli ajanslardan biri tarafından verilmiş, inşirah dağıtmakla vazifeli gazetelerden biri tarafından neşredilmişti. Bu gibi havadislerin son zamanlarda arttığını müşahade etmemeye imkân yoktur. Nitekim Yunan başvekili Mareşal Papagos'un Kıbrıs meselesinde Yunan görüşünü müdafaa etmek üzere Birleşmiş Milletlere bizzat gideceği de aynı ajans ve gazeteler tarafından Yunanistanın müşkül bir vaziyette bulunduğunun delili olarak gösterilmiştir. Amerikanın tarafsız kalacağını Yunanistana bildirmesi bile, sanki tezimiz için büyük bir zafermiş gibi ilân edilmiştir. AKİS vakit henüz tamamile gecikmemişken bu gibi uyuşturucu neşriyatın hem memleket, hem de bizzat iktidar için ne kadar zararlı olabileceği hususuna işaret etmeyi bir vazife bilir. Zira durum inşirah dağıtıcı ajansların haber verdiklerinden bambaşkadır.

Kıbrıs ramlarının, komünistlerden papazlara ne derece müttehid olduklarım anlamak için bizzat İngiliz gazeteleri tarafından yayınlanan ve mahallinde yapılmış röportajları okumak yeter. Bu röportajlardan en alâka uyandırıcı bir tanesi meşhur Manchester Guardian'da çıkmıştır. Manchester Guardian liberal partinin görüşlerini müdafaa eden bir gazetedir. liberal parti ise, tabiatı itibarile İmparatorluk fikrini desteklemektedir. Buna rağmen yazısı Yunanlılara dost bir eda, Yunanlıların tezini benimsemese bile sempatik gösterecek bir havaya sahiptir. Bu havaya hemen bütün İngiliz gazetelerinde rastlamak kabildir. Nihayet Avam kamarasında yapılan müzakerelerde bizzat hükümetin sözcüleri Kibrisin Yunanistana verilmemesi gerektiğini ifade ederken bilhassa Türkiyeyi ve ada Türklerini kırmamak istediklerini ileri sürmüşlerdir. İngilizlerin Kıbrıs'ı ne kadar müddet muhafaza edecekleri belli değildir. Londra hükümetlerinin hiç beklenilmedik bir sırada Filistini terketmek veya Hindistandan çekilmek kararını vermiş bulundukları hatırdan çıkarılmamalıdır.

Kıbrıs ramlarına gelince, adadan dönen İngiliz muharrirlerinin ifadelerine nazaran hepsi Yunanistana ilhakın hararetli taraftarlarıdır. İngilizlerle görüşürlerken İkinci Dünya savaşı sıralarında Yunanistana «vatanınızı müdafaa edeceksiniz» diye gönderilmiş olduklarını hatırlatmaktadırlar. Bu İngilizlere tesir etmektedir, zira hakikaten durum budur. İngilizler, Kıbrıs rumlarının desteğini temin etmek için böyle sözler sarfetmişlerdir.

Bugün en mühim propaganda umumi efkâr üzerinde yapılmaktadır. Yunanlılar bunun âlâsını yapmaktadırlar ve yapmakta devam etmektedirler. Mareşal Papagos'un bizzat New York'a gitmesi de bunu kuvvetlendirecektir. Amerikada da Yunan tezinin bazı çevrelerde sempati ile karşılandığını inkâr etmeye imkân yoktur. Demokrat Partinin cumhurbaşkanı adayı Adlai Stevenson Amerikanın Yunan tezini Birleşmiş Milletlerde desteklemesi gerektiğini açıkça söylemiş, hatta Cabot Lodge'u bu yüzden şiddetli şekilde tenkit etmiştir.

Gençlik

Dâvanın müdafileri

Şimdi, hakikatleri olduğu gibi görelim ve kendimizi aldatmayalım. Kıbrıs rumları birbirine girmiş filân değildir; tamamile aksine Enosis, yani ilhak için var kuvvetlerile çalışmaktadırlar ve bu gaye için kendi aralarındaki ihtilafları unutmuşlar daha doğrusu şimdilik bir kenara bırakmışlardır. İngilizlerin adada kalmasını isteyen ramlar o kadar azdır ki, onlar bile fikirlerini serbestçe söyleyememektedirler. Manchester Guardian gazetesinin muharriri bunların otel garsonları, şoförler olduğunu bildiriyor. Milliyetçiler de, sosyalistler de, komünistler de kilise de aynı dava etrafında toplanmışlardır.

Adada durum bu iken İngilterede de bir çok çevre Yunan tezine sempati beslemektedir. Bu çevreler arasında, işçileri bırakınız, liberaller ve muhafazakârlar bile vardır. Hükümeti «Kıbrıs halkı» nın isteklerine boyun eğmeğe zorlamaktadırlar. Dünyanın diğer taraflarında, meselâ Amerikada, Fransada Yunanlılar hummalı bir propagandaya girişmişlerdir. Birleşmiş Milletlerde kendi lehlerine bir cereyan mevcuttur ve Mareşal Papagos'un bizzat New York'a gitmesi bunu kuvvetlendirecektir. Nihayet, şimdi İngiltere adayı terketmek niyetinde olmasa dahi yakın bir zamanda bu fikrinden cayması muhtemeldir.

Bunları sadece hükümetin değil, efkâfi umumiyenin de bilmesi ve kendisine ona göre bir hareket hattı çizmesi lâzım gelmektedir. Kıbrıs'ın Yunanlılara niçin terkedilmemesi gerektiğini kâfi derecede vuzuhla anlatamamış olduğumuz meydandadır. Bundan başka asıl yapılacak iş adanın istikbali hakkında bir Türk Plânı teklif etmektir Bugüne kadar yaptığımız, İngilizlerin muvakkat tezini desteklemekten başka şey değildir. Ne istiyoruz? Adanın İngilizlerde ilelebet kalmasını mı? Buna imkân olmadığı İngiliz gazetelerinin bile neşriyatından anlaşılmaktadır. Ada bize mi verilsin? Onu da düşünmediğimiz aşikârdır. Sadece, Kıbrıs Yunanlılara verilmesin gibi bir arzu ileri sürüyoruz. Halbuki evvelâ oturup, ne arzu ettiğimizi kararlaştıralım. Bir plâna sahip olalım. Sonra, onun müdafaasını yapalım. Bu yer. yüzünde aldı başında hiç kimse ada üzerinde Türkiyenin söz sahibi bulunduğunu inkâr edemez. Ada bizimdi, onu biz rızamızla İngilizlere devrettik, Lozan andlaşmasında bahis mevzuu ettik. Üstelik kuvvetli bir Türk ekalliyeti adada yaşamaktadır. Bütün bunlar Kibrisin istikbali hakkında bizim de bir müsbet görüşümüz bulunmasını mecburi kılar. Böyle bir tez maalesef yoktur.

Tekrar ediyoruz. Vakit çok fazla gecikmeden dünya karşısına bir Türk görüşü ile - Kıbrıs mevzunda - çıkmalıyız. Adanın istikbalini İngilizlerin veya Amerikalıların keyfine bağlayamayız. Bugün Amerikada Stevenson'un görüşü rağbet bulsa, şu veya bu sebepten Amerika hükümeti de ona uysa ada elden gider ve biz seyirci kalmaktan başka bir şey yapamayız.

Yunanlılardan ibret almak mecburiyetindeyiz. Davalarında tamamile haksız oldukları halde - ada onlara bırakılamaz - istediklerini bilir halleri vardır, dünyaya ne istediklerini de duyurmaktadırlar. Biz ise, daha buna bile karar vermiş değiliz.

ASKERLİK

Süveyş ve Strateji

Seyfi KURTBEK

İngiliz askerî kuvvetlerinin Mısırdan çekilmesine ait son İngiltere - Mısır anlaşması, 70 yıllık bir ihtilâfı halletmiş bulunuyor. İngilizlerin Süveyş Kanalını askeri kuvvetlerle muhafaza altında tutmaları İmparatorluk için pek büyük bir ehemmiyeti haizdi ve Akdeniz - Süveyş bir *hayat yolu* idi. Burada İngilizlerin son kuvvetleri 37 büyük tesis ve 80 bin asker ve personelden ibaretti.

Anlaşmaya göre yalnız tesisleri çalışır tutmak içki 1200 sivil bırakılacak ve Orta Doğuda harp halinde veya Türkiyeye taarruz vukuunda İngiliz üslerinin tekrar faaliyete geçirilmesi için Mısır hükümeti her türlü kolaylığı gösterecektir. Bu anlaşma ile İngilizler, koparılabileceğin âzamisini elde etmişlerdir. Çünkü durum öyle idi ki tam bir boşaltmanın artık önüne geçilemezdi.

Süveyş Kanalının yeni silâhlara karşı korunması zorluklarından başka Orta Şark milletlerinin çoğundaki kararsızlık ve kaynaşmalar da bu bölge tesislerine eskisi gibi güvenilememesinde mühim bir sebep teşkil ederler. Zaten daha İkinci Dünya Harbinden önce, İtalyan - Habeş harbi zamanında bile İngiliz donanması Maltayı terketmişti. O zaman Kanaldan yapılan nakliyatın bir kısmı Afrika cenubundan geçen daha uzun fakat daha çok emin bir yola çevrilmişti. İkinci Dünya Harbinde ise Akdeniz - Süveyş hattı esas trafik yolu halinden çıkarılmıştı. İngiliz Stratejisi artık ikmal kaynaklarını Orta Şark üzerinde değil Afrika'da toplamaktadır. İşte bu, Batıya, Afrika içine çekiliştir ki, İngilizlerin Kanalı terketmelerini de kolaylaştırmıştır.

Süveyş Kanalının eski ehemmiyetini kaybettiği daha İkinci Dünya Harbinden önce dahi belli iken orada kalınmasında ısrarın iki sebebi vardı: İngiliz umumî efkârında Süveyş, bir hayat yolu olarak, o kadar yar etmişti ki, hiç bir hükümet burasının terkedilmesine teşebbüs edemezdi. Uzun bir mazi ile kök salmış olan bu kanaatin değişmesi için samanın geçmesi ve halkın, eski imparatorluğun artık tarihe karıştığına inanması lâzımdı. Diğer bir sebep de, kati bir tazyik ve zaruret olmadan, ehemmiyeti ne kadar azalmış olursa olsun, böyle bir noktadan çekilmekte acele etmek İngiliz politikası için uygun düşmezdi Kanal, yol olarak ehemmiyetinden çok kaybetmiş olmakla beraber Orta Doğunun müdafaan için kıymetli bir bölge durumunu muhafaza ediyordu. İşte bu sebeplerle İngilizler boradan çekilmeyi mümkün olabildiği kadar geciktirmişlerdi.

Anlaşmanın tatbik kabiliyeti üzerinde münakaşa edilebilir. Bir harp halinde bu bölgenin tekrar İngiliz kuvvetleri tarafından işgal edilebilmesi o zamanki Mısır hükümetinin politikasına ve umumi askeri doruma bağlıdır. Eğer harp yalnız Türkiyeye bir tecavüzle veya İranın istilâsı gibi bir harekede başlarsa İngiliz kuvvetleri Kanal bölgesinin işgali için belki zaman ve imkân bulabilirler. Fakat mütecavizin bu kadar budalaca harekederde bulunacağını düşünmek fazla iyimserlik olur. Orta Doğuda bir harbe karar verecek bir mütecavizin bütün mühim Stratejik noktalara, mümkün olduğu kadar ayni zamanda taarruza geçeceğini ve bu hareketlerin muvaffakiyeti için daha evvel mümkün olabilen bütün tedbirleri almağa teşebbüs edeceğini hesap ve kabul etmek makul olur. Kanalın tekrar işgaline mâni olmak için liman ve demiryol tesislerinin tahrip edilmesi veyahut sadece bir tümenin havadan indirilmesiyle Kanal bölgesinin fiilen işgal altına alınması gayet mümkündür. İşte bu sebeplerledir ki anlaşma, Kanal bölgesinin bir harp halinde İngiliz kuvveden ve dolayısiyle NATO dinde bulunması için kâfi teminat değildir. Bu mahzuru önlemek için yapılacak iş bu anlaşmayı tamamlamaktır. Önce Orta Doğu müdafaası fiilen organize edilmeli ve Mısır kuvvetleri de bu müdafaaya katılmalıdır. Mısırın katılması demek, Mısır ordusunun organize edilmesi ve kuvvetlendirilmesi, yâni modern silâh ve vasıtalarla techiz edilerek yetiştirilmesi demektir.

İngiliz ve Amerikalıların Mısıra askeri yardım vaadleri bu hususta ümit verici bir alâmettir. 23 milyonluk Mısır devleti, yardım edildiği takdirde, mühim bir askeri kuvvet meydana getirebilir. Kuvvetli bir Mısır ordusu diğer Arap devletlerini de Orta Doğu müdafaasına sevkeder. Bununla beraber, Mısır ordusunun takviyesi ve organizasyonu yalnız askeri bir yardım meselesi değildir. Orta Doğudaki diğer politik meselelerin, huzursuzluğun ve kararsızlığın da halledilmeli icap eder.

İngiliz - Mısır anlaşması, bu bölgedeki siyasî kararsızlığı izale etmiş olmakla beraber, askeri bakımdan Orta Doğuyu zayıflatmıştır. Bunun süratle telâfisi, Orta Doğunun bir bütün olarak müdafaa için organize edilmesiyle mümkündür.

İngiltere

Bir hatanın tamiri

Bundan kırk yıl evvel yapılmış bir hata, daha doğrusu demokrasinin icabı olarak işlenen bir günah bugün İngilterede tamir edilmiş bulunuyor. Amiral Mountbatten İngiliz Kraliyet donanmasının kumandanlığına tayin olunmuştur. Aynı vazifeyi kırk sene evvel Amiral Mountbatten'in babası Prens Louis of Battenberg ifa etmekteydi. Amiral Mountbatten, önümüzdeki Mart ayında yeni vazifesini Amiral Mc Grigor'dan devralacaktır.

Prens Louis Almanyada doğmuştu ve Bulgar kralının kardeşiydi. Birinci Dünya harbi başladığı sıralarda İngiliz Kraliyet Donanmasının kumandanıydı. Savaş başlar başlamaz İngilterede bir de gürültü başlamıştı: İngiliz Donanmasına bir Alman nasıl kumanda edebilirdi? Her yerde bunun dedikodusu yapılıyor, Londra kulüplerinde bu görüşülüyor, Bahriye nezaretine imzalı, imzasız mektuplar yağıyordu. Mektuplarda Prens Battenberg hakkında gayet ağır kelimeler kullanılıyordu. O sıralarda Bahriye Nazırı, bugünün Başvekili Churchill idi.

Gürültü o dereceyi bulmuştu ki 30 Ekim 1914 tarihinde Prens Louis, Churchille istifasını vermek mecburiyetinde kaldı. Bu, kendisi için fedakârlıkların en büyüğü idi. Aradan üç sene geçince de Battenberg ismini Mountbatten'e çevirdi. Bu suretle Almanlığından geriye hiç bir şey kalmıyordu.

Winston Churchill hâtıralarında Prens Louis'ten «mükemmel bir bahriyeli ve mükemmel bir İngiliz» diye bahseder. Hakikaten İngiliz Kraliyet Donanmasının o zamanki kumandam bu vasıflarını hiç bir zaman kaybetmemiştir. Ancak Donanmanın başında doğuştan Alman bir Amiralin bulunman İngiliz umumi efkârını rahatsız ediyordu. Prens Louis, bu umumi efkârın kurbanı olmuştur.

Bugünkü Amiral Mountbatten babası istifa etmek mecburiyetinde kalırken genç bir bahriye subayı idi. Sonradan İngiltere tarihine şerefle geçecek. bir çok vazifede bulunmuş, Hindistanda Kral naipliği etmiş, Güney Doğu Asyada müttefik kuvvetleri başkumandanı olmuş, fakat yakın arkadaşlarının ifadesine göre her şeyden çok İngiliz Kraliyet Donanmasının kumandanlığı mevkiini arzulamıştır. Şimdi, babasının eski makamını işgal etmek üzere bulunuyor. Böylece, romantik arzusu gerçekleşmiştir.

Ancak bugün İngiliz Kraliyet Donanmasının kumandanlığı kırk yıl evvelki şatafatlı mevki değildir. Elbette ki İngilizler donanmalarına hâlâ sıkı sıkıya bağlıdırlar ama bahriyelilerin yerini —bilhassa İngiliz kızlarının kalblerinde— yavaş yavaş havacılar almaya başlamaktadır. Bundan daha mühimi Prens Louis devrinde dünyanın en kudretli donanması olan İngiliz donanması bugün Amerikan ve Rus donanmalarının arkasından gelmektedir.

BELEDİYECİLİK

İcraat panoları
İsa 1950 *de doğdu*

Ankara

Bu şehrin hikâyesi

Bu şehrin insanı, bir akşam üzeri, Sıhhıye'den Kızılay'a doğru yürüdü. Cumhuriyet bayramının ikinci günü idi. Sokaklar kalabalıktı, şehir senede bir veya iki defa gördüğü ışıklar içindeydi Sıhhiye ile Kızılay arasında karşılıklı iki park vardır. Sağdaki park vazifesi görmüyor, Sergilere mekân teşkil ediyordu. İlk önce bu parkta «Yurtta Bayındırlık» ismi ile bir sergi açılmış, memleketteki her nutka giren kalkınmanın resimleri, grafikleri ve rakamları vatandaşlara gösterilmişti.

Bu şehrin insanı günlerdir sözü edilen yeni bir serginin, «Bu şehrin hikâyesi» adım taşıyan serginin sağdaki küçük parkta açıldığını işitmişti. Hattâ, devlet ricalinden bazı kimselerin bu serginin açılış töreninde hazır bulunduğunu radyodan naklen dinlemişti. Devlet ricali, serginin önemini, büyüklüğünü, parlak kelimeler ve cümlelerle belirtmişlerdir. Bu şehrin hikâyesi, Ankara'nın Ankara olalıberi geçirdiği bütün değişiklikleri anlatacak, bir harabenin ortasından modern - biz böyle diyoruz - bir şehrin nasıl yükseldiğini izah edecek, gözler önüne serecek bir hikâyenin adı olmalı idi.

İnandı ve bol ışıklı şehri doya doya seyretmek isteyenlerin uğradıkları sergiyi gezdi.

Serginin mânası

Sergiyi gezmeden önce düşündü. Bu şehri, bu şehrin içindekilerine neden ve niçin yeni baştan öğretmek istiyorlardı? Ankara'yı, Ankaralılara tanıtmak için bir sebep yoktu. Daha doğrusu ortada görünür hiç bir sebep yoktu. Ankara'ya yeni gelenler için ise - ki bu sebep çok üstünkörü, çok dar görüşlü bir düşünce tarzı olabilirdi - her ay, her on beş günde bir böyle sergiler hazırlamak icap ediyordu. Yurtta kalkınmanın büyük tesirleri Ankara'da da o kadar sık, o kadar çabuk kendini hissettiriyordu ki,-bilhassa keselerimizde- hem yeni gelenlere, hem de Ankara'da oturanlara bunu anlatmak için böyle bir sergiye lüzum yoktu! Kalkınma için para lâzımdı, halbuki bu gibi sergiler için binler ve binler harcanıyordu. Buralara tahsis edilecek meblağ başka işler için kullanılabilinirdi.

Şu «neden» ve niçin» sualleri olmasa! Bunlar insanın aklına takılmasa, bu sualleri cevaplandırmak için memleketin içinde bulunduğu politik hava vatandaş önünde oynanan oyunlar bilinmese idi. Şehirli bir ceket cebinde duran gazetenin büyük harflerle göz alan bir haberini görmese idi, "Bu şehrin hikâyesi" ni sadece renklerine, güzel tertibine bakarak, hattâ eğlenerek takip edebilecek, sevebilecek, gördüklerini arkadaşlarına da anlatabilecekti.

Gazete, bir ceket cebinden bir hadiseyi insanın gözleri önüne seriyordu. «Mahalli seçimler üzerinde kati karara varıldı...»

Neden ve niçinlere bir yığın cevap arkası arkasına bu şehrin insanının kafasına hücum ediverdi. Mahalli seçimlere dair Hükümet karar vermişti. Fakat son dakikada, hangi politik sebebin tesiri altında bilinmez, kararda bir değişiklik olmuştu. Kasım ayının yedisinde sadece muhtar seçimlerinin yapılması için kanun tasarısı hazırlanmış, belediye ve il meclisi seçimleri geriye, Haziran ayının 27 sine bırakılmıştı

Mahalli seçimlerin Kasım ayında yapılacağı iki buçuk ay önce bildirilmişti. Kasım tarihi belediye, il meclisi ve muhtar seçimleri için kati bir tarih idi; vatandaşa bu şehri beğendirmek, iş başında bulunanları sevindirmek, hasılı tam sözü ile «propaganda» yapabilmek için bu sergi tertiplenmişti. Sergi şimdiye kadar yapılan çalışmaları, şehrin taşı üstüne konulan taşları anlatacak, resimlerle güzel şekillerle halkın huzuruna «faaliyet» çıkaracaktı. Ankara gibi dar ve bedava eğlencesi az bir şehirde serginin - bir yenilik olarak - rağbet görmemesi mümkün değildi. Serginin açılmasından on beş veya yirmi gün sonra seçime gidilecek nutuklarla halkın hafızasına sokulmak istenilen sözler, rakkamlar, gözler vasıtasıyla beyinlere işlenecekti.

Hesap çarşıya uymadı

Bir karar ile, bu güzel tertip «matlûbuna masruf» olamadı. Belediye seçimleri geri bırakılmıştı, fakat karar alınmış, sergi için çalışmalara başlanmış, ilân edilmişti. Böyle bir sergiden başka yollar ile faydalanmak mümkündü. Bütün vilâyeti içine alacak şekilde bir tertip yapılır, köylerin, kazaların şu meşhur ve malûm kalkınmamızdan ne kadar büyük faydalar temin ettiği sergiye ithâl olunur, hattâ kasaba, kasaba, köy köy bu sergi dolaştırılabilirdi. Köylümüzün pek meraldi olduğu renkli, afişli, eğlenceli sergi, Haziran ayma kadar vazifesine sadık bir bende gibi İş görebilirdi.

İlk önce şehirlinin gözünü doyurmak, rakkamlarla doyurmak elzemdi, Çünkü Avrupa memleketlerinde rakam nasıl bir katiyet ifade ederek müsbetin ta kendisi ise bizde aksine, «mutasavver» işlerin birer taslağı, propaganda tarzımızın bir İnceliği idi. Serginin faaliyeti Ankaranın içinde başladı.

Samimiyet

Bu düşünce tarzına rağmen yine de samimiyetten âri olmamak lâzımgeldiği düşünüldü.

Sergi, Atatürk'ün Ankara için söylediği güzel bir söz ile başlıyordu. Girişin hemen sağında «Bu şehrin hikâyesi» hoş bir tarzda yazılmıştı. Sağda «eski Ankara'nın fotoğrafları» sıra sıra dizilmişti. Şehirli hakikaten iftihar etti, bütün şarklılığına rağmen bugünkü durumla, otuz sene evvelki şehrin manzarası arasında büyük bir fark göze çarpıyordu. Ankara o zaman kerpiç, Kalenin sırtına yaslanmış, bir kaç minarenin fotoğrafta sırıttığı bir şehir idi. Bugünkü güzel manzara tabiatiyle yoktu. Evler o kadar boysuz idi ki, adetâ bütün şehire bir tek ev denilebilirdi. Şimdiki Gençlik Perlondan istasyon binasından, Yenişehir'in bulvarlarından eser yoktu.

Daha sonraki resimlere dikkatle bakılınca, - hele sergi baştan sona gezilince - garip bir vaziyet görünüyordu. Şehir büyümek istidadım göstermişti. Şimdiki Opera binasının bulunduğu mahalden bir asfalt Çankaya'ya doğru ilerliyordu. Etrafı çıplaktı ve büyük bina olarak sadece Türk Hava

Kurumunun binası vardı. Bir kaç yeni binanın fotoğrafı da «eski Ankara'ya» ait köşede kemâli ciddiyet ile duruyordu. Ankaranın hikâyesi iyi başlamış, fakat gereken "silsile - i merâtibe" riayet etmeden birden başka bir fasıla atlamıştı. Seneler arasındaki film kopmuştu. Zira birden, Ankara'nın «mühim politika merkezlerinden biri» olduğuna dair bir sıra resim, bir diğer fasılda başlıyordu. Bu arada, Ankaraya ait güzel fotoğraflar - sadece güzel fotoğraftır bunlar - yer alıyordu. Bu resimlerin ön plânında devlet ricalimiz görünüyor, mühim politika merkezi bir şehirde yaşadığımız da Yunan kral ve kraliçesinin ziyaretine ait Çubuk barajından, Çankaya köşkünden bazı resimlerle teyit ve tespit ediliyordu. Bu fotoğraflar karşısında hakikaten güzel, her şeyi temin edilmiş mükemmel bir şehirde yaşamadığımızı söylemek insafsızlık olurdu.

Daha ilk bölmelerde tarihler arasında bir atlama, iki mühim tarih arasında bir boşluk kendini hissettiriyordu. - 1923 - 1950 aran - Sanki, Cumhuriyetin bu devrini, bu iki tarih arasında gelişen, geçen hâdiseleri unutmuş kaybetmiş, hiç bir şey yapılmadığına kanaat getirmiştik. Sanki bu iki tarih arasında bütün dünyada, bu arada memleketimizde her hâdise, her şekil, her varlık kaybolmuştu. Hafızasını kaybeden insanlar gibi idik. Cumhuriyetin bu devri bizim için yoktu; kerpiç evlerden modern binalara, asfaltlara 1923 senesinde şöyle bir bakmış, sonra birden her şey bir karanlığa gömülmüş, nihayet bir ışık, bir nur etrafımızı aydınlatmış idi. Bu nur 1950 tarihinde gözlerimizi, fikirlerimizi, benliğimizi kaplamıştı. Hayal meyal, bir karanlığın içindeki bellibelirsiz çizgiler gibi geçen seneleri hatırlıyorduk. Serginin başından sonuna kadar her parçasında bu rüya, bu boşluk ve birden her hakikate kavuşmanın ışıkları vardı!

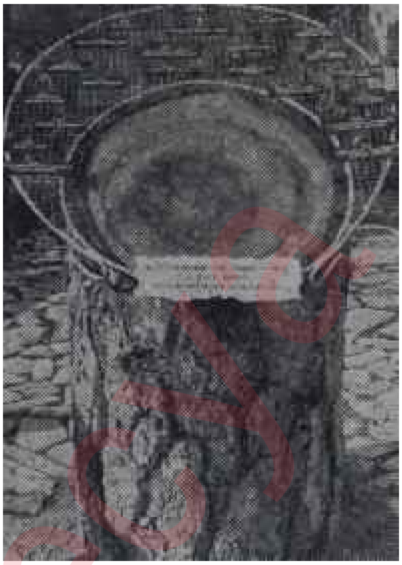
Yürüdükçe bu hâdisenin üzücü tarafları kendini belli ediyordu. Bu memlekette, bu şehirde, Ankara'da başlangıç tarih şu idi : 1950.. bu başlangıcın ulaştığı tek tarih vardı :1954. Bundan ötesi, bu tarih arasından gayrisi yoktu, olmamıştı.

Nasıl inanmazsınız, nasıl meselenin bir tertibe bağlandığını kabul etmezsiniz. Serginin ilk yüz adımı içinde, bir köşeye sığdırılmış, kocaman bir ağaçtan - bir çam ağacından - alınmış bir parça vardı. Bu parçanın üzeri iyi cilalanmış, güzelleştirilmişti. Üzerine bir plâka konulmuş ve bir yazı yazılmıştı: "Kızılcahamam çam ormanlıklarında 200 yıllık tarihin izlerini gösteren yaş halkaları.."

Cilalanmış geniş sathın Üzerine küçük küçük bir çok plaka yerleştirilmiş, bunların üzerine bir çok tarih düşürülmüştü. Siz tahmin edeceksiniz bu tarihler bir milletin iki yüz senelik macerasından alınmış, en büyük misâller olacaktır. Yanılacaksınız. İki yüz senelik halkaların içine sıkıştırılan tarihlerden bir kaçım söylemekle meseleyi kökünden halledelim :

1923, Cumhuriyetin ilânı, 14 Mayıs 1950, demokrasinin zaferi, 2 Mayıs 1954 Demokrat partinin ikinci defa İktidara gelişi. Kunuri galebesi, Cumhurbaşkanının Amerika'ya seyahati.. Başbakanın Almanya seyahati..

Tarihler bunlardır. İki yüz senenin içinden alınıp bir serginin baş köşesine yerleştirilen tarihler bunlardır... Bu arada iki yüz senenin değil, son otuz bir senelik tarihimizin en büyük hadiseleri dahi yer almamıştır. Burada bir hilâfetin ilgâsı, bir harf inkilabı bir şapka inkilâbı yoktur. Burada, bir Lozan andlaşmasının memlekete ne sağladığını gösterecek küçük bir plâka konulmamıştır.. Bu tarihler arasında, İkinci Cihan harbinden ölümsüz kurtuluşumuza dair bir tek satır bulunmaz..

Ağaç kütüğü

1950 den evveli kayıp

Vaad, vaad..

Çamın size verdiği üzüntünün tesirinden kurtulmadan, birden geniş bir satha, toprağın üzerine yayılmış, büyük boyda yazılarla içinize sindirilmek istenilen propagandalara rastlıyacaksınız

Bir havuzun etrafını çimlemişlerdi Yeşilliklerin arasına büyük yazılar konulmuştu. Her biri bir ayrı meseleye aitti. Meseli «Tarım» diye bir fasıl vardı. Yeni yılların büyük vaadlerini getiriyor, gösteriyordu. Orman içi yollar yapılacağım müjdeliyordu. Orman davasını, ormanların baltadan kurtulmasını temin edemediğimiz bir sırada. Sun'i mer'a ve çayırlar tesis edileceğini bildiriyordu. Köylünün mer'a derdini, mer'alardan çıkan büyük ihtilâfları halledemediğimiz bir devirde!. Hayvan hastahanelerinin inşa edileceğini söylüyordu. İnsanlarımızı insan gibi hastahanelerde, hem de bu şehirde Ankara'da barındıramadığımız bir zamanda!. Hayallerimiz alabildiğine uzanmıştı, genişlemişti. Hayvan mahsulleri ofisi kuruyor, orman içinde yaşıyan köylerimizi en kestirme yoldan dertlerden uzak bir hale sokacağımızı anlatıyorduk.. Halk hamamları tesis ediyor, her sınıf vatandaşın temiz ve sıhhatli olmasını temin ediyorduk. Köylüye bunları temin ederken, şehirlinin medenî dert ve vasıtalarını, ihtiyaçlarını, hemen karşılıyorduk. Bir açık hava tiyatrosu - kapalısı malûm - inşa ediyor, belediye hizmetlerinde vatandaşın mürakabesini sağlıyorduk. Ve turizmde o kadar mühim bir faaliyette bulunuyorduk ki, memleketimize ecnebinin gelmemesi için sebep kalmıyordu: Her köye isim tabelası yerleştiriyorduk. Danışma büroları kuruyorduk. Her köye yol yapıyor, troleybüslerin adedini arttırıyorduk.

Bunlar olmayacak işler değildi. Olabilirdi.. Fakat bugünkü imkânlarımız içinde hemen bir kaç sene vadeli bir programa sığdırılmaları garipti. Garip değil, anlaşılmaz bir işdi.

Propaganda

Halk yığınlar halinde, sergiyi gezerken hoparlörler durmadan halkoyunları, türküler çalıyor, arada sırada sevimli bir ses - Hikmet Münir'in sesi - bazı şeyler anlatıyordu. Bu memlekette «demokratik rejim» sayesinde yalanda şu kadar köye şu kadar okul, şu kadar merkeze yol, sıhhat merkezi vesaire inşa edilecektir, getirilecektir! Demokrat Partinin adı, yaptığı ve yapacağı işler, aleni bir propaganda olmaktan kurtarılmak istenilirse, bundan daha güzel hiç bir tarz bulunamazdı. Demokrat Parti adı geçmeden yapılacak işler birer birer anlatılır, hepsi ama hepsi «demokratik rejim» sayesinde denilirdi kimsede de propaganda yapılıyor diye bir şüphe kalmazdı!

Vatandaş bugün kiraların alabildiğine yükselmesinin önüne geçilmesini isterken, «ekonomik evler» inşası hoparlörlerden propaganda edilirse, o gezen, gören ve işiten halkın ne hale geldiğini tasavvur etmek zor değildir. Vatandaş bugün tek şey istiyordu, tek tahdit istiyordu: Ev kiralarının korkunç yüksekliğinin önüne geçilmesi...

Ve tekrarlanıyordu : «Bu teşebbüsleri destekleyin!.»

Sonra, bunun adı - resmi bir şahsa sorunuz - propaganda olamazdı..

Bu şehirde neler olmuş

Meğer bu şehirde neler olmuştu. Her taraf yeşillenmiş, her taraf güllük güneşlik hale getirilmişti. 1950 senesinde otobüs adedi 57 iken, bugün 149'a yükselmişti. Fakat halâ halk otobüs duraklarında kuyruk halinde bekliyor ve otobüse binemiyordu. Bizde rakkam her şeyin büyüklüğünü göz kamaştırıcılığını gösterir bir metadır!

Hele şehrin temizliği hakkında tertip edilen o güzel dövizler, panolar ne güzel bir istihza idi. Bu şehirde en modern aletlerle o türlü bir temizlik yapılmıştı ki, yılda 95.000 ton çöp toplanmıştı.. Evlerinizden çöp arabalarına verdiğiniz çöplerin kilosunu, tonunu bilen bir belediye, sokakların, asfaltların ne türlü bir pislik içinde yüzdüğünden, arada sırada esiveren rüzgarın evlerin, binaların içini, insan göz-

terini ne şekil bir tozla doldurduğundan haberdâr değil, görünüyordu. Belki de bunlar «ahvali âdiyeden» işlerdi. Allahın verdiğini kul nasıl temizlesin denilebilirdi. Çünkü tevekkül, çalısına tarzımızın üzerine çekilen en büyük perdedir, Allahın inayeti ile bunlarıda yok ederiz, denirse, şaşılmamalıdır.

Birisi bitmeden diğeri başlıyordu. 1950 de işlenen suçlara nazaran, 1954 de işlenen suçlarda yüzde 65 nisbetinde bir azalma tardı. Bu mühim bir rakkamdı, herhalde böyle bir azalmayı bu belediyenin ve bu vilâyetin ilgilileri temin etmişlerdi. Halbuki, gazetelerde - muhalifinde muvafığında - her gün birer veya ikişer sütun zabıta haberi vardı. Gazetelere intikâl eden bu hâdiseler - gene her halde - resmi makamların haberi olmıyan, gazetelerimizin halkı eğlendirmek için çıkardıkları vakalardandı..

Bütün bunlardan başka dağıtılan değil, satılan traktörlerin miktarından - kullanılamıyanları bildirilmiyor - dağıtılan tohumluklardan bahsediliyor, hoparlör devamlı surette yayın yapıyor ve en mükemmel tohumluk, en mükemmel araziden söz açıyordu. En mükemmel kelimelerinin dışında bir ifadeye ne sergide, ne de hoparlörde müzik karışımı yapılan propagandada rastlamadık.

Netice

Gidiniz bu sergiyi görünüz. Görünüz anlayınız ki, işler nasıl kısa bir müddet içinde her türlü kötülükten, her türlü fenalıktan ve işlemez halinden çıkarılmış, pembe, rahat ve güllük gülüstanlık bir hale konulmuştur! Nasıl bir memleketin tarihindeki acı ve tatlı seneler bir yana bırakılmış, nasıl bir memleketin tarihindeki mühim günler unutulmuş ve memleketimiz için kurtuluş ve kuruluş tarihi 1950 de başlayıp, 1954 de devam etmekte imiş; bir görünüz...

Bu şehrin hikâyesini görünüz. Ama vatandaşlar, eğer aldınız varsa sakın yaşamayınız!

KİTAPLAR

BERGAMA TARİHİNDE ASKLEPİON

(Yazan : Osman Bayatlı. 4. Basım. İstanbul 1954 And M. 80 S. Resimli. Methi dışında 24 S. resim. 4 lira. Satış yeri: Bergamayı Sevenler Cemiyeti Turizm Bürosu.)

Kitabın başında: Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver, Aziz Ogan, Dr. Otfried Deubner'in yazıları yer almıştır. Bu güzel baskılı kitap şu bölümleri içine alıyor: Önsöz; Asklepion tarihçesi; Asklepion'da kazı; Mukaddes yol; Küçük meydan; Propylon; Artemis kö-esi; Kütüphane; Tiyatro; Üç porticus; Büyük meydan; Mukaddes sular; Ayakyolu; Asklepios mabedi; Mukaddes bodrum; Telesphoros mabedi; Asklepios kültürü - Lokman Hekim; Asklepsion tedavileri; Asklepion - Aristides; Kitaptaki bazı isimlerin açıklanması; Bibliyografya.

MEMLEKET GÖRÜŞLERİ

(Yazan İbrahim Tarık Çakmak. Ankara 1954 Desen M. 152 S. 250 kuruş.)

Yazar: «Bu eser, 1946 yılından bu yana, zaman zaman tutulan notların, sekiz ay önce kaleme alınmış bir muhassalasıdır.» diyor. Kitapta, hemen her mesele ile ilgili yazılar yer almış. Her aydının kafasını kurcalıyan sayısız mesele. İşte bunların başlıkları: Partiler, Demokraside hürriyet, Milletvekilliği, Ayan Meclisi, Memurlarımız, Hazarda ordudan faydalanma, Tabiî kaynaklarımız, Teftiş ve murakabe, Kıymetlerimizin muhafazası, Öğretim sistemlerimiz, Gümrüksüz eşya, Sanayi Ticaret - ekonomi, Vergiler, Sanat hareketlerimiz, Kalkındırılması lüzumlu iki kanun, Köy ve köylü, Vakıflarımız Makam ve nüfuz tesirleri, Sağlık işlerimiz, Seçim işlerimiz, Edebî yazılar.

ŞELALE

(İbrahim Tarık Çakmak'ın şiirleri. Ankara 1954 Desen M. 88 S. 100 kuruş.)

İbrahim Tarık Çakmak, bundan önce: Takvim yaprakları; Düşünen bacaklar; Yalnızlığım, İstanbulun Fethi destanı... gibi şiir kitapları yayımlamıştı. «Şelâle» de son yıllara ait şiirleri toplamış. İ. T. Çakmak, hece'nin son şairlerinden biridir. Son kitabında da, artık iltifat edilmiyen bu eski sazla «terennüm» etmektedir.

19 MAYIS, 23 NİSAN, 30 AĞUSTOS, ve 29 EKİM ŞİİRLERİ

(Hazırlıyanlar: Rahmi Akman Ferit Ragıp Tuncor. Ankara 19954 Sanat B. 228 S. 250 kuruş.)

Öğrencilerin, Öğretmenlerin, kütüphanecilerin yardımcısı olacak olan bu eserin sahipleri, daha önce «Seçme çocuk masal ve hikâyeleri kılavuzu», «Okul piyesleri kılavuzu» gibi yardımcı kitaplar yayımlamışlardı. Millî Bayram günlerine yakın çok aranan şiirleri içinde toplıyan bu kitap bir ihtiyacı karşılamaktadır. Kitaba 80 şairin 200 şiiri alınmıştır. Her güne ait şiirler bir araya getirildikten sonra adlarına göre alfabetik sıraya konulmuştur. Kitabın sonunda şiir adlarına göre tertiplenmiş bir fihrist ile şairlerin adlarına göre düzenlenmiş bir indeks vardır.

DİNİN KALKINMASI

(Yazan: Hilmi Malik Evrenol. Ankara 1954 Güven B. 20 S. 100 kuruş)

Orijinal eserleriyle, bilhassa Türk devriminin ihtiyaçları üzerinde durmuş olan H. M. Evrenol, bu eseriyle oldukça nazik bir konuyu, tam bir tarafsızlıkla işlemiştir. Yazar, dinin bugünkü gereklerine ayak uydurması için neler yapılabileceğini anlatıyor. Dinin ilmin gerçekleriyle bağdaşamamasından doğan aksaklıkları giderecek çareler araştırıyor. Kitap şu bölümlere ayrılmıştır: Dinin kalkınması, Dinin sosyal mânası ve İlahiyat Fakültesi; Dinin sosyal mânası; Dinin sosyal mânası ve cemiyet; Sosyal din müesseseleri. Din meselesi bugün birçok meselelerden çok daha büyük bir kaygı ile tâkibediliyor. Aydınlarımızı düşündürüyor.

Basından hatıralar

Hamdullah Suphi

Orhan Velinin öldüğü gündü... Hem teessürümden, - anlatamam, bambaşka bir teessürdü o - hem de, Orhan'ın ruhu şâd olsun diye, bir yerine iki, iki yerine dört kadeh birden yuvarlıyordum... Bir yerde duramıyor, meyhane meyhane dolaşıyordum... Hattâ bir ara, bilmem nasıl, niçin, operaya uğramışım... Aklım almıyordu bir türlü Orhan'ın öleceğini... Uzatmıyalım, gıyabımda, münasebetli münasebetsiz bir sürü yerde mola verdikten sonra Karpiç'e düştüm... İyi hatırlıyorum, yalpa vura vura, evvelâ yüzümü gözümü bir çalkalayım dedim, muslukların oraya girdim... Birden Hamdullah Suphi ile burun buruna geldik...

O :

— Tünaydın Şinasi Bey!..

Ben :

— Neler yapmadık şu vatan için :

Kimimiz öldük
Kimimiz nutuk söyledik.

O :

— Neler söylüyorsunuz, Şinasi bey?...

Ben :

— Kimimiz öldük
Kimimiz nutuk söyledik.

— Ben sizinle konuşamam Şinasi bey, saçmalıyorsunuz!...

Ben :

— Kimimiz nutuk söyledik!...

Fırtına gibi çıktı gitti yalnız Tanrı'nın övdüğü!... Ş. N. B.

Bankacılık

Altına hücum

Cumhuriyetin ilk yıllarında, memlekette millî bir banka kurmak ve bir milli bankanın etrafına vatandaşları toplamak en büyük gaye idi. Yabancı bankaların memleketin dört bir yanında faaliyet göstermesi, iktisadi bağımsızlık istiyen Türkiye için iyi karşılanacak, hoş görülecek bir hâdise değildi. İktisadi bir ablukanın daha sonraları memleketi kavramasının önüne geçmek şarttı, bunun tek çaresi vardı: Milli bir banka kurmak, vatandaşı bu bankanın etrafında toplamak.. Bu fikrin ilk müjdesi ve bugün en kuvvetli desteği İş Bankasıdır. Derhal kuruldu, az zamanda gelişti, kuvvetlendi.

İş Bankası bir milli banka hüviyetini alırken, idarecilerinin bilhassa üzerinde durdukları bir nokta vardı. Tasarruf mevduatlarını bir an evvel fazlalaştırmak ve bankayı kuvvetlendirmek. Bu fikrin gelişmesi ile vatandaşın İş Bankasına rağbeti her gün fazlalaştı ve kuvvetlendi. İş Bankası her seferkide de söylendiği gibi kuvvetini vatandaş tasarrufundan almış, giriştiği işlerde vatandaş iştirak gücünün kendisine kuvvetli bir dayanak olduğunu görmüştür.

Büyük bir sermaye tesis etmek, bu sermayeye en mühim yardım âmillerini bulmak için. «seferberlik» yapıldı. Dövizler, zamanın imkânları içinde propaganda, vatandaşı İş Bankasına para yatırmak, biriktirmek için teşvik etti. Bunun semereleri görüldü, bu propaganda okul kitaplarına kadar intikal etti ve tasarruf yaptırmak gayreti iyi neticeler verdi.

Türk millî servetinde büyük gelişmeler başlayınca, İş Bankasının yanında diğer bankalar doğdu, bu bankayı diğerleri takip etti. Her bankanın, vatandaşın büyük yardımına ihtiyacı vardı. Gelecek parayı —vereceği faizler ile— banka alacak, fakat sermaye olarak diğer işlerde kullanacaktı. İş Bankası bu sistemi kurmuş, fabrikalara, tesislere ' sermaye yatırmağa girişmişti. Resmî büyük bankalar bu faaliyetlerini ciddî bir esas ile. hazırlamakta idiler. İş Bankası Türkiye'ye ilk defa «çekilişler» getirdi. İlk defa banka numarasına uyularak noter huzurunda piyango keşide edildi. Bunun semereleri de görüldü. Vatandaş bankaya daha fazla nisbette para yatırmağa başladı.

Bu usul bu kadar geniş bir hareket meydana getirince, diğer bankaların buna uymaması imkânsız idi. Diğer bankalar, büyüklükleri nisbetinde, ayni usulü tatbik etmeğe başladılar. Bankaların bugünkü piyango sistemleri, hususî sermayeli bankaların kurulması ile daha da genişledi.

İlk defa memlekette, altın dağıtma ikramiyesi tesis edildi. Akbank, bu teşebbüsü eline almıştı. Bankasına yüz elli lira yatıran her vatandaşa piyango usulü ile binlerce lira kıymetinde altın dağıtacağını bildiriyordu. İlk günler, piyangonun mânası üzerinde, vatandaşlar arasında tereddütler hâsıl oldu. İlk çekiliş geniş bir propagandaya yol açtı. Vatandaş bir sinemanın beyaz ekranı üzerinde, bir kişinin banka gişesinden yüzlerce altını aldığını görüyordu. Altın göz doyuruyordu. Vatandaş için altın toplamak, altına sahip olmak her şeyden üstün, her şeyden ayrı bir haz, bir hususiyet taşıyordu. Seneler ve seneler paramızdaki istikrarsızlık, küpler içinde altın toplanmasına insanları zorlamıştı. Seneler ve seneler vatandaş, topladığı bu altını bankalara vermemişti, toprağa gömmüştü, evinin her hangi bir yerine saklamıştı. Fakat şimdi işler değişiyordu, mademki vatandaş bankaya altınını, parasını vermemişti, banka başka bir yol bulmuştu, o vatandaşa altın veriyordu. Bankalara, bilhassa ilk aylar bu bankaya hücum başladı; daha doğrusu hücum bankaya değil, altına idi.

Vakıflar Bankası

Ömür boyuncu gelir

İlk tecrübe bu kadar geniş ve müsbet bir netice yerince, diğer bankaların «gözü açıldı» vatandaşın tasarruf mevduatına iltifat etmesi için böyle usuller vardı. Diğerleri de vatandaşı kendilerine çekmek için altın keşidelerine başladılar. Büyük bankalar, daha çok altın vaadetmek yarışına başladılar. Keşideler birbirini kovalıyor, bankalar birbirinden fazla altın rakamları vaad ve ilân ediyorlardı. O kadar ki, bir ay içinde bir kaç bankanın verdiği altın karşılığı milyona yaklaştı.

Ancak, bankalar vatandaşın başındaki zorluklan, zaruretleri istismar ediyordu; vatandaşın tatmin edemediği arzularını kamçılıyordu. Altın ikramiyeleri yanında, ev ve apartman daireleri, büyük, küçük arsalar vatandaşın gözleri önüne renkli afişler, bol reklâmlar ile çıkarılıyordu.

Piyangoculuğa paydos

Altın, vesair ikramiyeler, bankalardaki bir nevi «piyangoculuk» sistemi yavaş yavaş» büyümeğe ve vatandaş üzerindeki tesirini geliştirmeğe başlamıştı. Tenkidler yapılıyordu, millî gelir altının böyle durmadan dağıtılması, ve bunun bilhassa bankalar vasıtasiyle yapılması kabul edilemiyordu. Memlekette esasen bir altın darlığı mevcuttu, bunun da bankalar vasıtası ile durmadan sağa sola verilmesi iyi karşılanmıyordu. Her ne kadar dağıtılan altın yine memleket içinde kalıyorsa da, can damarımız altın bu şekilde tevzi edilmemeli idi.

Bankaların ikramiye, daha doğrusu piyangoculuk usulüne bir nihayet vermek lâzımdı. Hükümet ötedenberi bu noktada faaliyetini teksif etmişti. Bu usulü kaldırmak için çareler arıyordu. Bankalararası bir komisyon kurulması, meseleyi enine boyuna tetkik etmesi ve bu suretle tedbirini de bankaların bizzat araması en emin yoldu.

Bankalararası —banka umum müdürlerinin iştiraki ile— komisyon günlerle çalıştı. Bu çalışmalarda, keşidelerin nasıl kaldırılabileceği, hususunda geniş müzakereler oluyordu. Fikirler iki kısma ayrılmıştı, resmi banka umum müdürleri bilhasa altın ikramiyelerinin kaldırılmasının lehinde idiler. Hususi bankalar ise, aksi tezi müdafaa ediyorlar, altın ve diğer piyangolara müdahale edilmemesini istiyorlardı. Komisyon çalışmalarını bir türlü sona erdiremiyordu. Hükümetin fikri altın ikramiyelerine son verilmesi noktasında idi.

Altın keşidelerinin kaldırılmasında bilhassa Tank Gürerk —Vakıflar Bankası Umum Müdürü— ısrar ediyordu. Memlekette tasarruf mevduatının artmasında bu nevi keşidelerin büyük rol oynamadığını, bu türlü tertipler olmasa dahi vatandaşın bankalara rağbet edeceğini söylüyordu. Diğer bazı banka mümessilleri kendisine iltihak ediyorlardı. Neticede, çekişmeli konuşmalardan sonra, Tank Gürerk ve arkadaşlarının tezi galebe çaldı. Bankalar, altın vadetmiyeceklerdi.

Bankalar tasarruf mevduatının genişlemesi için diğer yollan arıyacaklardı. Altın keşideleri 1955 yılından itibaren kaldırılmıştı, buna mukabil, ev, arsa ve apartman ikramiyelerine geniş yer verilmesi prensip itibariyle kabul olunmuştu.

Yeni usullere doğru

Tarık Gürerk, yanına gelen bir memura sordu :

«— Kim kazandı?.

Memur derhal cevap verdi:

Tarık Gürerk
Altın sevmiyor

«İkramiyenin ikisi de Ankara'ya çıktı efendim..»

Vakıflar Bankası —yeni kurulmuş, geniş faaliyet göstermiş bir banka— altın ikramiyelerine rağbet etmiyordu. Bankalararası komisyonda bulunan banka umum müdürü Tarık Gürerk, bankasının bilhassa bu türlü keşidelerden kaçınmasını prensip olarak ortaya koymuştu. Tasarruf mevduatını arttırmak için başka usulleri denemek istiyordu, bunlardan birisi «Ömür boyunca gelir» ismini taşıyordu. Ömür boyunca gelir ikramiyesi vatandaşa elli yaşından sonra «emeklilik maaşı gibi aylık gelir temin ediyordu. Vatandaş bankaya ne miktar para yatırmış ise, çekilişte kazandığı takdirde, elli yaşından itibaren her ay bankadan bu miktarı alabiliyordu. Kazanan vatandaş elli yaşından genç ise, hesap yapılıyor, kendisine elli yaşına kadar kaç senesi varsa, o miktar para ödeniyordu. Bu, bankacılıkta bir yenilik idi. Ölümü halinde varislerine geliri intikal ediyordu.

Bu yola gitmiyecek, istikbalini garanti etmekten çekinecek hiç bir vatandaş tasavvur edilemez. Bunu düşünen bankanın hesaplan da fikri kuvvetlendirecek bir yolda inkişaf etmiş, ömür boyunca gelir ikramiyesine yüksek sayıda vatandaş iştirak etmiştir.

Ömür boyunca gelir keşidesi yapılırken Tank Gürerk diyordu ki :

"— Ümidimiz odur li, bu plânlarımız tasarrufun terbiyetkâr faziletine yakışır bir vasfı haiz bulunacaktır. Biz, memlekette tasarruf terbiyesini ve itiyadını telkin edecek ve geliştirecek metodlu çalışmalara ihtiyaç olduğu kanaatindeyiz.."

Bu sözlerin mânası ve istihdaf ettiği gaye ortadadır. Vakıflar ve diğer bazı bankalar bugünkü keşide usullerinin tamamen aleyhindedir, tasarruf mevduatının artmasını bu keşidelere bağlamamak icap ettiğini ifade etmektedirler. Bugün için bankalararası bu tarz mücadele vardır, tasarruf mevduatının temini için yapılacak işler ve tertiplerin her şeyden önce «terbiyetkâr» olması istenilmektedir. Bundan başka, bazı bankalar tasarruf mevduatının artışındaki tek sebebin keşideler olmadığını ileri sürmektedirler ve memleketin iktisadi kalkınmasının bu gelişmede mühim bir unsur olduğunun kabulünü istemektedirler.

Şimdi bankalar bu yolda çalışacaklardır. Bu, bir şart olarak belirmektedir. Şartın bankalar tarafından halka ne şekilde aksettirileceği, ne gibi usuller bulunacağı şüphesiz herkesin merak edeceği bir meseledir. Ömür boyunca gelir bu yeni yolun ilk aksidir.

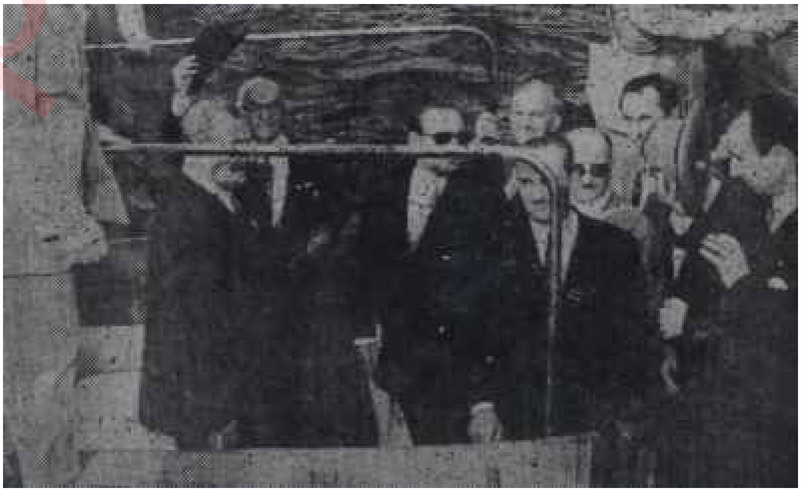
Dış temaslar

Vakitsiz münakaşalar

Başbakan Adnan Menderes Almanya seyahatinden döneliberi bu seyahatin sağladığı menfaatler üzerinde münakaşalar aldı yürüdü. Gün geçmiyor ki muvafık ve muhalif gazetelerde ve hattâ Deutsche Wirtschaftszeitung ve Der Spiegel gibi bazı Alman dergilerinde hâlâ mezkûr seyahatin yankılan devam etmesin. Eğer Türk ve Alman gazetecileri Başbakanın Almanyayı ziyaretini müteakip yayınlanan resmî tebliği dikkatle okumuş olsalardı bu derece uzun ve o derece hayali münakaşalara girişmekten sakınırlardı. Başbakan doğrudan doğruya Almanya'ya Almanya'dan Kredi, sermaye istemeye veya transferi yapılamamış olan borçlarımızın her hangi bir şekilde bir hal tarzına bağlanmasını talep etmeğe gitmemiştir. Başbakan Almanya'ya Alman Şansölyesinin Mart ayında memleketimize yaptığı ziyareti iadeye gitmiş ve bu ziyaretten istifade ederek kendi mütehassıslarımızı ve iktisadi hayatımızın kurmaylarım Alman iş ve devlet adamlariyle temasa getirmiştir. Zaten Başbakanın Almanyayı ziyaret ettiği sıralarda Şansölye Adenauer Londra'dan yeni dönmüş ve üstelik Almanya için tarihi ve şerefli vazifelerle tavzif edilmiş bulunuyordu. Başbakan Türkiyeye döner dönmez o da Patise gitti. Şimdi de Amerika'da bulunuyor.

Memleketimizde bir kaç gündenberi Alman sanayiinin temsilcileri var; bazı kimya sanayii mümesilleri de Türkiye'de bulunuyor. Oldukça kalabalık bir Alman heyetinin 15 Kasımda Ankaraya geleceğinden bahsolunuyor. Onun için asıl tenkidler ve söylenecek sözler Almanlarla Ankarada yapılacak görüşmelerin sonunda yapılmalıdır. Zira şimdi söylenen sözlerin hiç bir kıymeti yoktur. Almanyayla olan meselelerimizin halli Almanya'da, Ankara görüşmelerine bırakılmıştır.

Mesele bu iken söylenen sözler, aşındırılan kalemler ve sarfedilen kâğıtlar mevzudan uzak bir sahada semeresiz ve faydasız münakaşalarda israf edilmektedir. Tenkid elbette demokratik bir nizamın temel unsurudur, fakat yerinde ve zamanında yapılmak şartiyle. Onun için biz Almanya seyahati mevzuunda Ankara görüşmelerinin neticesini beklemeksizin yapılan münakaşaları pek erken ve hattâ biraz da yersiz buluyoruz. Serinkanlılık ve ağırbaşlılık her dâvada olduğu gibi iktisadî meselelerin hallinde de çok önemli rol oynar. Bunu ne unutabiliriz, ne de bilmemezlikten gelebiliriz. Taleplerimizde ve teşebbüslerimizde muvaffak olmak istiyorsak herhalde nerede ve ne zaman, nelerin istenebileceğini bilmemiz gerekir.

Dış temaslara doğru
Yola çıkış

Yugoslavya

Kominform blokuyla ticaret

Yugoslavya Kominform memleketleriyle ticaretini dört senelik bir inkıtadan sonra yeniden tesis etmiştir. Doğu Almanya, Macaristan, Çekoslovakya, Polonya, Bulgaristan ve Romanya ile yeni ticaret anlaşmaları imzalanmış ve Rusyayla da yeni bir takas anlaşması yapılmıştır. Ticarî sahada husule gelmiş olan bu inkişaflar aynı zamanda bu sahanın dışına çıkmakta ve zaman zaman kültürel ve sportif münasebetlerin inkişafında yol açmaktadır. Her ne kadar çeşitli sahalarda kaydedilmiş olan Yugoslav . Kominform bloku münasebetleri Doğu Blokuyla Batı Bloku arasındaki gerginliğin tavsamağa başlaması veya diplomatik alandaki sert havanın yumuşaklığa tebdilinin bir tezahürü olarak tefsir edilebilirse de meselenin aslım Kominform bloku tarafından Yugoslavya'ya karşı tatbik edilmiş olan iktisadi müeyyidelerin iflâsı mânasında anlamak daha doğru olur.

Yugoslavya ile Kominform memleketleri arasında yeniden tesis edilmiş olan iktisadî ve ticari münasebetler ekonomik bakımdan büyük bir değeri haizdir. Zira Yugoslavyanın ihracat pazarlarım genişletmesi gerekmektedir. Merkezi Avrupa memleketleriyle Doğu Avrupa memleketleri ise Yugoslavyanın tabiî mahreçlerim teşkil etmektedir. 1948 senesinde Rusya tarafından Yugoslavyanın Kominform memleketlerince zorla iktisadi abluka altına aldırılması Çekoslovakya ve Macaristanı ekonomik dâvalarla karşılaştırmıştır. Müeyyideler ne kadar şiddetli olursa olsun ticari ve iktisadî münasebetlerin topunu devletin murakabesi altına almak mümkün olmadığından bazı Yugoslav mallan İsviçre kanaliyle Çekoslovakya ve Macaristana girmekten geri kalmamışlar, oka olsa gecikmişlerdir. İktisadî bakımdan bir gerçektir ki Yugoslavyanın da Macaristan ve Çekoslovakya'ya ihtiyacı vardır. Zira Yugoslav sanayiinin yedek parçaları bu iki orta Avrupa memleketinden gelmektedir.

Şer yüzünden hayır :

1950 senesindenberi Yugoslavya Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa memleketlerinden 400 milyon dolardan fazla yardım, 300 milyondan fazla orta vadeli ve uzun vadeli kredi almıştır. Şayet Yugoslavya Kominform'da âza olmakta devam etmiş olsaydı söylemeğe lüzum yok ki Yugoslavya bu vardım ve kredileri alamıyacaktı, işte bu bakımdan denebilir ki Yugoslavyanın 1948 senesinde Kominform'dan ihracı, daha doğrusu afaroz edilmesi her ne kadar Yugoslavyayı gerçekten güç durumlarla karsılaştırmışsa da 1950 denberi Yugoslavyanın Batı Blokuyla kurduğu münasebetler Yugoslavya için çok semereli olmuştur. Zira Yugoslavya kendisine acılan kredileri ve yapılan Amerikan yardımlarını müsmir sahalarda kullanmasını bilmiş, endüstrisini kuvvetlendirmiştir. İşte Amerikan yardımlarının ve kredilerinin Yugoslavya'da husule getirmiş olduğu müsbet neticelerdir ki Yugoslavya'ya Doğu - Avrupa memleketleriyle olan ticari münasebetlerinde mümtaz bir mevki sağlamıştır. Şayet mezkûr yardım ve krediler olmasaydı Rusyanın yapacağı yardım ve açacağı kredilerle Yugoslavya bu kadar süratle kalkınamazdı. Fakat bundan Yugoslavyanın halledilmesi gereken iktisadi dâvaları olmadığı neticesine varmamalıdır. Onun da çözülmesi icabeden problemleri vardır. Yabancı memleketlere olan borç 350 milyon dolardır, ticaret bilançosu 100 milyon dolarlık bir pasif kaydetmektedir. Bu durum Yugoslavya için son zamanlara kadar ciddi bir mesele teşkil edebilirdi. Fakat şimdi eski ehemmiyetini kaybetmiştir. Zira 1948 senesine kadar Yugoslavyanın dış ticaretinin % 50 si Kominform memleketleriyle idi. Vakıa dört senelik inkıta devresinden sonra Yugoslav dış ticareti istikamet değiştirmiş, kendisine Yakın Doğu ve Batı memleketlerinde yeni pazarlar bulmuştur. Fakat bu pazarların zaruretler tahtında ortaya çıkması, tabii pazar mefhumunun ehemmiyetini ortadan kaldırmaz. Yeni ticaret anlaşmaları hacim bakımdan o kadar geniş değildir; Çekoslovakyayla olan anlaşma otuz milyon dolarlıktır. Çek ihracatçılar Yugoslavya'ya çelik, yedek parçalar ve kimyevi maddeler satacaklardır. Bu anlaşma iki taraflıdır, yani Çekler de mukabilinde otuz milyon dolarlık Yugoslav malı alacaklardır. Doğu Almanya ve Macaristanla olan ticaret anlaşmaları ise üçer ve ikişer milyon dolarlıktır ve karşılıklıdır. Rusyayla aktedilmiş olan takas anlaşmasının mahiyeti henüz belli değildir, fakat pek mahdut olacağı zannolunmaktadır. Ruslar daha ziyade ham petrol, pamuk, gazete kâğıdı satacak; mukabilinde çinko, kurşun ve civa alacaklardır. Rusya ve peyklerinde bu sene mahsul kıt olduğundan Yugoslavyaya yeteri kadar buğday ihraç edilip edilemiveceği belli değildir.

Batı memleketlerinin Rusya ve Doğu - Avrupa memleketlerine stratejik maddeler satması, bilindiği üzere yasak edilmiştir. Fakat Yugoslavya bu memleketler arasında değildir. Amerikan yardımına çok ve acil ihtiyacı olan Yugoslavyanın Rusya'ya stratejik maddeler ihraç edeceğine pek ihtimal verilmemektedir. Zira Yugoslavyanın menfaatleri Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa memleketleriyle münasebetlerini idame ettirmesindedir. Tito da bunu bilmektedir.

Kanada

Krupp Kanada'da

Kanada iktisadi bakımdan İkinci Cihan Harbini müteakip cihazlanan memleketlerin başında gelmektedir. İktisadî hayat Kanada'da yayılmaktadır. İşte bunun için Kanada'daki inkişafı yakından takip eden sanayi memleketleri Kanada'nın inkişafına iştirak etmek yarışındadırlar. Amerika Birleşik Devletleri daha şimdiden Kanada'ya dokuz milyar dolar yatırmış vaziyettedir. Kıta Avrupasının ve Batı Almanyanın en büyük teçhizat teşebbüsü olan Krupp da Kanadayla pek yakından ilgilenmektedir. Zaten Krupp Konzerni harpten sonra harpten evvelki durumunu kazanmış durumdadır. Krupp fabrikalarının Kanadada girişeceği teşebbüsler milletlerarası sahada harpten sonra girişilmiş olan teşebbüslerin en büyük hacimde olanı olacaktır. Buna rağmen Krupp Konzern'in Kanada'da sarahaten hangi ise teşebbüs edeceği pek de bilinmemektedir.

İkinci Cihan Harbini müteakip Krupp Batılı Devletlerle bir çok ihtilâfa düşmüştür. Konzernin bir çelik teşebbüsü ve müteaddit çelik işletmeleri vardır.

Konzernin 90 milyon dolarlık servete sahip olduğu zannolunmaktadır. Harbi müteakip Krupp'un Kanada'da teşebbüs kurmasına ancak Wilhelmshaven'daki bir Alman teşebbüsüyle iştirak halinde olması şartiyle müsaade edilmişti.

Ancak bu yaz Krupp'a mensup bir jeolog Lâbrador yarımadasında Kebek'in kuzeyinde düşük derecedeki demir madenlerinin Almanyadaki tarzda işlenebilip işlenemiyeceği üzerinde tetkikler yapmıştır. Bu Krupp'un Kanadadaki faaliyetlerinin birincisidir. İkinci bir faaliyeti jeolog Dr. Kryz Wicki yapmıştır. Mezkur zat ismi geçen yarımadanın batısında tetkiklerde bulunmuş ve bir miktar demir cevherini Essen'e göndererek bunların işletilip işletilemiyeceğini inceletmiş ve mezkur madenlerin Mançurya'daki evsafta olduğu anlaşılmıştır.

Almanyanın Atlantik Paktına alınması ister istemez Alman ağır sanayimden istifadeyi zaruri kılmıştır. Krupp ve emsali teşebbüsler Nazi Almanyasında olduğu gibi insanlığı tehdit eden korkunç birer teşebbüs olmaktan uzaklaşarak insanlığın emrinde ve hizmetinde sağlam emniyet unsuru olacaklardır. Harbin hitamından dokuz sene sonra diplomatik alanda elde edilmiş olan en büyük muvaffakiyet herhalde Almanyanın Atlantik Paktına kabulü olmuştur. Almanyasız bir müdafaa sistemi, gedikleri olan bir sistemdi. Almanyanın NATO'ya iltihakiyle bu gedikler tamamen kapanmıştır. Siyasi vakıaların cereyanında bu kadar süratli inkişaflara nadir rastlanır. Herhalde hâdiseler zamanımızda geçmiş devirlerdekinden daha süratli gelişiyor.

TIB

Meslek

Tabib odalarının durumu

Ankara Tabib Odası geçen ay eski Halkevi Konferans salonunda 1954 yılı altı aylık toplantılarının ikincisini yaptı. Bu içtimain amacı daha ziyade âza kaydı ve aidat toplama islerinde karşılaşılan zorlukları bütün üyelerin bilgisine arzetmekten ibaretti.

Oda idare kurulu başkanı toplantının açıldığını bildirdikten sonra bir başkan, bir başkan vekili ve iki kâtip seçildi. Atatürk'ün hâtırasını taziz için saygı duruşu yapıldı. Sonra altı aylık çalışmalara ait rapor okundu. Bu rapor evvelkilerden farklı değildi. Tıbbi müsamereler üniversite ve numune hastahanesinde ancak bir kaç defa tertip edilebilmiş, Gülhane hastahanesi henüz konferans salonunun onarılması bitirilemediği için bu ilmi toplantıların kendi bünyesi içinde yapılmasına müsaade edememiştir. Bu bir kaç ilmi toplantı gerekli ilgiyi de toplayamamıştır.

Kütüphane kurulamamıştır. Tabib odası için bir lokal temini de- kabil olamamıştır. Ankara tabib odası bugün de Anafartalar caddesinde köhne bir binanın üst katında gayet dar bir durumda çalışmaktadır. Allah bilir daha da ne kadar çalışacaktır.

Birden fazla ek görevi olan tabip arkadaşların bu görevleri İhtiyacı olan başkalarına verilmiştir. Hekim bulundurmamakta ısrar eden bazı müesseselerle iş yerlerinin hekim temin etmeleri mecburiyeti üzerinde ilgili makamlarla temasa geçilmiştir.

Haziran'da İstanbul'da toplanan üçüncü büyük kongreye Ankara tabib odasından da tabip ve diş tabibi delegeler iştirak etmiş, evvelki toplantılarda izhar edilen arzular, dilekler, temenniler ve kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve yorumlanmasına ait teklifler kongreye arzedilmiştir.

Aza kaydı ve aidat toplama işleri de şu durumdadır :

Ankara Tabip odası bölgesinde bulunan 1200 meslekdaştan isim ve adresi bulunabilen 1072 sinin odaya kayıt muameleleri yapılmıştır. Altı ay içinde 9567 lira 00 kuruş aidat tahsilatı yapılmış, 1455 lira da müteferrik gelir temin edilmiştir. Eylül, 1954 sonundaki banka mevcudu geçen devreden kalanla birlikte 16262: lira 32 kuruştur.

Bazı arkadaşlar Odaya kaydolmamakta ve aidatlarını ödememekte ısrar ettiklerinden haklarında takibata geçilmiştir. Mevcut aza adedine göre 1954 yılı bütçesinin 50377 lira olması gerekirken bazı azanın borçlarını ödememeleri serbest sanat icra etmiyen memur tabiplerin odaya kaydolmalarının mecburi tutulmamasına dair Sıhhiye Vekâletinin devlet şurasına vâki müracaatının müsait karşılanarak onların lehlerinde bir karara varılmış bulunması yüzünden tahsîlât işleri büsbütün sekteye uğramış ve içinden çıkılmaz bir hal almıştır. Yalnız serbest sanat icra eden meslekdaşlardan alınacak aidatla Odanın bugünkü masraflarını karşılamak mümkün değildir. Kütüphane ve lokal temini bu yüzden imkân dahiline girememektedir. Odaların bugünkü gelir ile bütün Türk hekimliğini sinesinde toplayan bir teşekkül haline gelemiyeceği de meydandadır. Devlet Şûrasının bu kararı merkez konseyine arzedilmiştir. Merkez konseyi kanunun yorumlanması için Büyük Millet Meclisine müracaat edileceğini ve alınacak sonunca kadar memur tabiplerden de aidat alınmakta devam edilmesini bildirmiştir. Meclisten de muhalif bir karar çıkarsa odaların bugünkü durumlarının bile devam ettirilmesine imkân kalmıyacak demektir.

Ankara Tabip Odasının 1954 yılı ikinci altı aylık çalışma raporundan özetlediğimiz şu sonuçlara göre gayet müsait bir kanunun uygulanmakta bulunmasına rağmen, genel olarak, tabip odaları eski Etibba Odalarının durumundan ve zihniyetinden kurtularak hekim ailesinin mesleki, ve sosyal hayatında daha faal, daha verimli bir istikamete yönelemiyor demektir. Etibba Odalarını ve şimdi de Tabip odalarını idare etmiş ve etmekte bulunan arkadaşları her türlü isnat ve suçtan tenzih ederiz. Onlar, bütün bu şartlar altında ellerinden geleni yapmış, faydalı olmak için, çalışmış çabalamış ve çırpınmışlardır. Suçu biraz da kendimizde aramak mecburiyetindeyiz. Biz hekim olarak bu gibi mesleki teşekkülere itibar etmiyor, bunları desteklemek için gereken fedakârlığı yapmıyoruz. Bunun en yakın misali tamamen bir isteksizlik ve ilgisizlik numunesi olan bu son içtimadır. Odanın 1200 âzasından buraya 43 kişi iştirak etmiştir. Asker tabip olarak iki kişi bulunmuştur. Üniversiteden kimse gelmemiştir. Bu ne korkunç bir olaydır? Bu memleket hekimlerinin başbaşa konuşulması ve hal edilmesi gereken hiç mi dertleri yoktur? Toplantılar Pazartesi yapılmış kimse gelmemiştir. Cuma günü yapılmış kimse gelmemiştir. Pazar günü, boşuz, o gün en müsait bir toplantı günü olabilir mütalâası yürütülmüştür. İşte o toplantıya katılanların toplamı da 43 fedaiden ibarettir. Ne yapmalı meslekdaşların kendi öz dâvalarına rağbet ve ilgilerini çekmek için idare kurulu başkanı toplantıya davul zurna mı getirmelidir? Bir haftanın, bir gününün bir saatini hem de en boş saatini, en kazançsız ve kesat saatini feda edemiyen insan idare kurulu başkanı tarafından haftaya «Salıertesi» diye yeni bir gün de eklese yine zaman bulup gelemiyecektir!

Tabip arkadaşlar, tabip odalarının bir işe varamadığından, kendilerine faydalı olamadığından dem vurur dururlar. Oysaki tabip odası bütün hekimlerin odasıdır. Hekimlerden ayrı ve müstakil bir teşekkül değildir. Onu kalkındıracak yine bizzat hekimlerin kendileridir.. Gelecekler, dertlerini anlatacaklar, konuşacaklar, tenkid ve münakaşa edecekler, dâvaları açıklayacak ve düşündükleri çareleri sayıp dökecekler ve böylelikle ortak malımız olan hekimliği, Tabip odalarını ve idare kurullarını hayırlı ve faydalı yollara yöneltecekler- dir. Ne kadar çok meselelerimiz vardır. Lokal ve kütüphane kurulması, bunların Tıbbiyeliden en yaşlı hekime kadar bütün tıp mensuplarının istifadesine arzedilmesi, bir misafirhane kurulması, asistanların mali durumlarının düzeltilmesi, muhtaç hekimlere yardım, sigorta işleri, yabancı memleketlere gidecek, tetkik seyahati yapacak olanlara döviz temini; hacılara, zemzem getirmek üzere sağlanan kolaylıkların bu işlerin başında olanların da nihayet canlarım teslim zorunda' kalacakları hekimlerden esirgenmemesi ve bu işlerle uğraşan maliye memurlarının daha sempatik olanlardan seçilmesi için gerekli teşebbüslerin yapılması, yüksek sağlık şûrasında Tabip odalarından mümessil bulunması, milletlerarası kongrelerde Türk hekimlerinin delegelerle odalar adına temsili, ağır hastasına hususi arabasiyle koşan hekimin trafik kanun karşısında savunulması, onun arabasının da bir ambulans gibi telâkki edilerek bazı tahditlerden muaf tutulması, bazı özel müesseselerle devlet teşekküllerinin hekime takdir ettiği düşük ücretlerin arttırılması için teşebbüslere geçilmesi, hep birlikte halledilmesi ve uğrunda uğraşılması gereken konulardır. Bu kadar önemli, bu kadar hayati dâvalar karşısında susmak, lakayt ve künt kalmak, sonra da hep tabip odalarını ve onun başında bulunanları itham etmek bilmiyorum affedilir bir suç mudur?.

Dr. E. E.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Atami şehrinin belediye idaresi, bütün otellerin duvarlarına asılmak üzere yaptığı bir tamimde müşterilerinin mezkûr otel arazisi dahilinde intihar etmemelerini bilhassa rica etmiştir.

Atami şehri, Japonya'da Tokyo'dan sonra dünyanın en çok iştihar vak'asına rastlanan yeri olarak şöhret bulmuştur. — (A.P.)

*

Amerikada yapılan, «En güzel sakal» müsabakasını 65 yaşlarında bir kadın olan, Mrs. Brawn kazanmıştır. On beş santim uzunluğunda bir sakala sahip bulunan kadın, erkek olmadığı için birincilik mükâfatı alamamıştır.

(News Week)

*

İngiliz hava yolları idaresi, Londra hava meydanı ile şehrin merkezi addedilen Trafalgar meydanı arasında yalanda Helikopter servislerine başlıyacaktır. Hava yolları idaresi bu maksatla helikopterler satın almıştır. Beş kişilik olan helikopterler, otobüslerin bir saat. te aldıkları bu mesafeyi 17 dakikada katedeceklerdir. — (New York Times)

*

Beş metre uzunluğunda dev bir köpek balığı ile çetin bir mücadele sonunda galip çıkan dört balıkçı, balığın midesinden çıkan bir kol saatini hâtıra olarak saklamaktadırlar.

Köpek balığı, Kuzey Dalmaçya adalarından birinde balık tutan dört balıkçının ağma düşmüştür. Balıkçılar yavaş yavaş ağı çekmek isterlerken köpek balığı kuyruğu ile ağı yarmış ve balıkçılara saldırmıştır. Üç balıkçı köpek balığının ağzına bir sırık sokmuşlarsa da hayvan silkinerek balıkçıları denize düşürmüştür. Balıkçılar civardakilerin vaka yerine gelmeleri ve köpek balığının başını balta ile parçalamaları ile kurtulabilmişlerdir.

(New York Times)

Hiroşima ve Nagasaki'nin atomla bombalanmasından sonra bu şehirlerde Lösemi hastalığının artmış olduğu âlimler tarafından müşahede edilmiştir.

Dr. John Marvon atom şualarına maruz kalanlar arasında Lösemi hastalığına büyük bir nisbetle rastlandığını bildirmiştir. — (A.P.)

*

Eustace Burnet adında bir ihtiyar çiftçi 46 senedenberi uyuyamamaktadır. Fakat adam, uykusuzluğun kendisi için korkunç bir hastalık olmadığını iddia etmektedir.

(New York Times)

*

Amerikan bahriyesi son zamanlarda «Su ski pilotu» ile alâkalanmaktadır. Su Skileri takmış ve büyük bir uçurtmaya bağlanmış bir adamın su üzerinde saatte 72 Km. süratle çekilmesiyle, 22 metre yükseğe havalanabileceği denendikten soma denizaltıların bu tertibatla havalandıracakları rasıtlar vasıtasiyle uzak mesafelerin göz hapsinde tutulabilecekleri sanılmaktadır. Hâlen «Su Skisi» Amerikanın Florida kıyılarında cesur sporcuların tatbik ettikleri bir spordan ibarettir.

(Daily Telegraph)

*

On bir sene evvel içinde on iki kişi ile birlikte kaybolmuş olan dört motorlu Amerikan askeri uçağının enkazı Kaliforniya açıklarında ıssız bir adada, yerlilerin yaşayış tarzına ait izler arayan şahıslar tarafından bulunmuştur. — (U. P.)

Ankara'da yaprak dökümü

Bu bir hakikattir

İsveç'te, Avasta şehrinde New York'un meşhur «gök tırmalayıcılarına» benzer bir kilise inşa edilmektedir. Bu kilisenin kulesi o kadar yüksektir ki, dört yüz kilo" ağırlığında altın bir haç, helikopterlerin yardımı ile yerine yerleştirilebilmiştir. — (A. P.)

*

Londra'da bir klinikte doğum yapan iki anne hastahaneden yanlışlıkla birbirlerinin çocuğunu alarak çıkmışlardır. Kan tahlilleri İle çocukların asıl anne ve babaları tesbit edilmiş, fakat genç anneler «yeni» çocuklarına alıştıklarını söyleyerek «yeni bir değişikliği» reddetmişlerdir. — (Dailly Mirror)

M

Pittsburgh'daki televizyon istasyonu Birleşik Amerikada ve belki de dünyada ortamektep dersleri veren ilk istasyon olmuştur.

Derslere 300 kişi. kayıt olmuştur. Televizyondan dersleri takip edip imtihan verenler mektep diploması alabilecekler veya kollejlere girebileceklerdir.

Orta mektep dersleri haftada üç gece verilecek ve 18 hafta devam edecektir. — (News Week)

Visal Wangtal adında bir adam, komşusunun evini çalmak suçundan mahkemeye verilmiştir. Bu adam, komşusu kadının uzun bir müddet evinde olmayışından istifade ederek, evi parça parça sökmüş ve götürüp kendi arsasına inşa etmiştir. Polis çalınan evi Visal Wangtal'ın arsasında bulmuştur.

(News Week)

Churchill'in 80 inci doğum günü için «Büyük İhtiyar» a hayranlık ve muhabbet tezahürü olmak üzere «Sir Winston Churchill'in yıl dönümü fonu komitesi» ne her gün binlerce hediye gelmektedir.

Bunlar arasında bir pennie'den yüzlerce liraya kadar para gelmektedir. Zengin olmıyanlar, bir veya iki şilin göndererek, daha fazla gönderemediklerinden dolayı özür dilemektedirler.

Bu arada bit çok şakacı kimselere de rastlanmıştır. Meselâ bir genç, harp sonrası kredisinin hepsini bu komiteye göndermiştir. Halbuki harpten sonra bu paranın iadesi mecburidir.

Diğer taraftan 80 yaşında bir ihtiyarın hediyesi Churchilli son derece mütehassis etmiştir. Bu hediye Churchill yıldönümünde içsin diye ihtiyarın haftalık tayınından keserek gönderdiği 15 gr. tütündür. — (News Week)

Bir polis Amerikan Ayan Meclisine bağlı tali bir komisyon huzurunda verdiği ifadede, bazı Kaliforniyalı doktorların, henüz yirmisine basmıyan gençlere Benzedrine hapları satmak sureti ile muazzam kazançlar temin ettiklerini ' söylemiştir.

Bu komisyon, gençler tarafından işlenilen çeşitli suçları tetkik ve tahkik etmektedir. Şahit olarak dinlenen polis - müfettişi bazı hekimlerin 1000 adedi bir dolar 75 sente toptan Benzedrine hapları satın alıp 50 sini beş dolara gençlere sattıklarım söylemiş ve demiştir ki:

«Meselâ bir doktor kendisine müracaat eden bir kıza 10 dolara 1300 Benzedrine tableti satmıştır. Kız hekime bu haplara, tatbik ettiği rejim için ihtiyacı olduğunu, seyahate çıkacağını ve onun için fazla miktarda istediğini söylemiştir. Halbuki hapları aldıktan sonra karaborsaya satmıştır. — (A.P.)

Çocuk felci milli teşekkülü 9 milyon kişinin aşılanmasına yetecek derecede sulh aşısı siparişine karar vermiştir. Bu teşekkülün başkanı Basil O'Conner bu haberi bildirirken, aşının müessiriyeti denenmeden dahi teşkilâtın bu masrafı karşılamağa hazır okluğunu söylemiştir.

Bilindiği gibi çocuk felcine karşı salk aşısı bu sene salgın devresinde ilk defa olarak büyük miktarda kullanılmış ve neticeleri henüz belli olmamıştır.

(News Week)

KADIN

Moda

Yasa görünüş

Paris'te Avenue Montaigne'de parfüm kokulu, gri kapitone odada alıcılar «bravo» nidaları ile alkışlamağa başladılar. Biraz sonra, nefesi kesilmiş bekliyen dünyaya haberler yayılıyordu. «Bugün Christian Dior beli kalçalara indirdi. Göğsü yassılttı. Kadın modasını 1920 nin Caz Devrine geri götürdü... Dior göğüsleri yok etti.»

Yedi sene evvel ayni Christian Dior «Yeni Görünüş» (New Look)u ortaya attığından beri ilk mühim moda değişikliği vukubulmuştu. Haberler, ev kadınları telâşa düşürmek, elbise tacirlerini sevindirmek ve kocaları ümitsizliğe garketmek üzere hesaplanmıştı. Zira ne kadar uğraşılırsa uğraşılsın eklemek, yamamak, çekiştirmek, büzmek, evirmek, çevirmek geçen senenin elbisesini bu sonbaharın Dior modasına uyduramıyacaktı. Spokane'den Atina'ya, Kopenhag'dan Roma'ya kadar bütün dolaplardaki milyonlarca elbise «demode» addedilecek ve kıymetleri, «hiç bir güvenin erişemiyeceği bir sürat ve beceriklilikle» kaybolacaktı.

Elbise ve moda endüstrisi bakımından ise bundan âlâ vaziyet can sağlığı idi.

Aşağı kayış

Dior'un elbiseleri önde düz ve yassı, arkada düz ve yassı idi. Hiç inkıtaa uğramadan da ve düşük omuzlarda iniyor, belden selâmsız geçiyor ve mezkûr «arka» nın cenubunda nihayete eriyordu. Kuşaklar kalçaların etrafında bir kadının sarılmağa en elverişli kısmında dolaşıyordu. Senelerdenberi erkeklerin mesut tebessümlerle içine baktıkları derin dekolte kati olarak kapanmıştı. Gece elbiselerinin yakalan bile omuz kemikleri civarında dolaşıyordu. Moda yazıcılarının ağzında «düz, düz hatlar, yassı hatlar, eski moda büluzlar» lâkırdıları eksik değildi.

Bazı Amerikan modacıları şüpheciliklerinde bir müddet devam ettilerse bile ertesi gün Jacques Fath, «küçük oğlan tipi» ve «aşağı doğru kayan siluet» modası ile Dior'u takip edince akan sular durdu. Fath'ın mankenleri göğüslerini yassıltabilmek ve düşük kemerlerini tebarüz ettirebilmek için ağırlıklarım topuklarının üzerine vererek yürüyorlardı, saklanacak tarafı kalmamıştı; 1920 modası geri gelmişti. Bakalım boncuklu elbiseler, uzun sigara ağızlıkları ve tiz kahkahalar yeni modayı ne kadar sonra takip edecek!..

Fath'ın uzun boylu, irice göğüslü bir modeli her çıkışında şiddetle alkışlanıyordu. Sanki halk, son defa gördüğünü bildiği güzel bir şeye veda ediyordu.

Amerikan, bilhassa Hollywood basım kendi mallarım korumak için gittikçe artan bir hiddet gösteriyordu. Sabık Mrs. Joe Di Maggio (Maryline Monroe) «Benim vücudum oğlan çocuk modası için yaratılmamıştır,» diyerek bu modayı takip edemiyeceğini beyan etti. Televizyonun Dagmar'ı (büyük göğüsleri ile meşhurdur) «Doğrusunu isterseniz, beni yassı göstermeğe imkân yoktur» dedi. Marlon Brando, hiç de nazik olmıyan bir eda ile «Kadınların kalçalarını tebarüz ettirmeğe kalkmak bir ineğe takma kalça takmak kadar lüzumsuzdur» diye homurdandı.

Bütün Amerika'da muharrirler yollarda kadınlarla röportajlar yapıyorlardı. Bunlardan birinin cevabı şu oldu: «Bu yassı modayı takip edenleri göğsünden zoru olmalı». Gazeteler şöyle

Anti - Diorizm

Ee, haklı değil mi?

başlıklar taşıyorlardı «DİOR AMERİKAN KADININI ASLA EZEMEZ; FİLİM YILDIZLARI DİOR'UN ENFLASYON PRENSİPLERİNE KARŞI HİDDETLE KABARDILAR».

Fakat, modacılar bu itiraz ve hiddetin devam etmiyeceğinden emindi. Nihayet, yeni moda suni olarak yükseltilip dikleştirilenleri bundan böyle kendi halinde sarkmağa bırakmaktan ibareti. Papa Benedict, 1920 modasını müstehcen diye kötülemişti. Bu sonbahar ise, duyulan yegâne üzüntü, yeni modanın çok nezih olmasından dolayı doğum nisbetinin düşmesi ihtimali idi. Fakat üzüntü, itiraz ve hiddete rağmen hanımların kendilerine söyleneni yapacakları muhakkaktı. Çünkü şimdiye kadar modanın sözünü dinlemedikleri işitilmemişti. Hem modacıların kendilerine mahsus bir telkin sistemi vardır ve işlerini onlardan iyi bilen de bu dünyada hemen hemen yoktur.

Aile

Doğru başlangıç

Yalanda bir çocuğunuz olacak. Belki de henüz bir çocuk doğurdunuz. Mesut ve heyecanlısınız, fakat tecrübeniz yoksa belki çocuk büyütmeyi beceremiyeceğinizi zanediyorsunuz. Son zamanlarda evde ve misafirlikte' çocuk bakımından bahsettikleri zaman eskisinden daha fazla dikkatle dinliyorsunuz. Sık sık mecmualarda ve gazetelerde yine çocuk bakımı ile ilgili makalelere rasladıkça yutarcasına okuyorsunuz. Çocuk doğduktan sonra doktor ve hastabakıcıların talimatlarını cankulağiyle dinliyorsunuz. Bütün bu dinleyip, okuyup, öğrendikleriniz size pek karışık gibi geliyor. O halde ne yapmalı? Kolay, derhal oturup bir bebeğin muhtaç olduğu bütün vitaminleri ve aşılan ezberlemeli.

İşte anneliğe hazırlanma telâşı ile insan bazan işe bu kadar tersinden başlar. Bir anne size yalancı memenin kırmızı lâstikten yapılmışını tavsiye eder, bir başkası sarıları tercih etmenizi söyler. Bir çocuğun mümkün olduğu kadar az kucağa alınması ve boyuna kucaklanmaması icap ettiğini; ıspanağın en faydalı ve sudan ibaret kıymetsiz bir sebze olduğunu; peri masallarının çocukları sinirli yaptığım ve peri masallarının sinirleri gevşetici ve dolayısiyle lüzumlu olduğunu aynı anlarda işitirsiniz.

Komşularınızın her söylediğini okadar ciddiye almayın! Mütehassısların sözleri sizde keramet tesiri uyandırmasın. Kendi aklıseliminize itimat etmekten korkmayın. Eğer işi kolayından alır, insiyaklarınıza güvenir, doktorunuzun tavsiyelerini dinlerseniz, çocuk büyütmenin hiç de okadar karışık bir iş olmadığım anlarsınız. Bugün artık anlaşılmıştır ki, müşfik anne ve babanın çocuklarına gösterdikleri sevgi dolu alâka, çocuğun bezinin en doğru ne şekilde bağlanacağını bilmekten yüz defa daha kıymetlidir.

Biraz acemice olsa bile, çocuğunuzu her kucağınıza alışta, bezlerini değiştirirken, yıkarken, yedirirken çocuğunuza gülümseyin. Böylece onun size ait olduğunu sizin de ona ait olduğunuzu hissedersiniz. Ne kadar becerikli ve bilgiç olursa olsun çocuğunuza bu hissi sizden başka kimse veremez.

Çocuk yetiştirmekte hangi metodun en muvafık olduğu tetkik edildikçe varılan netice nedir biliyor musunuz? İyi anne ve babaların çocukları için, insiyaki olarak, yaptıkları şeyler en mükemmel şeylerdir. Aynı zamanda anneler ve babalar kendilerinden tabii olarak ve kolaylıkla emin oldukları zaman insiyakları en doğru işler. Tabii olarak hareket ederken bir iki hata yapın zararı yok, yeter ki, her şeyi usulüne göre mükemmel yapacağım diye gayret sarfederken sıkıntı hissi edinmeyin. Zira sıkılarak bakılan çocuktan en fazla zarar gören çocuk olur.

Portreler

Üç kadın

Bilmem hiç Türk, Amerikan ve Pakistan kadınlarını yakından tanımak ve mukayese etmek fırsatım buldunuz mu?

Bulmadınız ise, gelin sizinle biraz hasbihal edelim.

Mevzubahis olan yüksek tahsil yapmış ve genç denecek yaşlarda olan kadındır.

Amerika'da yüksek tahsilini yapmamış kadın nisbeten azdır. Bu tahsilden edindiği fayda belirli bir meslek sahibi olmak, ömrü boyunca rahatça hayatını kazanmaktır. Umumi malûmatı kıttır. Türkiye'yi, İran'da, Kral Faruğu Türkiye'nin başında, Ankara'yı Avrupa'nın bir yerinde zannedenler bir hayli yekûn tutar. Amerikan kadım pratiktir, makine gibi çalışır, vazifeşinastır. Aklının en çok erdiği şey yaptığı iştir. Evde mutlak işbirliğine inanır, yemek pişirirse bulaşık yıkamaz. Çamaşır yıkarsa, cam silmez, ortalık süpürmez. Bütün bu işleri kocasından bekler. Ebeveynine bağlı olmanın hürriyetini tahdit edeceğinden korkar, liseyi bitirince onlar New York'ta ise California'ya gider. Hassas değildir. Entellektüel ise hiç değil. Hayattaki en büyük düşüncesi «dolar» dır. Daha çok kazanmak, daha çok biriktirmek ve daha az sarfetmek kafasını işgal eden en mühim meseledir. Komşusunun yaptığını yapar, giydiğini giyer. Yaptığı şeylerin çoğu istediği şeyler değildir, yapılması icabettiği kanaatinde olduğu şeylerdir. Mektep sıralarında koca bulması lâzımdır, bulmaya çalışır. Kısacası, birini tanımak hepsini tanımak demektir.

Pakistanlı kadın

Pakistan'da ise Üniversite tahsilini yapmış kadın çok azdır ve ekserisi hali vakti yerinde yüksek ailelere mensuptur. Büyük bir iştiyakla okur. Çok entellektüeldir, dünya meseleleri ve siyasetle çok yakından alâkadardır. Mantıklıdır. Bildiği şeyleri başından sonuna kadar bilir. Münakaşa etmesini sever ve bilir. Kültürlüdür. İngilizce'yi İngilizden daha iyi bilir. Ordu lisanı konuşmaktan pek zevk duymaz. Daima ana dilini iyi bilmediğini söyler. Oxford veya Cambridge'de okumak için can atar. Okursa da pek parlak netice alır. Enerjiktir. Çalıştığı zaman gayesi para kazanmak değil, memleketine faydalı olmaktır. Hassastır. İyi kalplidir. Ailesine çok bağlıdır. Mutaassıptır. Kocasına hürmet eder. Müsavat iddia etmez. Uşak çok ve ucuz olduğundan ev işleri ile alâkası yoktur. Vatanperverdir. Pakistanlı olmakla iftihar eder. Avrupalıları taklid edip kıyafetini değiştirmeyi aklından bile geçirmez. Şahsiyet sahibidir.

Türkiye

Türkiye'de de yüksek tahsilli kadınlar mahdut bir kütle teşkil eder. Çoğu okumuş olmak için okur. Kendisinden «şu veya bu üniversiteden mezundur» diye bahsedeceklerini düşünmekle son derece haz duyar. İlim aşkı ile okuyanlar, mektep sıralarında olsun, iş hayatında olsun, umumiyetle erkeklerden daha fazla muvaffak olur. İş olsun diye okuyanların ukalâlığını çekmek boynumuzun borcudur. Zira ne okumuş ne de cahildirler. Bir ileri bir geri bocalarlar. Bir kısmı meslek sahibi olduğu için severek çalışır, bir kısmı bu ara çalışmak moda olduğundan, bir kısmı da vakit geçirmek için. Türk kadını evini sever, ev kadınıdır. Mutfağını sever, çocuğunu sever, ailesine bağlıdır. Müşviktir. Cana yakındır. Evinde dağınıklık sevmez. Titizdir. İşini görür. Yorulduğunu her fırsatta kocasının başına kakmaktan tuhaf bit zevk duyar. Sporla alâkası yoktur. Olanlara da tuhaf nazarla bakar. Entellektüel değildir. Girgin ve enerjikte değil. Erkek hâkimiyetine inanıp inanmadığını pek bilmez. Sosyete hayatını sever. Dünya meseleleri ile pek fazla alâkadar değildir. Oldukça umumi malûmatı vardır., fakat derin değil. Evlendikten sonra «alan aldı, satan sattı» diye kendine pek bakmaz. Mühteris değildir.

G.G

Demokrat Çocuk

Allaha şükür, hepimiz demokratız. Bundan hiçbirimizin şüphesi yok! Ancak hakiki birer demokrat olarak yetiştirebiliyor muyuz?..

Eğer size, mekteplerde demokrasi dersi matematik dersinden daha önemli bir yer işgal etmelidir dersem, bana itiraz eder misiniz?...

Bir demokrat çocuk tasavvur edin ki, ağabeysini veya büyüklerini taklit etmek sevdasına kapılmış, belinde «Texas tabancası» dersten kaçıyor. Hayır, bahsettiğim demokrat çocuk bu değil! «Demokratım, demokratsın, demokrattır» diye demokrat olmak fiilini her zamanında tasrif edebilen çocuktan da bahsetmiyorum.

Size Amerikadaki «Dalton School» ve bunun gibi hususi mekteplerde tatbik edilen bir demokrasi dersini anlatacağım. Bu mekteplerde gaye, bizim anladığımız manada, klasik tipli bir iyi talebe yetiştirmek değil, daha ziyade cemiyete intibak edebilen, mesut ve faydalı bir vatandaş yetiştirmektir.

Her sabah çocuklar kısa bir sıhhi muayeneden sonra, 500 kişilik bir salonda toplanıp önce hep beraber şarkı söylerler, sonra, bu çocukların orta ve lise kısımlarına devam edenleri 150, 200 kişilik guruplar halinde toplanır, bir müddet için kendilerine reislik edecek olan çocuğu kendi aralarından rey usulü ile seçerler.

Bu toplantılarda, mektep meselelerinde herkesi ilgilendiren mevzular ele alınır, serbestçe münakaşası yapılır. Vakıa bu toplantılarda daima iki, üç hoca bulunur fakat bunlar ne. münakaşalara müdahele ederler, ne de sessizliği ve intizamı temin etmeğe uğraşırlar. Çünkü toplantılar, demokrasi dersinin tatbikinden başka bir şey değildir. Her talebe burada hükümetleri seçmenlerin kurduklarını öğrenir, çünkü o talebe mektebin idare heyetini seçmek için oyunu bizzat kullanmıştır, ve o talebe, şayet arzu ederse, seçime namzediğini koyabilir. Bundan başka, meselâ bir talebe şayet jimnastik dersinin münasebetsiz bir saatte yapıldığını düşünüyorsa, bir dilekçe verip fikrini müdafaa edebilir. Söz almak için el kaldırılır. Reis söz isteyenlere sıra ile söz hakkı verir. Çocuk, böylece, açık bir surette fikirlerini ve itirazlarını bildirmeğe, müsavi olduğu, kimselerle münakaşa etmeğe alışır. Kazanmak için mücadele etmesi şarttır. Fakat aynı zamanda fikirlerine karşı koyan daha kalabalık bir kütle karşısında boyun eğmeği de öğrenecektir. Bu arada, çocuğun karar verme ve otorite kabiliyetlerinde bir inkişaf görülür. Şayet o şef olmak, sevilmek ve etrafındakileri sürüklemek kabiliyetini haiz olarak yaratılmışsa derhal bu topluluğun başına geçecek ve bu, en tabii, en demokrat bir şekil de olacaktır.

Bu toplantılarda bazan çocuklar coşar, tahammül edilmez bir inzibatsızlık gösterirler, fakat hocalar yine müdahale etmezler, çünkü intizamı iade edecek olan yine çocuklardır, çünkü çocuklar da tıpkı büyükler gibi, ciddi işlerle meşgul oldukları zaman sessizliği ararlar. Gürültü eden çocuğu diğerleri susturur. Bu talebeler için gaye, hocaya, anneye, babaya itaat etmek, onlara hoş görünmek değildir. Gaye yaşadıkları topluluk içinde rahatsız edici bir mahlûk olmamağa çalışmak, herkese yardım etmek, sevimli görünmek ve sevilen insan olmaktır.

Bütün bunlar hadisesiz geçiyor zannetmeyin. Hoca çocuklara müdahele etmez, fakat çocuklar sık sık nasihat istemek üzere hocalara müracaat ederler. Zira çocuklara mesuliyet biati aşılamak ne kadar iyi ise, onları bu mesuliyet hissi altında ezmek o nisbette fenadır.

Memleketimizde, demokrasi mevzuu üzerinde bu kadar çeşidi sözler söylenirken, biz anneler, çocuklarımızı hakiki birer demokrat olarak yetiştirirsek yarından endişe edebilir miyiz! Demokrasi prensipleri yalnız mektepte değil, evde kardeşler arkadaşlar arasında, hattâ sokakta, her an tatbik edilebilir. Anneler iş başına!...

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Pakistan

Vaziyet çok karıştı

Karaşi hava meydanına hususi bir tayyare indi. Amerika ile Pakistan arasında Panamerican şirketinin tayyareleri muntazam seferler yaparsa da, bu onlardan biri değildi. Zaten geliş saati de hiç bir programa uymuyordu. Tayyare durdu, kapısına merdiven dayadılar, içinden uzunca boylu, esmer, siyah gözlü, başında kalpak bulunan orta yaşlı bir adam indi. Arkasında bir kaç kişi daha vardı ama, anlaşılıyordu ki "patron" oydu. Hızlı adımlarla kendisini karşılamaya gelmiş olanlara doğru ilerledi. Bir kaç kelime konuşuldu, sonra bekleyen arabalara binildi ve son süratle şehre hareket edildi. Orta yaşlı adam Pakistan Başvekili Muhammed Ali idi. Amerikadan geliyordu. Ziyaretini kısa kesmiş ve Karaşiden acele çağırılması üzerine hususî bir tayyareyle memleketine dönmüştü. O geldikten bir kaç saat sonra Umumi Vali Gulam Muhammed Kurucu Meclisi dağıttı, bütün Pakistanda Örfî İdare ilân etti ve yeni seçimlerin «elden geldiği kadar çabuk» yapılacağını bildirdi. Pakistan müstakil bir devlet olarak kısa tarihinin en vahim buhranı ile karşı karşıya bulunuyordu.

Şu anda yeryüzünün, coğrafî ba--mdan en acaib memleketi hiç şüphe yok Palastandır. Pakistan bir tek memleketin' adıdır ama, topraklan İki kısımdan müteşekkildir ve birinden ötekine geçmek için bir yabancı devletin topraklarını 1000 mil katetmek lâzımdır.Bu yabancı devlet Hindistandır ve iki komşu arasındaki meşhur Keşmir ihtilâfı bu garip durumdan İleri gelmektedir. Bir ev düşününüz ki iki odası arasındaki koridor başka bir kiracının tasarrufundadır. O evde birlik ve düzenin kolay kolay kurulamıyacağı inkârı gayrikabil bir hakikattir.

Buhranın sebebi Batı Pakistan ile Doğu Pakistan arasında mevcut lisan, medeniyet, görüş ve inanış farkıdır. Evet, ikisinin de ahalisi müslümandır, fakat anlaşılıyor ki, sadece din birliği bu iki kısmı birbirine bağlamıyor. Merkezî hükümet de, mesafenin çok uzak olması dolavısiyle tam bir hâkimiyet kuramamaktadır. Doğu Pakistanın istediği ayrılmak ve müstakil bir devlet kurmak değildir. Fakat sesini ve kuvvetini daha iyi duyurmak istediği de bir vakıadır. Pakistan istiklâline kavuştuğundan beri memlekette seçim yapılmamıştır. Bir kurucu Meclis vardır ve bu Meclis yeni Anayasayı hazırlamakla mükelleftir. Memlekete hâkim olan parti, Müslüman Birliğidir ve Anayasa çalışmalar onun içinde yapılmaktadır. Şimdi ortada aşağı yukarı hazır vaziyette bir Anayasa tasarısı vardır ve kıyamet de o tasarıdan doğmaktadır. Hükümetin içinde ve dışında bazı kimseler ve bazı çevreler yeni Anayasanın merkezi hükümete çok fazla salâhiyet tanıdığı ve eyaletlerin kuvvetini hiçe indirdiği kanatini taşımaktadırlar.

Memleket Batı ve Doğu diye coğrafî bakımdan ikiye ayrıldığı gibi ne Batı ve ne de Doğu insicamlı bir manzara göstermektedir. Batıda başlıca iki rakip zümre vardır: Karaşideki hükümet ve Lahor'daki Pencap grubu. Doğuda ise Doğu Bengal grubu geçen yıl Umumi Vali tarafından vazifesinden affedilen eski başvekil Nazimuddin'in idaresindedir. Doğu Pakistandaki diğer parti ise Birleşik Cephe partisidir.

Buhran sadece siyasî sebeplere dayanmamaktadır. Memleketin iktisadi durumu da berbattır ve Başvekil Muhammed Ali Amerikaya yardım ve kredi istemek için gitmiştir. Amerikalılar Pakistan Başvekiline de Türkiye Başvekiline gösterdikleri itibar ve iltifatı göstermişlerdir. Fakat kredi bahsinde Muhammed Ali'nin Adnan Menderes'ten çok daha şanslı olmadığı anlaşılmaktadır.

Gulam Muhammed
Hükümet darbesi yapan devlet reisi

Bundan pek kısa bir müddet evvel, Pakistan Ticaret Odaları Birliği Başkanlığına seçilen Rangoonwalla memleketin dış tediye muvazenesi bakımından çok tehlikeli bir. durumda bulunduğunu ilan ediyordu. Diğer taraftan memleketin en büyük gazetesi Dawn'ın, bir başmakalesine koyduğu serlevha şuydu: «Kötü idare edilen iktisadımız». Mamafih Dawn, bu serlevhasına rağmen vatana hıyanetle itham edilmiş değildir. Serlevhanın altında ise daha acı bir cümle vardı: «Bugünkü siyaset —daha doğrusu bir siyasetin mevcut olmaması— memleketi iflâsa ve felâkete götürmektedir.»

Buhran patlak veriyor

Memleket bu suretle hem siyasi bakımdan, hem de iktisadî sebepler yüzünden için için kaynarken Lahorda halk, büyük bir miting yaparak tasan hâlinde bulunan Anayasayı kabul etmeyeceğini bildirdi. Yukarda da belirtildiği gibi Anayasanın merkezi hükümete çok fazla salâhiyet tanıdığı ileri sürülüyordu. Mitingin tesiri geniş ve tehlikeli oldu. Memleketin diğer taraflarında da Anayasaya muhalif olanlar toplantılar tertip etmeye hazırlanıyorlardı. Memnuniyetsizlik Kurucu Meclisin içine kadar işlemişti. Bunun üzerine Umumi Vali Gulam Muhammed, siyasi bir kuvvet ve salâhiyete sahip olmamakla beraber Meclisi derhal feshetti ve Örfi İdareyi ilân etti. Bu hareketiyle kanunların ve hukukun dışına çıkıyordu. Halbuki daha, iki hafta evvel Başvekil Muhammed Ali Umumi Valinin elinden bu gibi hakların alındığını bildirmişti.

Kurucu Meclisin azaları, Gulam Muhammedin kararını tanımadılar ve kendi aralarında toplandılar. Hem de Meclis binasının içinde. Gulam Muhammed buna da bir çare buldu ve beş kişiden fazla kimsenin iştirak ettiği toplantıları yasak etti. Tedbirler gittikçe sertleşiyordu. Muhammed Ali'nin riyasetindeki kabine de istifa ettirildi ve yeni kabineyi kurmak vazifesi —bu, muvakkat bir kabine olacaktı— yine Muhammed Ali'ye verildi. Fakat Gulam Muhammed hükümetteki «muhalif» vekilleri uzaklaştırdı. Bunlardan biri Dahiliye Vekili Gurmani —Pencap grubuna dahildir—, diğeri de Adliye Vekili Broki'dir. Bu arada Milli Müdafaa Vekâleti de Erkânı Harbiye Reisi General Muhammed Eyüp Hana veriliyordu. Dahiliye Vekâletine ise eski Milli Müdafaa Vekili General İskender Mirza getirildi.

Asıl ihtilaf

Fakat asıl ihtilâfın bizzat Umumi Vali ile Başvekili arasında olduğu anlaşılmaktadır. Zira doğrusu istenilirse Galam Muhammedin bütün bu hareketleri bir kaç hafta evvel Kurucu Meclis ile Başvekilin müştereken aldıkları bir karara karşı aksülâmel sayılabilir. Bu karar gereğince Umumi Vali vekilleri tâyin veya azletmek hakkım Kurucu Meclis ile Başvekile devrediyordu. Gulam Muhammed Lahordaki miting dolavısiyle bu kararı hiçe saymış ve kendiliğinden hem Meclisi feshetmiş, hem de Başvekile bazı vekillerini değiştirmesi için emir vermiştir. Kurucu Meclisin Başkanı Nazimuddin boyun eğmemişse de Muhammed Ali Umumî Valinin emrini yerine getirmiştir. Hattâ bir de basın ' toplantısı tertiplemiş ve gazetecilere Pakistanın dış politikasında bir değişiklik olmıyacağını söylemiştir.

Zayıf bir müttefik

Hiç şüphe yok müttefikimiz Pakistan'ın geçirmekte olduğu buhran dahili bir buhrandır. Fakat buhranın vehameti ve muhtemel kötü neticeleri dış politika gelişmeleri üzerinde tesir icra edecektir. Orta Doğuda kurulması mutasavver sistem kuvvetti olmasa bile

müttehit bir Pakistanı ihtiva edecek şekilde düşünülmektedir. Bu bakımdan dost memlekette olup biten hâdiselerin Türkiye'de yakın bir alâkayla takip edildiğini ve edilmesi gerektiğini saklamakta mâna yoktur.

Bugünkü durum ümit verici olmaktan uzaktır. Umumi Vali ile Başvekili arasındaki anlaşmazlıkta Ordunun Başvekili tuttuğu ve Umumi Valinin evini, Umumi Valinin emrine rağmen «muhafaza etmek» te ısrar ettiği gelen haberler arasındadır. Ordunun bu şekilde siyasete karışması, bütün Orta Doğu memleketlerinde olduğu gibi Pakistanda da ancak zararlı olur. Ayrıca memleketin coğrafî bir vahdet arzetmemesi ve en yalan komşusu Hindistan ile arasının bozuk olması, üstelik Hindistanın dış politikada bambaşka bir yol takip etmesi buhranı «zor halledilir» hale getirmektedir.

Mısır

10 kurşunun neticesi

Pakistanda bütün bunlar olup biterken İskenderiyede El Menşiye meydanında Mahmud Abdüllâtif adında bir genç tabancasını Mısır Başvekili Cemal Abdülnasır'ın üzerine boşaltıyordu. Hâdise gece cereyan ediyordu, Süveyş anlaşmasının imzası münasebetiyle Başvekil bir konuşma yapmak üzere El Men--iye meydanına gelmişti. Mısırdaki bütün mitinglerde olduğu gibi o gece de meydanı büyük bir kalabalık doldurmuştu ve her kafadan bir ses çıkıyordu. Kimi «yaşa» diye bağırıyor, kimi alkışlıyor, kimi ıslıklıyor, kimi de sadece gürültü çıkarmak için nâra atıyordu. Herkes sarhoş gibiydi ve meydana bir siyasî nutuk dinlemekten ziyade eğlenmek için gelmişti. Hoşça vakit geçirecekti. Asıl maksat buydu.

Fakat kalabalığın içinde ve Cemal Abdülnasırın konuşacağı kürsünün yakınında başka gaye güden bir kaç insan daha vardı. Bunlar Müslüman Kardeşler Cemiyetine mensuptular' ve az zaman evvel Merkezlerinde Mısır Başvekilini ortadan kaldırmak üzere yemin etmişlerdi. Süveyş anlaşmasından ve memleketlerinin Batıya yaklaşmasından memnun görünmüyorlardı. Bunun kabahatini de bizzat başvekilde buluyorlardı. Halbuki Hacı Nagip kendileri gibi düşünüyordu. Ama Cemal Abdülnasır onu Riyaseticumhur sarayına hapsetmişti ve hiç bir işe karıştırmıyor, her şeyi kendi bildiği gibi idare ediyordu. Müslüman Kardeşler Cemiyeti de kudretinden ve nüfuzundan gün geçtikçe kaybediyordu. Kral Faruğa karşı ayaklanan subaylar ihtilâlin ilk günlerinde bu teşkilâttan faydalanmışlardı. Fakat iktidara yerleştikten sonra onu umursamaz, hattâ aleyhinde cephe alır olmuşlardı. Bunun müsebbibi ise, bilhassa Cemal Abdülnasır idi. Memlekette tam bir diktatorya kurmuştu ve —en büyük suçu— bir nevi Mustafa Kemal'liğe özeniyordu. Mısırlı softa için Mustafa Kemal'liğe özenmek suçların en büyüğü, en vahimidir. Evet, Abdülnasır ortadan kaldırılmalıydı. İşte Abdüllâtif adlı yobaz, El Menşiye meydanında bunun İçin yer almıştı.

Miting gürültülü şekilde başladı. Başvekil bir türlü sesini duyuramıyordu. Ne zaman lâfa girişse, derhal alkış veya yaşalar yükseliyor, devam etmesine imkân bırakmıyordu. Abdülnasır talihini bir kaç defa denedi. Hayır! Halk bir türlü susmak bilmiyordu. Bunun üzerine Başvekil kızgın bir eda ile kalabalığı azarladı. Fakat aldıran kim? Dinleyiciler büsbütün eğleniyorlardı. Siyaset, nutuk... Bunlar mühim değildi. İşte, bir gece vakti meydana toplanmışlardı, kuvvetli projektörler bir kürsüyü aydınlatıyordu. Kürsüde Başvekil bir takım hareketler yapıyor, bir takım lâflar söylemeye hazırlanıyordu... Bu kadarı kâfi idi.

Cemal Abdülnasır
Mısır'ın yeni hâkimi

İşte, Cemal Abdülnasırın hiddetlendiği sırada, on el tabanca sesi duyuldu projektörler söndü, koca meydanı derin bir sessizlik kapladı. Bu esnada Başvekilin sesi duyuldu: «Hiç kimse kıpırdamasın!». Hakikaten hiç kimse kıpırdamadı, sadece ön sırada duranlar Abdüllâtifin üzerine atıldılar. Bu sırada, o civarda yer almış üç kişinin katili kaçırmaya çalıştıkları görüldü. Onlar da derhal yakalandılar. Halk, Abdüllâtifi linç etmek üzereydi. Fakat polisler ve askerler mâni oldular. Zira delikanlının sadece bir âlet olduğundan şüphe yoktu. Abdüllâtif, tetiği çekecek parmaktı. Asıl, beyin kimdi; onu araştırmak gerekiyordu.

Tahkikat derinleştirildi. Her şey beynin, Müslüman Kardeşler Cemiyetinin eski liderleri olduğunu gösteriyordu. Cemiyetin reisi «Mürşidi Azam» sıfatını taşır. Kısa bir müddet evvel Cemiyet içinde hizipler belirmiş ve Abdülnasırın taraftarı bir gurup, Başvekile aleyhtar bulunan Şeyh Hasan el Hudeybî'yi bu makamdan atmıştı. Bu gurup, Mürşidi Âzam olarak Kâmis Hamidayı getirmişti. Eski Mürşidi Azam hâlen gizlenmektedir. Abdüllâtifin üzerinde bulunduğu bildirilen vesikalar —katilin üzerinde vesikayla dolaşması biraz gariptir ya...— Müslüman Kardeşler Cemiyetini itham altında bırakmaktadır.

Müslüman Kardeşlerin komünistler tarafından desteklendiği, onlardan yardım gördüğü muhakkaktır. Yobazlarla kızılları «Batı düşmanlığı» birleştirmektedir. Bu balomdan Mısır hükümeti suikast hâdisesi üzerine derhal, sert tedbirler almış ve memlekette fevkalâde hal ilân, etmiştir. Büyük şehirlerde halk galeyana gelerek Müslüman Kardeşler Cemiyetinin merkezlerini yakmış, tabii bu arada yağma da etmiştir. Fevkalâde hal biraz da bu sebepten ilân olunmuştur. Cemiyetin bir çok mensubu derhal tevkif edilmiş, Cemiyetin kapısına da büyük bir mühür vurulmuştur.

Telgraflar geliyor

Başvekil Abdülnasır 10 kurşunun onundan da sağ ve salim kurtulmuştur. Bunun büyük bir şans eseri olduğunda şüphe yoktur. Hattâ bazı çevreler Başvekilin bu suikastı mahsus tertiplettiği ve böylelikle bir temizlik fırsatını ele geçirdiğini söylemişler, bu arada Hitler'in «sahneye koyduğu» Rayştag yangınını hatırlatmışlardır. Suikastın tertipli mi, tertipsiz mi olduğu hususunda kati bir fikir beyan beyan etmeye imkân yoksa da iki ihtimalin de varit olabileceği şüphesizdir. Başvekil Abdülnasırın Moskovanın tesiri altında bulunan tehlikeli Müslüman Kardeşleri böylelikle temizlemek fırsatını ele geçirmekten memnun olmaması için bir sebep yoktur.

Mısır'ın kudretli hükümet reisine derhal telgraflar yağmaya başlamıştır. Bunların içinde son derece alâka uyandıranları vardır. Meselâ Müslüman Kardeşlerin Nasır taraftarı yeni Mürşidi Azam'ı telgrafında «Nasırı koruduğu için Allaha hamdolsun» demiştir. Başvekil tarafından Riyaseticumhur sarayına hapsolunduğundan hiç şüphe bulunmıyan Hacı Nagip de bir telgraf göndererek Abdülnasırın suikastten kurtulmuş olması karşısında memnunluğunu beyan etmiştir. Telgraf yollayan iki yabancı devlet adamı da İngiltere Başvekili Churchill ile Türkiye Başvekili Adnan Menderes'tir. İki hükümet reisi de Mısırlı meslekdaşlarına hem tebriklerini —kurtulduğundan dolayı—, hem de teessürlerini —böyle bir suikaste maruz kaldığından dolayı— bildirmişlerdir.

Kral Faruk'un tahtından indirilmesinin üzerinden iki seneden fazla zaman geçmiş bulunuyor. Anlaşılıyor ki, yeni dostumuz Mısır istikrarına hâlâ kavuşmuş değildir. Bir bölgenin savunmasını temin edecek sistemi kurmak, elbette ki son derece faydalıdır. Fakat kâğıt üzerinde bir başarı kazanmak için sistemi kimlerle kuracağımızı hesaplamama lâzımdır. Yükü azaltalım derken, üzerimize yük almıyalım.

Bu hatırlatma boşuna değildir. Zira Orta Doğuda ve onun biraz daha doğusunda yukarda anlatılan hâdiseler cereyan ederken Washington'da Hari-

Mısırda nümayiş

Araplar gürültüyü severler

ciye Vekâletinin resmi bir sözcüsü Irak Başvekili Nuri Said Paşanın Türkiyeyi ziyareti vesilesiyle ortaya çıkan bazı şayialar hakkında açıklamada bulunuyordu. Rivayete göre bu ziyaret esnasında Orta Doğu memleketleri arasında, Amerikanın da iştirakiyle bir savunma sistemi görüşülmüştür. Sözcü Amerikanın böyle bir tasavvuru olmadığını bildirmiştir. Belki bu,. bahis mevzuu bölgede her zaman alevlenmeye hazır aşırı milliyetçiliği körüklememek için sarfedilmiş bir sözdür. O takdirde fazla ziyam yoktur. Fakat Amerika hakikaten Orta Doğuda kendi iştiraki olmaksızın bir sistem kurdurmak niyetindeyse buna yanaşmamız ne dereceye kadar doğrudur, bu üzerinde durup düşünülecek bir meseledir. Şartlar bambaşka olmakla beraber —şartlar da, sebepler de— Fransanın İngiltereyi fiilen Avrupa Savunma Camiasına sokmaya muvaffak olduğu ve muvaffak oluncaya kadar «dayattığı» hatırdan çıkarılmamalıdır.

Fransa, partnerlerinden birinin —Almanyanın— çok kuvvetli olmasından endişe ediyordu. Bizim endişemiz başkadır. Amerikasız bir Orta Doğu Savunma sistemi, zayıf kollarımıza bir sürü partner almaktan başka mâna taşımaz. Müstakbel ortaklarımızın durumu ortadadır.

İran

Veliaht kayboldu

İran'da Hazer bölgesinde oturanlar büyük bir fırsatla karşı karşıya bulunduklarını anlamakta gecikmediler. Bölge dahilinde bir takım risaleler dağıtılmıştı. Bunlarda bildirildiğine göre veliaht Prens Ali Rıza Pehlevi'nin bulunmasına yardım edecek malûmat verenler çok para alacaklardı. İran veliahtı bir haftadan beri kayıptır.

İran, hiç şüphe yok garip hâdiselerin cereyan ettiği bir memlekettir. Fakat şimdiye kadar 32 yaşında bir veliahtın kaybolduğu görülmemişti. Nihayet bu da tahakkuk etmiş bulunuyor.

Prens Ali Rıza, ağabeysi gibi sportmen bir gençtir. Bir gün Tahrandan uçağına atlar ve Hazer denizi civarındaki şahsî arazisini teftişe gider. Prens hemen her sporu mükemmele yakın şekilde yapmaktadır ve havacılığa son derece meraklıdır. Bu bakımdan yaptığı harekette bir fevkalâdelik yoktur. Yalnız veliaht değil şah da zaman zaman hususi uçağını kullanmaktan büyük bir zevk duymaktadır.

Prens Ali Rıza Hazer kıyılarına gider, oradaki arazisini görür, adamlariyle temas eder, sonra Karajan şehrinden yeniden havalanır ve Tahrana gelmek üzere yola çıkar. Fakat Tahrana gelmez. Tahrana gelmediği gibi kendisinden hiç bir haber de alınmaz. Veliaht, iki şehir arasında sura kadem basmıştır, Ajanslar bu haberi bütün dünyaya yayarlar.

Fakat ertesi gün, Prens Ali Rızanın başkente döndüğü bildirilir. Ali Rıza sarayda görülmüştür. Aradan on iki saat geçmez, bu dönüş tekzip olunur. Hayır, veliaht Tahranda değildir. Sarayda görülen, Ali Rızanın kendisine çok benzeyen kardeşidir. Prensten henüz hiç bir haber yoktur.

Amerikan ve İran tayyareleri derhal Hazer bölgesine uçarlar ve havadan araştırmalara başlarlar. Fakat, hiç bir iz yoktur. Gerçi bölge, sık ormanlarla kaplıdır ve havadan iz görmek son derece güçtür. Fakat ne de olsa ümit ümittir. Ümitler az zamanda kırılır. Tayyareler hiç bir şey bulamazlar. Bunun üzerine bölge halkını veliahtı aramaya sevkedecek risaleler dağıtılır. Her kim ki faydalı malûmat verecektir, o çok büyük mükâfat alacaktır; böylece halk ormanlara dalıp araştırma yapmaya sevkedilir. Faaliyetin merkezi Hazer sahilindeki Mazenderan ormanıdır.

Bu sırada Tahranda her gün bir yeni dedikodu kulaktan kulağa fısıldanmaktadır. Bunların her biri akis bulduğu günün akşamı tekzip olunmaktaysa da merakları gergin tutmaya yaramaktadır. Bir rivayete göre prens ağabeysi ile kavga etmiş ve topraklanın teftiş edeceği bahanesiyle, komünist Tudeh partisi ile anlaşıp Rusyaya kaçmıştır. Bir diğer şayiaya göre Tudeh'çiler veliahtı kaçırmışlardır. Başka bir dedikodu Prensin yanlışlıkla Rus topraklarına indiği ve orada enterne edildiği yolundadır. Bazı kimseler ise uçağın düşüp parçalandığını ve enkazının bulunduğunu söylemektedirler. Bu gibi hallerde âdet olduğu veçhile ortaya aşk hikâyeleri de atılmakta, Prensin sevdiği bir kızla memleketinden uzaklara kaçtığı bildirilmektedir. Hakikat, ihtimalki bugünlerde anlaşılacaktır.

Fakat üzerinde en ziyade durulan ve en korkulan şey genç veliahtın bir uçak kazasına kurban gitmiş olmasıdır.

Nitekim son dakikada gelen bir haber, bunu teyid etmiştir. Prens Ali Rızanın tayyaresi bir dağa çarpıp parçalanmıştır.

Uzak Doğu

Bir sulh havarisi

Uzunca boylu, esmer, siyah gözlü, saçları ağarmış, son derece şık, son derece zarif bir adam belki de İngilizcelerin en mükemmeli ile :

«— Çine yaptığım seyahat beni, Çin milletinin sulhü şiddetle arzu ettiğine ve harbi bertaraf etmek istediğine inandırmıştır» dedi.

Bu sözler bütün dünyada derin akisler uyandırdı. Zira söyleyen Nehru idi. Hindistanın kudretli başvekili Çini ziyaret etmişti ve şimdi Güney Vietman'dan Kamboçya'ya geçiyordu. Gazeteciler kendisinden Çin seyahatinin intibalarını rica etmişler, o da bu suretle cevap vermişti. Sonra devam etti :

— Komünist Çinin kızıl mandarini Mao Tse Tung ile Başvekili Çu En Lai barış taraftarıydılar. Memleketlerinin, kalkınmak için büyük bir sulh devresine ihtiyacı vardı. Çin, başka memleketlerin işine karışmak niyetinde de değildi. Herkes istediği idareyi seçmekte serbestti. Buna mukabil, Çinin iç işlerine de kimse müdahale etmemeliydi. Bu dünyada, herkese yer vardı.

Hindistan Başvekilinin kendisine mahsus bir politikası olduğunu herkes bilir. Bu politikanın çok zaman realitelerden uzak bir politika olduğu ise hiç su götürmez. Nehru, Doğu ile Batı arasında bir köprü vazifesini göreceğine kuvvetle inanmıştır ve ne karakter itibariyle, ne de memleketinin menfaatleri icabı komünistlikle uzaktan yalandan bir. alâkası bulunmasına rağmen ekseriya kızılların oyununa âlet olmuştur.

Nehru, sanki yeryüzünde bir sulh

havarisidir ve bu bakımdan meşhur Gandhi'nin yerini tutmuştur. Şiddet politikasına şiddetle aleyhtardır. Muhtelif rejimlerin aynı dünyada kardeş kardeş yaşayacağına kuvvetle iman etmiştir. Büyük komşusu Çin ile iyi dostluk münasebetleri kurmaya çalıştığını da hiç bir zaman inkâr etmemiş, bilâkis bunu açığa vurmuştur. Mao Tse Tung'u resmen ziyaret etmesi de bu dostluğu perçinlemek gayesinden başka bir gaye gütmemekteydi.

Halbuki komünistlerin politikası ayrıydı. Amerikalılar Güney Asyada tecavüze karşı bir pakt kurmuşlardı. Bu pakta Pakistan ve İngiltere dahil, bir çok memleket girmişti. Tabii Çin yoktu. Doğrusu istenilirse paktın Rusyadan gelecek bir tecavüze karşı olduğu kadar Çinden gelecek bir tecavüze karsı da olduğundan şüphe edilemez. Şimdi, buna karşı bir blok kurmak gerekiyordu. Yeni bloka kim girebilirdi? Çin, Birmanya ve Hindistan! Nehru. Peiping'te yaptığı müzakereler esnasında böyle bir plâna temas olunduğunu inkâr etmemiştir. Fakat ilâve ettiğine göre şimdilik bu bir tasavvurdan başka şey değildir. Zaten Hindistanın kanaatince Güney Doğu Asya Paktı Cenevrede varılan kararların getirdiği sulh havasına ve güvenliğe yeni bir şey ilâve etmemiştir. Bu bakımdan, ona karşı bir pakt yapmak da mühim değildir. Nehrunun ortalama politikasına devam içip muhtariyetini ve hareket serbestisini sıkı sıkıya muhafaza etmek istediği anlaşılmaktadır.

Buna rağmen Attlee'den sonra Nehru gibi bir siyaset adamının da komünist Çin idarecilerinde emperyalist temayüller görmemesi memnuniyet verici bir haldir.

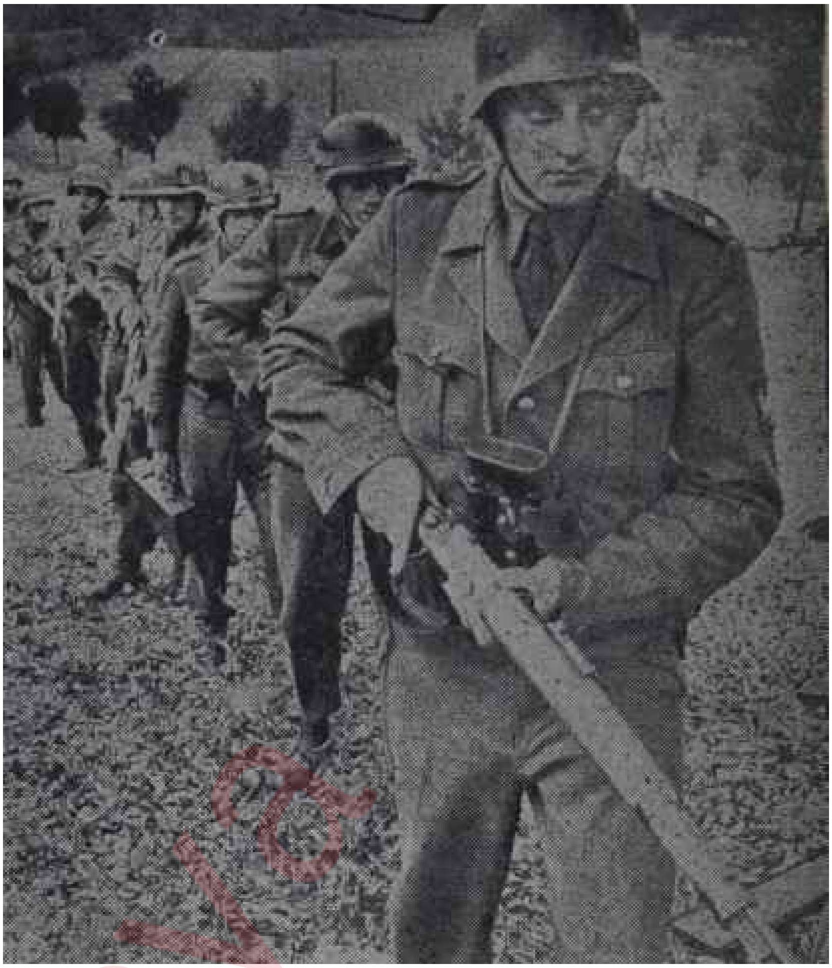
Tabii, eğer aldanmadılarsa.. Daha doğrusu aldatılmadılarsa. Onlar ne derlerse desinler, her halde Amerika henüz kızıl Çini tanımak niyetinde değildir.

Batı Avrupa

İş artık meclislerde

O gün, Batı Almanyanın merkezi Bonn şehri mutad günlerinden birini yaşadı. Ne sokaklara taklar kurulmuştu, ne polisler evlere konfeti dağıtmışlardı, ne itfaiye kuvvetleri cadde ağızlarında sirenli arabalariyle mevki almışlardı, ne mektepli çocuklar yollara dizilmişlerdi, ne de jandarma kuvvetleri seferber olmuştu. Hayır, Bonn şehri tam mânasiyle mutad günlerinden birini yaşıyordu. Zira belediye reisinin adı Dr. Fahreddin Kerim Gökay değildi, Amerikadan dönen Başvekil Konrad Adenauer'e karşılama töreni tertip etmek hiç kimsenin hatırına gelmemişti. Doğrusu istenilirse bu gibi parlak fikirlerin bizden başka kimsenin hatırına geldiği de yoktur ya...

Batı Almanya Başvekili tayyaresinden indi, kendisini karşılaması lâzımgelenler tarafından karşılandı, sonra otomobiline bindi ve gitmesi gereken yere sessiz sedasız gitti. Halbuki Amerikadan bir kahraman olarak dönüyordu. Amerikalılar devrin bu en mümtaz politikacısına hiç kimseye göstermedikleri iltifatı göstermişlerdi. Dr. Adenauer bu seyahati, Almanyanın istiklâline tekrar kavuşması yolunda Amerikanın gösterdiği büyük müzaheretten dolayı Amerikalılara teşekkür maksadiyle yapmıştı. Ne borç para istiyordu, ne kredi. Bilâkis Londra ve Paris konferanslarının 1 numaralı adamı olarak Amerikalıların hayranlığını celbetmişti.

Yeni Alman Ordusu

Sulh için çalışacak

Bu iki konferansın neticesinde varılan andlaşma, andlaşmanın altına imzalarını koyan dokuz memleketin parlâmentolarına sunulmuş bulunuyor. Eğer ümitler tahakkuk ederse Aralık ayının sonuna kadar tasdik de edileceklerdir. O zaman Almanyanın hem N.A.T.O. ya girmesi katiyet kesbedecek ve Almanya bu teşkilâtın çalışmalarına fiilen iştirak edecek, hem de mutasavver Alman ordusunun kurulmasına geçilecektir. Gerçi bu ordu adet itibariyle muazzam bir ordu olmıyacak, bazı tahdidat altında bulunacak, militarist zihniyetin hortlamasına müsaade edilmiyecektir ama bir ordunun teşkili için müsaade çıktı mı, onu kontrol altına almaya imkân yoktur. Geçen harpten sonra da Almanya işe ufak bir ordu ile başlamış, fakat gönüllü askerlerin hepsi aslında birer subay gibi yetiştirildiğinden Hitler dünyayı bir zamanlar titreten ordusunu kurmakta müşkülât çekmemiştir. Askerlik mecburiyeti kabul edilir edilmez ilk ordunun gönüllüleri derhal «kadro» yu teşkil etmişlerdir.

İşte, bilhassa Fransada Milli Meclisin tasdik kararını verip vermiyeceği hususu bu yüzden henüz katiyetle belli olmamıştır. Başvekil Mendes-France'ın bunu temin için şimdiden tedbirler aldığı gözden kaçmıyor. Meselâ Sosyalistlere altı bakanlık teklif etmesi bunun hazırlıklarından biridir. Eğer Milli Mecliste sosyalistlerin desteğini temin edebilirse işlerini çok kolaylaştırmış olacaktır. Sosyalistlerin, kabineye girip girmemek değil ama, Paris andlaşmasının tasdikine taraftar oldukları seziliyor. Diğer parlâmentolarda andlaşmaların daha kolaylıkla tasdik edilmesi beklenmektedir. Zira Alman korkusu hiç bir yerde Fransada olduğu kadar kuvvetli değildir ve hiç bir millet Alman şamarının acısını Fransızlar kadar tatmamıştır.

Batı Almanya Başvekilinden sonra Fransa Başvekili de Washington'n res-

Sir Winston Churchill
Maaşları arttırıyor

men ziyaret edecektir. Mendes-France' ın da Amerika'da büyük bir hüsnükabul göreceğine şüphe yoktur. Zira Amerikalılar sulh için çalışan bu küçük adamı takdir etmektedirler.

Bakalım o Parise döndüğünde, Paris Belediye reisi, Prof. Gökay kadar dirayet gösterebilecek mi?

İngiltere

Vekil maaşlarına zam

Bundan üç yıl evvel İngiltere'de hükümet bir karar alıyordu. O tarihte Muhafazakârlar iktidara geliyorlar ve ilk iş olarak vekil maaşlarında bir indirme yapıyorlardı. Seçim kampanyasında Churchill'in partisi memleketin bazı fedakârlıklarda bulunması lüzumunu ileriye sürmüştü. İşte, fedakârlığa vekil maaşlarından başlanıyordu. Yalnız ihtiyar Başvekil bu fedakârlığa bir de müddet koymuştu. Ya, silâhlanmanın sonuna kadar sürecekti, ya da üç sene..Hangisi evvel biterse.. .Churchill bu sözleri 31 Ekim 1951 tarihinde söylüyordu.

Aradan üç yıl geçti, fakat silâhlanma bitmedi. Üstelik bugünlerde Almanyanın İngiltereye ödediği işgal masrafı da kalkacak ve İngiltere kıt'a üzerindeki kuvvetlerinin masrafını bizzat görecektir. Ama diğer yandan hayat pahalılığı yüzünden vekiller sızlanıyorlardı. 1951 de senelik maaşları 5000 Sterlindi. O tarihte 1000 Sterlin indirme yapılmış ve maaşlar 4000 Sterlin olarak tesbit edilmişti. Başvekilin yıllık tahsisatı ise 10.000 Sterlindi. O da 7000 Sterline indirilmişti.

Şikâyet eden sadece Vekiller değildi. Lady Churchill de, kocası zengin bir adam sayılmakla beraber, tahsisatın eski haddine getirilmesini istiyordu. 1951 de yalnız Maliye Vekilinin tahsisatına dokunulmamıştı.

Sir Winston ısrarlara dayanamadı. Şimdi, vekil maaşlarının 1 Kasımdan itibaren eski seviyelerine çıkarılması hususunda karar alınmıştır. Başvekil senede yine 10 bin Sterlin (resmi kurdan aşağı yukarı 100 bin Türk lirası, karaborsadan 200 bin), Vekiler ise 5 bin Sterlin (Resmi kurdan aşağı yukarı 50 bin, karaborsadan 100 bin) maaş alacaklardır.

İngiliz kabinesinde vekil payesinde 26 kişi vardır.

Veliahda yumruk

Bütün İngiltereyi meşgul eden bir mesele nihayet karara bağlanmış bulunuyor: Altı yaşındaki Veliaht Prens Charles boks dersi almıyacaktır. Bu husus Buckingham sarayından resmen tebliğ edilmiştir.

Hikâye, Kraliçenin kocası Edinburgh Dükünün oğluna istediği terbiyeyi vermek arzusu ile başladı. Edinburgh Dükü sportmen bir adamdır. Çocuğunun da öyle olmasını istiyordu. Fakat Prens Charles kendisinin olduğu kadar bütün İngiliz milletinin de malıdır ve onun üzerinde her İngilizin aynı derecede hakkı vardır. Nitekim bu hak kullanılmıştır.

Edinburgh Dükü istiyordu ki oğlu, tıpkı modern Amerikan çocukları gibi boks dersi alsın. Hattâ bunu temin için bir de hoca bulunmuş ve veliahta partner olarak Londradaki Amerikan Sefarethanesinin ikinci kâtiplerinden birinin oğlu seçilmişti. Amerikalı delikanlının resimleri bile gazetelerde intişar etmiş ve kendisi dünyaya «İngiliz veliahtına yumruk atacak Amerikalı» olarak tanıtılmıştı. Fakat hâdise, İngilterede derhal geniş akisler uyandırmış ve türlü tefsirlere yol açmıştı. Bir defa doktorlar kendi aralarında ihtilâfa düşmüşlerdi. Altı yaşındaki bir çocuğun boks yapmasının vücudunun gelişmesi bakımından iyi mi, yoksa kötü mü netice Vereceği belli değildi. Gerçi Amerikada o yaştaki çocuklar boks yapıyorlardı ve vücut gelişmesi bakımından bir zarar da görmüyorlardı ama, bahis mevzuu olan koca bir imparatorluğun varisi idi. Daha dikkatli davranmak icap ediyordu. Bundan başka muhafazakâr İngiliz kadınları bu işin tamamiyle aleyhindeydiler. Boks, veliahta göre bir spor değildi. Nihayet, Prens Charles' ın bir Amerikalı oğlandan dayak yiyeceği pek çok İngilizi çileden çıkarmaya kâfi geliyordu. İngilterede Amerikalılara karşı öyle aşırı bir muhabbet beslenmediği muhakkaktır.

Nihayet, küçük prensin boks dersi almak için daha beklemesi gerektiğine karar verilmiş bulunuyor. Bu suretle bir hükümet meselesi halledilmiştir.

Amerika

Tasnif devam ediyor

New Hempshire dağlarındaki minik Harts Location kasabası, ismini bütün dünyaya duyurmuş olmaktan dolayı son derece müftehirdir. Amerikan seçimlerinin ilk neticesi orada alınmıştır. Doğrusu istenilirse buna pek de şaşmamak lâzımdır. Zira Harts Location' ın topu topu on seçmeni vardır. Beye iştirak yüzde yüz olmuş, yâni herkes reyini kullanmıştır. On seçmen gece yarısını bir dakika geçe sandığın başında toplanmışlar ve tam sekiz dakikada millî vazifelerini tamamlamışlardır. Gece yansını dokuz dakika geçe sandık kapatılmış ve derhal reylerin tasnifine geçilmiştir. Neticede dörde karşı altı ile demokratların vali, temsilciler meclisi ve ayan seçimlerini kazandıkları görülmüştür. 1952 seçimlerinde reye sadece dokuz kişi iştirak etmişti ve o zaman Cumhuriyetçiler dörde karşı beşle galip gelmişlerdi. Bu sefer seçmen adedi bir artmış, Demokratlar da çoğalmıştır.

Yapılan seçim, iki senede bir yapılan kısmi seçimdir. Ayan ve Kongre âzalarının tamamı Amerikada bir defada seçilmez. İki partide seçilir. Bunun, umumi efkârın temayülünü tam olarak aksettirmek bakımından büyük faydası vardır. Zira siyasî kanaatler iki sene içinde değişebilir. Amerikalılar aynı zamanda 33 tane vali ile sayısız memur da seçmişlerdir. Yeni Dünya'da, bizde tayinle yapılan pek çok şey seçimle yapılır.

RADYO

İstanbul

Zıt kutuplar

Zeki Müren, radyo binasına girdiği zaman, kendisini bekliyen yeni hâdiseden haberi yoktu. Bir müddet önce, İstanbul radyosu müşavirliğine tayin edilen Münir Nurettin Selçuk'un «her sanatkâra usul dersi» kararına itiraz edenlerden birisi, hattâ birincisi idi. Fakat, bir müddet sonra,«radyoya boykot» kararından vazgeçen, tekrar konser vermeyi kabul eden yine —ilk ve son sanatkâr— Zeki Müren'di.

Hangi sebeplerin tesiri altında olduğu bilinmez, Zeki Müren birden kızmış, birden kızgınlığını geçirmiş, birden radyoya dönmüştü. Boykot kararından dönerken, bazı nüfuzlu şahsiyetlerin tesiri alfanda kaldığı söyleniyordu. Zaten hep bunların altındaydı. Ses sanatkârı arkadaşları, bu hareketine «matlûbuna muvafık» adını takıyor, gülüp geçiyorlardı.

Zeki Müren bütün bunları biliyordu. Kızmıyordu, o da gülüyordu..

Radyodaki konseri başlamadan önce, kendisine yeni bir tebligatta bulundular: Münir Nurettin Selçuk, bundan böyle Zeki Müren'in bestesi olan «Beklenen şarkı» nın okunmasını istemiyordu.. O günkü programında «Beklenen Şarkı» vardı, okuması yasak edilmişti, Münir Nurettin kırmızı bir kalemle, programdan bu şarkıyı çıkarmıştı..

Zeki Müren yine kızmadı, güldü..

Onca, bütün bunlar olabilen hâdiselerdi. Kısa zamanda şöhretin zirvesine yükselmişti, maddeten ve manen istediği gibi tatmin ediliyordu. Hattâ, yaşının küçüklüğüne rağmen, şöhretinin büyüklüğü Zeki Müren'i —her bakımdan— radyoda ısrarla istenilen bir sanatkâr haline getirmişti.

Her zaman kendisine şunu söylüyorlardı; Münir Nurettin Selçuk seni kendisine rakip görüyor. İnanıyordu, seviniyordu. Beklenen Şarkı'nın programdan çıkarılışını bu zaviyeden, bu yüksek görme hastalığının zaviyesinden gördü. Sesini çıkarmadı, şarkıyı da okumadı.

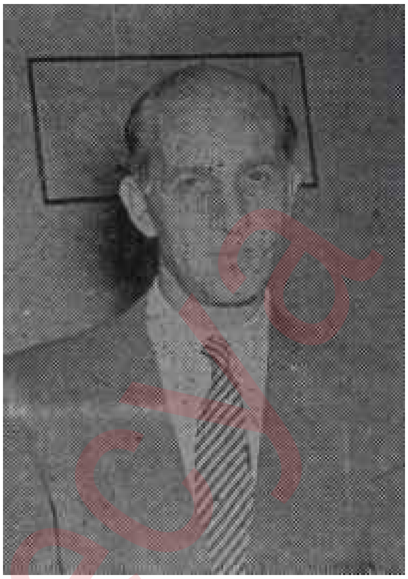
Münir Nurettin Selçuk'un da bugün Türkiye'de ses sanatkârı ve öğreticisi olarak kendisinden başka hiç bir şahıs tanımadığı biliniyordu. Bu hali ile Münir Nurettin, diğer sanatkârlar tarafından iyi karşılanmıyordu, sevilmiyordu. Ama Zeki Müren böyle düşünemezdi.. Böyle düşünmesine, kendisine telkin edilenleri hatırladığı zaman imkân yoktu. Müren, Münir Nurettin'in tek rakibi idi. İleride her bakımdan şöhreti Münir Nurettini geçecekti.. Bu küçük kıskançlıkları hoş görmesi, sevinmesi tabii idi..

Sevindi.. Hâlâ seviniyor.. Halbuki beklenen şarkı, o kadar sık, o kadar başka kimseler tarafından hemen her gün okunuyordu ki, Beklenen Şarkı'yı «Bıktıran şarkı» olmaktan kurtarmak lâzımdı.. Münir Nurettin de bunu yapıyordu, daha doğrusu bu türlü bir «esbabı mucibe ile» tenkidleri karşılamak istiyordu.. Zeki Müren'in «beni kıskandı» tarzındaki düşüncesi, Münir Nurettinin «bıktırdı» sebebi, zıt kutupları barıştırıyor, karşılıklı memnun olmalarını temin edebiliyordu.

Ağıt

İşte bu sıralarda, yâni radyo programlarının birbirine girdiği, Şükran Özer' in mikrofon Önünde sebepsiz bazı baygınlıklar geçirdiği, radyo çalışma tarzının her gün biraz daha bozulduğu sıralarda, yeni bir havadis duyuldu. Bu havadis evveldenberi bilinen bir hazırlığa aitti, fakat bu sefer resmen, ilgili şahıs tarafından teyid ve ilân ediliyordu..

Üstadı âzam Münir Nurettin Selçuk, büyük Atatürk'ün ölüm yıldönümünde söylenmek üzere, bir «Ağıt» hazırlamıştı. Bu ağıt, alaturka musikinin notaları, makamları ve şekilleri ile ortaya çıkmıştı.

Naci Serez
Sözünü *geçirecek mi?*

Münir Nurettin kırk kişilik bir koronun bu "Ağıt"ı söylemesi için hazırlıklarda bulunuyordu, fakat haber hiç bir büyük tepki yaratmıyordu.. Bu ilgisizliği, ağıtın mahiyeti hakkında kimsenin bilgisi olmamasına verenler vardı.

Atatürk'ün ölmezliği karşısında hisleri, fikirleri ve bir milletin sesini, alaturka musiki ile duyurmak, bildirmek istenilmesi aksi bir tesir yapmıştı. Münir Nurettin'in bu eseri alaturka bakımından üstadâne olabilirdi.. Ama sadece olabilirdi.. Bu o kadar üzücü kanaatlerin kendini göstermesine yol açmıştı ki, milletlerin hayatlarına yön ve tarz gösteren, hayat kazandıran ölmez eserlerin yanında, bu şekle yer vermek, hayret, utanç ve şaşkınlık doğuruyordu.

Atatürk'e ait büyük bir eser verilmeli idi. Ama Atatürk gibi garba dönmüş, kocaman bir kitleyi garba döndürmüş bir ölmez için, garba ait seslerle bir eser verilmeli idi. Fakat, o kadar kısır ve —hadi diyelim ki— o kadar tembel bestekârlarımız vardı ki, hiç birisi cesaretle böyle bir dâvayı ele alamamışlardı. Nüvit Kodallı, bir «Atatürk oratoryası» hazırlamış, bir «Yunus Emre oratoryosu» kadar dış memleketlerde akis uyandırmamıştı. Atatürk'e yakışır bir büyük eser ne vakit ve kimin tarafından bu memlekete, bu memleketin evlâtlarına, sanata hediye edilecektir, belli değil! Bugün bilinen bir şey varsa, garplı Atatürk'ün karşısına alaturka ile çıkıyoruz.

Ve *hâlâ siz*

Bir radyonun müşaviri çalışmalı idi. Bir radyoyu, mütemadiyen tenkid edilen, şikâyete yol açan bir radyoyu ıslah etmek için çalışmak, danışmak, öğrendiklerini, müşahedelerini tatbik etmek zorunda idi. Ne yapıyordu bu müşavir? Bu müşavir evvelden tertip edilmiş programlan istediği gün ve saatte değiştiriyor, söylenecek' şarkıları söyletmiyor, söylenmiyecekleri söyletiyordu.

Sanatkârları «usul dersine» tâbi tutuyor, radyo müdürü ile birlikte, hâdisenin aleyhte tepkileri olunca, «koro beyanatlar» veriyor, «bunlar kurs değil, musahabedir» deyip işin içinden sıyrılmak istiyordu..

Ve İstanbul radyosu hakkında, her gün sütun sütun şikâyet dert ve yeni hâdiseler gazetelere intikal ediyordu.

Değiştirilmiyordu. Değiştirilmesine, bu makamdan ayrılmasına da imkân yoktu. Hükümetin radyolar ile meşgul makamı, İstanbul radyosunun ıslahını Münir Nurettin'in çalışmasına bağlamıştı; bu hal böyle bir değişikliğe imkân değil ihtimal bile tanıtmıyordu.

Şahısların inançlarına değil, yaptıklarına bakmak lâzımdı. Bu veya şu şahıs, bir kimsenin ahbabı, arkadaşı, hattâ inandığı bir iş adamı olabilirdi. Fakat, o inanılan şahıs iş başına getirildikten bir müddet sonra, istenileni yapamazsa, çekilmesini tacil etmek de, o şahsı iş başına getiren için yapılacak işlerin en başında gelirdi.

Ne yazık ki, henüz bu anlayıştan mahrumuz.

Ankara

Ankara, güzel Ankara

Cumhuriyet bayramının devam ettiği iki gün, Ankara radyosunu açanların, zaman zaman derhal kapamamalarına imkân yoktu. Her fırsatta, her ara geçişte, bir millî bayramın tabiî hareketi olarak «marş» çalmıyordu. Çalmıyordu ama, «Ankara, Ankara güzel Ankara» marşı ile diğer bir kaç tanesi..», Sanki, bu memleketin beş adetten fazla marşı yokmuş gibi.. Bu beş marş, diğerlerinin başında çalınması icap eden marşlar olabilirdi. Hakikaten öyledir de.. Fakat, her fırsatta, her açılış ve kapanışta ayni marşları çalmak, bilinmez ne derece doğruydu.

Harp Okulu programına Naci Serez niçin ismini vermemişti? Radyo artık, bir propaganda, bir ismin on defa tekrar edildiği, hem de sitayişkâr kelimelerle tekrar edildiği bir yer değil miydi?

FEN SAHASINDA

Atomik Radyasyonlar ve Zararlı Tesirleri

Prof. Besim TANYEL

Hidrojen, oksijen, demir, uranium ve ilâh.. gibi basit cisimlerin (elementlerin) kimya metotları ile daha fazla bölünemiyen en küçük parçacıklarına *atom* adı verilir. Fizik metotları ile incelenince, atomların, ortalarına *çekirdek* adı verilen ağır bir kısımla bunun etrafında dönen *elektronlardan* meydana geldikleri görülür.

Misal olarak, atomların en basiti olan hidrojen atomunu gözönüne alırsak, bunun çekirdeği, pozitif elektrikle yüklü olan ve bugün için fizik metotları ile de daha fazla bölünemiyen ağır bir elemanter parçacıktır. Bu hidrojen atomu çekirdeğine *proton* adı verilir. Bu çekirdek etrafında, yarı çapları matematik formüllerle verilmiş belirli yörüngeler üzerinde dönebilen ve protondan 1840 defa daha hafif olan negatif elektrik yüklü bir elemanter parçacık bulunur; buna da *elektron* adı verilir. Elektronun negatif yükü mutlak değerce protonun pozitif yüküne eşittir; bu sebeple hidrojen atomu elektrikli parçacıklardan meydana gelmiş olduğu halde, dışardan balonca, elektrik bakımından nötr, yâni elektriksiz, görünür.

Basitlik sırasında hidrojenden sonra gelen helium atomunu ele alırsak, bunun çekirdeğinde Od tine proton (yâni hidrojen çekirdeği) ile, ağırlığı aşağı yukarı protonun ağırlığına eşit, elektriksiz iki elemanter parçacık daha görülür. Bu elektriksiz ağır parçacıklara *nötron* adı verilir. Helium çekirdeğinin dışında, yine belirli yörüngeler üzerinde dönen iki tane elektron vardır.

Sırada heliumdan sonra gelen daha ağır atomlara geçildikçe, atom çekirdeklerinin daima protonlarla nötronlardan meydana geldikleri, çekirdekte proton sayısı arttıkça bir elementten, daha ağır başka bir elemente geçildiği görülür. Normal halde bulunan herhangi bir elementin atomunda, çekirdeğin etrafında ve çekirdekten belirli uzaklıklarda, kat kat tabakalar üzerinde dönen elektronlardan meydana gelmiş bir kılıf vardır. Bu elektron kılıfında bulunan elektronların sayısı daima çekirdekte bulunan protonların sayısına eşittir; ve bu surette, çekirdekteki protonların pozitif yükü elektron kılıfındaki elektronların toplam negatif yükü tarafından karşılandığı için, atom elektrik bakımından nötr görünür.

Elektrik bakımından nötr olduğunu gördüğümüz herhangi bir atom, bir elektrikli parçacığın çarpması veya sıcaklık gibi dışardan gelen herhangi bir tesirle dış elektron tabakalarındaki elektronların dan bir veya birkaçını kaybedebilir. Bu suretle dış tabakada bir negatif elektrik yükü kaybı olacağından, çekirdeğin pozitif yükü üstün gelir ve atom bir *pozitif iyon* haline geçti denir. Aynı surette, nötr bir atomun dış tabakalarına fazladan elektron takılması ile bir *negatif iyon* meydana gelir. Bu olaylara *iyonlanma* adı verilir.

Atomik radyasyonlar..

Atomların yapısını böylece hülâsa ettikten sonra, elektron tabakalarından ve çekirdeklerden çıkan çeşitli radyasyonları sırası ile görelim :

1) Elektron tabakalarından çıkan radyasyonlar : Dışardan gelen tesirlerle bazan atomun iç veya dış elektron tabakalarından bir elektron daha dış bir yörüngeye fırlar ve boşalan yere dış tabakalardan bir elektron düşebilir. Dış tabakadan iç tabakalara bu elektron atlamaları sırasında atom dışarıya bir enerji yayınlar; ve açığa çıkan enerjinin büyüklüğüne göre, x - ışını (Röntgen ışını), ultraviyole, görünür ışık veya infra-kırmızı ışık hasıl olur. Elektron tabakalarında hasıl olan bu radyasyonların hepsi de radyo dalgaları gibi *elektro - magnetik dalgalar* dır.

2) Çekirdekten çıkan radyasyonlar. Tabiatta bulunan thorium, radium, uranium ve ilah gibi bazı ağır atomların çekirdekleri, yapıları itibarı ile, sağlam değildir, *Radyoaktif atomlar* adı verilen bu atomların çekirdekleri, dışardan bir tesir olmadan, kendiliğinden parçalanarak dışarıya ısınlar çıkarırlar ve radyoaktif atom başka bir elementin atomu haline dönüşür.

Her radyoaktif elementin kendine has bir parçalanma hızı, belli bir yarılanma süresi vardır. Meselâ radiumun yarılanma süresi (veya buna yarı - ömür diyoruz) 1590 yıldır; yani elde mevcut bir miktar radium parçalanarak 1590 yılda yarıya iner. Uranium, radiuma nazaran daha yavaş parçalanır; 4,5 milyar yılda yarıya iner. Buna mukabil, saniyenin milyonda birinden daha küçük, çok kısa yarı - ömürlerle parçalanan radyoaktif elementler de vardır.

Radyoaktif atomların parçalanmasından çıkan ışınlar üç çeşittir; bu ışınlara a (alfa), B (betta) ve y (gamma) ışınları denir.

a — ışınları, hızla fırlatılmış helium çekirdeklerinden,

b — ışınları, çok büyük hızlarla fırlatılmış elektronlardan ibarettirler.

y — ışınları, x - ışınlarından daha girici elektro - magnetik dalgalardır.

Bu ışınlar, içinden geçtikleri maddede iyonlar hasıl ederler ve böylece yavaş yavaş enerjilerini kaybederek tonunda madde tarafından soğutulurlar. İçlerinde iyonlama kabiliyeti en büyük olan *a* lar bol sayıda iyon hasıl etmek suretile çok kısa bir yol sonunda bütün enerjilerini kaybederler ve havada ancak 3 - 9 cm. kadar gidebilirler. İnce bir kâğıt tabakası radyoaktif maddelerden çıkan bütün *a* - ışınlarını tutmağa kâfi gelir. B ların giriciliği a lardan yaklaştıkça 100 defa fazla, *y* ların giriciliği de B kurdan 100 defa fazladır.

Tabiatta bulunan sağlam, kararlı atomların çekirdeklerini hızlandırılmış elektrik yüklü parçacıklarla veya çekirdeklerin yapısında bahsetmiş olduğumuz nötronlarla bombardıman etmek suretile *suni radyoaktif maddeler* yapmak da mümkün olmaktadır. Bunlara *radyoaktif isotoplar* adı da verilir.

Atomik radyasyonların zararlı tesirleri :

Gerek atomların elektron tabakalarında hasıl olduklarını gördüğümüz ultraviyole ve x - ışınları, gerekse tabiî ve sun'i radyoaktif maddelerin çekirdeklerinden çıkan a, B ve v ışınları ile bazı çekirdek reaksiyonlarında açığa çıkan nötronlar tıpta bazı hastalıkların ve tümörlerin tedavisinde muvaffakiyetle kullanıldıkları halde büyük dozların bilhassa hücrelerde sebep oldukları iyonlanma olayları neticesinde, canlılar üzerinde çok zararlı tesirler yaptıkları çeşitli tecrübelerle tesbit edilmiştir. Atom bombası patladığında, bu saydığımız ışınların hepsi de hasıl olmakta ve etrafa yayılmaktadır. Vücuda dışardan gelen radyasyonlar içinde en zararlı olanları, fazla giricilikleri sebebi ile, *y* ışınları ve nötronlardır. Fakat, bazan, radyoaktif maddeler hazım veya teneffüs yolu ile vücuda girebilirler; ve ağır elementler kemik sistemine giderek kemiklerin terkibine girerler; orada, içerden parçalanarak, çıkardıkları radyasyonlarla zararlı tesirlerini yaparlar. Vücudun içine giren radyoaktif elementlerin en tehlikelileri, iyonlama kabiliyetlerinin fazlalığından ötürü, a ve B ışınları çıkaran elementlerdir. Bu zararlı radyoaktif maddelerin gelecekteki harplerde, yeni bir atom silâhı olarak, toz halinde püskürtme suretile kullanılmaları da ihtimal dahilindedir.

Gerek atom silâhlarına karşı sivil müdafaada, gerekse radyoak-

MÜZİK

Orkestra

İstanbul ve Ankara

Konser mevsimi süresince her onbeş günde bir büyük bir kalabalık, senfonik musiki dinlemek için, İstanbul'un Taksim Belediye Gazinosuna toplanır. İstanbul Konservatuarının konserleri bu salonda verilmektedir. Bir gazino salonu «alaturka» konser için uygun bir dekor teşkil edebilir. Nitekim Konservatuarın «Türk musikisi» konserleri de bu salonda verilmektedir. Ama gazino, senfonik musiki için en son akla gelecek yerdir. Fakat şimdilik yapacak başka şey var mıdır? İstanbul'da konser salonu yokluğu senelerdir kendini hissettirir ve bu büyük ihtiyacın ne zaman giderileceği de «hastahanelerimiz ihtiyaca yetmezken konser salonu da ne oluyor?» demagojileri arasında Allaha kalmış bir iş gibidir. Bütün ümitler de, ne zaman biteceği bilinmeyen, opera binasıdır.

Pazar konserlerinin saati sabahın 11'idir. Musiki dinlemek için hiç de elverişli olmayan bir saat. Hele, Pazar sabahının rahavetinden ve mahmurluğundan kurtulup da bir tatil günü için sabah karanlığı denebilecek bir vakitte musiki dinlemeğe gitmek için cidden fedakâr bir musikisever olmak gerek. Bununla beraber salon çok defa hınca hınç dolar ve hatta yer kavgaları olur. Sevinilecek birşey (kavga için değil tabii).

Geçen hafta Pazar sabahı, mevsimin üçüncü batı musikisi konseri verildi. Burada, Ankara orkestrasıyla bir kıyas derhal akla geliyor. Üçüncü konser demek, İstanbul Şehir Senfoni Orkestrasının bir buçuk ay önce yeni mevsimi açmış olması demektir. Halbuki, geçen mevsimi. İstanbul'dan çok daha önce kapayan Riyaseticumhur Filarmoni Orkestrasında henüz bir hareket yoktur. Dünyanın her yerinde senfoni orkestraları yaz gelince yeni bir faaliyet devresine girerken, çeşitli musiki festivallerine iştirak ederken bizimkiler, yedi aya yaklaşan bir müddetle yaz tatili yaparlar. Bu zaman zarfında taze kuvvetler kazanmış, sanatlarında yeni merhalelere mi ulaşmışlardır? Bunu yalanda, eskimeye başlayan yeni mevsime girdikleri vakit göreceğiz.

Diğer taraftan İstanbul Orkestrası, Ankara Orkestrasına nisbetle, iyi musiki yapma yolunda birçok manilerle karat karşıyadır. «Devşirme» diye vasıflandırılabilecek bir gruptur; kadrosu tamam değildir; bazı eserleri eksik entrümantasyonla çalmağa mecbur kalırlar ve bu orkestrayı teşkil eden sanatkârlar, Ankara orkestrası mensuplarından daha üstün sanatkârlar değillerdir. Bununla beraber İstanbul Şehir Senfoni orkestrasının çok defa Ankaralı meslekdaşlarından daha iyi musiki yaptığı, hatta bazan Avrupa orkestralarıyla kıyas edilebilecek icralar çıkardığı aşikârdır. Ankara'nın koca Riyaseticumhur orkestrasının ise ekseriya amatör toplulukları arattığı bilinmektedir. Sebep: orkestra şefi farkı.. İstanbul orkestrası, Cemal Reşit Rey'n idaresindedir. Cemal Reşit, memleketimizin en iyi şeflerinden biridir. Ankara orkestrası Haymo Taeuber idaresindedir. Taeuber, Avrupanın orta kalite şeflerinden biri dahi değildir.

Geçen sene Riyaseticumhur Filarmoni orkestrası şefliğine tâyin edilen Haymo Taeuber'in idaresi altında orkestra, «perişan» kelimesiyle anlatılabilecek bir duruma düşmüştür. Bu sekizinci sınıf şefin bu sene artık kontratının temdit edilmeyeceğine muhakkak nazarıyla bakılırken Taeuber*in gene orkestranın başında kalacağının anlaşılması, sanat mühitlerinde - ve orkestra üyeleri arasında - hayretle karşılanmıştır. Mamafih, bu bir balama belki de iyi olmuştur. Zira Taeuber'i müdafaa için, onun henüz muhitine ve orkestramızın hususiyetlerine alışamamış olduğu söylenmekteydi. İntibak için gerekli zaman geçmiştir. Bu mevsimde de Taeuber, geçen seneki çehresiyle karşımıza çıkarsa kendisine bir an önce «güle güle» denmesini istiyenlerin - ki büyük bir çoğunluk teşkil ediyorlar - kozları kuvvetlenecektir. Taeuber'e ikinci bir fırsat vermekle göze alınan büyük risk, bir konser mevsimidir. İnşallah değer.

Ankara orkestran bir şef buhranı içindeyken geçen hafta verilen konserde, şeflik tecrübesi mahdut bulunan ve daha koro idaresine inhisar eden Muhittin Sadak, İstanbul Şehir Orkestrasını idare ediyor ve Ankaralıları kıskandıracak neticelere varıyordu. Konserin ilk kısmında bir Haydn senfonisi (Londra senfonilerinin beşincisi), Schubert'in Bitmemiş'i ve Rossini'nin Sevil Berberi uvertürü vardı. Şefi ve orkestrayı büyük meseleler karşısında bırakan eserler değildi bunlar. Fakat, iki orkestrayı kıyaslayacak durumda olanlar, Ankara orkestrasının bu eserleri ancak istisna kabilinden bu seviyede çalabileceği kanaatine vardılar.

İkinci kısma İstanbul Şehir Korosu iştirak ediyordu. Programda Beethoven'in Fidelio'sundan Mahpuslar Korosu, Brahms'ın Nanie'si ve Wagner Tannhauser'in Davetliler Korosu..

Ankaralılar birinci sınıf bir koroya (Devlet Operası Korosu) malik bulundukları halde yirmi senedenberi kaç defa koro konseri dinlemişlerdir? Üç veya dört değil mi? O da, Atatürk Oratoryosu, Yunus Emre Oratoryosu gibi fevkalâde bir fırsat olacak da Opera Korosu mensupları inleye sızlaya bir konser verme azabına (!) katlanacaklar.

İki şehrin musiki hayatını kıyasa şimdilik devam etmeyelim. Neticeler hep Ankara'nın aleyhine çıkıyor.

Opera

Tosca ve münekkitler

İstanbul'daki Hamlet temsili için olduğu gibi, Ankara'daki Tosca temsili hakkında da münekkitler uyuşamadılar. Şu farkla ki, Hamlet temsilinin aleyhinde olanlar ekseriyetteydi. Tosca'nın ise lehinde olanlar..

Zafer'de yazan Orhan Remzi Yüreğir, gördüklerinden ve duyduklarından hiç memnun kalmamıştı. «Tosca, Devlet Operasında zayıf bîr kadro ile temsil edildi, fakat gene de alkışlandı. Fakat ben sizlere, Tosca'nın mevzuu dolayısiyle seyirciyi kalayca avlayacağını söylememiş miydim?» diyordu.

Yüreğir'e göre Tosca rolündeki Leyla Gencer «... hareketlerini, etvarını alabildiğine dramatize eden, mütemadiyen mübalağalı jestlere kaçan, üstelik sesini renksizleştiren bir sanatkâr» Scarpia rolünde Vedat Gürten ise "sadece kostüm ve perukadan ibaret" idi.

Halkçı'nın İsmail Hüsnü imzalı yazarı temsilin lehindeydi; yalnız orkestrayı bir «Mickey Mouse Orkestrasına» benzetiyordu. Aynı gazetenin tiyatro yazarı da, keza, methiyekârdı. Üstelik temsili beğenmeyenlere çatıyordu.

Forum,da İlhan Mimaroğlu, «Devlet Operasında Tosca, lâyık olduğundan daha iyi oyunculara kavuşmuştu. Toplu muvaffakiyet için çalışan koro ve solistler sayesinde ilgiyle, hattâ zevkle, takip edilen bir opera oldu» diyor ve Leyla Gencer ile Vedat Gürten'i methediyordu.

---

tif maddelerin tıpta, biyolojide, ziraatta, endüstride ve çeşitli araştırma laboratuarlarında kullanılmasında bu zararlı tesirlerin bilinmesi zaruridir. İnsan vücudünde, alman radyasyon miktarına, dozuna göre şu hastalıklar kendini göstermektedir :

1. Lökopeni (lökositlerin azalması)

2. Saç ve lal dökülmesi, yanıklar

3. Sterilite (kısırlık)

4. Mütasyonlar (birkaç nesil sonra kendini gösterebilir.)

5. Kanser (10 - 15 sene sonra görülebilir.)

6. Nekroz (kemik gangreni)

600 röntgenlik bir doz (yani, aşağı yukarı, 1 gm. radium dan çıkan filtre edilmiş y - ışınlarının 10 cm. uzakta 7 saat içinde hasıl ettiği tesire eşit bir tesir yapan radyasyon miktarı) İnsanlarda yüzde yüz ölüme sebebiyet vermektedir.

Atomik radyasyonların bir yerde varlığını his organlarımızla duyanlayız; bu sebeple, hiç farkında olmadan vücut zararlı dozu almış olabilir. O halde bu zararlı radyasyonlara karşı korunmada takip edilecek ilk adım, herhangi bir yerde bu radyasyonların varlığını ve dozunu tesbit etmektir. Bunun için de, *radyosyon ölçme cihazları* kullandır,

TİYATRO

BİR CEVAP

Vasfi Rıza ZOBU

Saygı: sayana; terbiye: alana göredir, derler... Suratı asık adama güler yüz gösterilemez. Tekme savuran insana: «Aman- efendim, bendeniz için rahatsız oldunuz!» diye mukabele edilemez... Tokat atanı ya mahkemeye verirler veya o da suratına tokadı yer...

Size kayıtsız şartsız salâhiyet veriyorum: Tahkik edip; müddeti ömrümde «tecavüze uğramadan», «hakarete mâruz kalmadan» bir kimseye fena muamele etmiş veya tek satır yazı yazmışsam... 23 Ekim tarihli *"AKİS"* mecmuanızda, şahsım hakkında yazılmış yazının başında söylediğiniz gibi:. «Utanç verici» bir ahlâksız, «seviyesi düşük» bir aktör olduğumu itirazsız kabul edeyim...

Bir hâdise olmuş! «Hazin olduğu nisbette tiyatromuz için utanç verici ve seviye düşürücü» imiş!

— Sebep?

«Dünyanın neresinde hangi sanatkârın aklına gelir ki, kendisini «tenkid» eden tiyatro yazarlarına bir gazetede cevaplar neşretsin!»...

Eğer böyle bir şey yaptımsa, tenkid edenlere hakaret ettimse: hay elim kırıla!...

Her tenkid gibi tiyatro tenkidi de —onu kendine meslek edinmiş olanlar için— bir haktır, meşrudur.. ama «tenkid» olursa. Yoksa bir hezeyanname, bir hezelname olursa: ona tenkid değil, tecavüz derler...

Mecmuanızda benim hakkımda o yazıları yazan muharririnize sorun bir kere: «Tenkid» adı altında çıkan o küfürnameyi okumuş mu? Uzağa gitmeğe ne hacet. «Kibarlık Budalası» hakkında yazdığı e «Mamamuşi» böbürlenmesi, mâlâyâni makaleyi kendinden başka kimseye okutabilmiş mi? Okutmuş da: bir «Yahu ne ayıp şey!» diyene tesadüf etmemiş mi?

Dünya yüzünde peygamberlerden vatan kurtarıcısına kadar yüzde yüz dosta hiç kimse nail olmadığı gibi; yaptığı işi; ileri sürdüğü teklifi, yüzde yüz beğendiren, kabul ettiren ferdi biyhemtâ: Kadem nihâde'i alem olmamıştır; bu malûm... Elbetteki beni beğenenlerin yanında beğenmiyenler olacak; medhedenlerin sırasında zem edenler de bulunacak... Onun için «Tenkid» in beni kızdırması ve üzmesi şöyle dursun, memnun eden tarafları da vardır... «Kibarlık Budalası» baklanda küfürsüz, iftirasız tenkidler de çıktı, onlara «Türk Tiyatrosu» mecmuasında teşekkür de ettim. Ben piyes provalarında, yaşça ve sınıfça küçük arkadaşlarımın dahi tenkidlerini ister ve kendilerine, kendi düşüncelerine aykırı bir hareketimi görürlerse ihtar etmelerini rica ve ısrar ederim. Onlar da söylerler; beraberce münakaşasını yaparız... Ama alay, istihza ve nihayet hakaret: mâruz kalıp da, sühuletle sineye çekecek kadar tahammüle sahip değilim. Onun cevabı ya mahkemeye müracaat, ya sokak ortasında sıkıştırmak, yahut aynı şekilde mukabele etmektir. Ben, üçüncüsünü tercih ettim... Bu adamlara öteki yanağımı da uzatacak kadar mütedeyyin olamadığım için Hazreti Mesih beni affetsin...

Mecmuanızdaki o ismini gizliyerek aleyhime yazan İstanbullu: «Bir sanatkâr, kritiklerini gazete sütunlarında değil, sahnede cevaplandırır. Onun yeri sahnedir!» diyor. Tekrar edeyim ki: ben, «Tenkid» lere değil, bana yapılan tecavüzlere mukabele ettin... Bunu sahnede, gazetede, radyoda, kahvede; istediğim yerde, gücümün erişebileceği her hangi bir şekilde aynen cevaplandırmağa, en aşağı meselâ Fikret Adil kadar kanunen ve nizâmen hakkım vardır... Kendinde bu ne gülünç bir hak görüş ki: Benim, yazı de cevabıma itiraz edip, bu meşru hakkıma mâni olmağa uğraşır...

Kendinde münekkidlik tevehhüm eden malum zevattan birine, hiç kimse «Sahneye çık da sen de oyna bakalım» demez... Ama o, «Ben de oynıyacağım» derse, «Vay küstah! Senin sahnede ne işin var? Sen ancak gazete sütununda konuşabilirsin!» diye de ona mâni olunmaz... Seyirci bulursa ne mutla ona. Oynar durur...

O isimsiz muarızım da böylece bilmelidir ki: Ben de, basacak gazete, okuyacak kari bulduğum müddet onun ve onun gibilerin hitaplarına mukabele etmiyecek kadar nezaketsizlik göstermeyeceğim!..

Biz «şülle lâpâ» da okur, «Mamamuşi» de oynar ve «onların» hayatlarım sahnede, âleme ibret olsun diye canlandırırız... Böylece gazaba gelerek bizi:. «Bayağı bir üslûp» ile itham edip, «pervasız» lığımızdan şikâyet edenlerin kararan gözleriyle, söylediklerimizin ve yazdıklarımızın mânasını anlamıyacak kadar kavrayışsız veya anlayıp, aleyhimize tefsir edecek kadar garezkâr olduklarını da Hân ederiz...

AKİS : Aziz üstad, epeyce veriştirmişsiniz. Yalnız, yanlış yere olmuş. Zira o yazıyı yazan sizin zannettiğiniz kimse değildir. Kusura bakmayınız.

Devlet Tiyatrosu

Aman, maşallah

Dikkat, dikkat: Büyük ve Küçük tiyatrolarda pazar günleri de temsil vardır. Evet tastamam okuyorsunuz. Biz de bunu, birkaç gündür, Ankarada duvarlara asılan afiflerden öğrendik. Şu, büyük boy kâğıt üzerine siyah ve kırmızı mürekkeplerle basılan zevksiz afişlerden...

Hazır yeri gelmişken Devlet tiyatromuzun afiş çıkmazından da bahsetmek faydalı olurdu ama mevzuumuz o değil. Bir başka münasebetle ve bir başka zaman da afişlerden söz açarız

Evet, diyorduk ki, Büyük ve Küçük tiyatrolarda pazar günleri de temsil verileceğini Devlet Tiyatrosu duvar afişleri ile ilân etmektedir. Demek oluyor id, bugüne kadar pazar günleri tiyatro kapalı bulunuyordu. Öyle ya, mademki Devlet tiyatrosu devlet müessesesidir, bütün diğer devair mensupları gibi tiyatro memurlarının(!) da pazar günleri istirahat etmek haklan değil midir? Ve eğer tiyatro idaresi pazar günleri çalışma kararını vermişse, bu büyük fedakârlığını en geniş reklâm vasıtaları ile ilân etmelidir...

Gerçekten tiyatro mensupları birer memur olsalardı, diğer devlet memurları gibi mecburi mesaiye tabi tutulsalardı; senede 4 - 5 ay değil sadece bir ay, o da sıra geldiği takdirde mezuniyet alabilselerdi ve bir zamanlar İstanbul Şehir tiyatrosu sanatkârlarının memurlardan daha fazla çalıştıklarını ispat etmek için Muhsin Ertuğrulun tanzim ettiği mesai cetveline uygun olarak çalışsalardı pazar günleri üstelik bir de matine oynıyacaklarını ilan ettikleri zaman, tiyatronun bu fedakârlığını biz de alkışlardık.

Halbuki, geniş kadrosuna rağmen eserlerde dublör bulundurmayan, bu yüzden de her hangi bir vazifeli nezle oka tiyatroyu tatil eden, suare veya balo tertibedeceğiz diye perdeleri kapayıp seyircileri kapıdan çeviren, bir memur mesaisinden az vakit alan günlük çalışmaları ile bir türlü muayyen zaman içinde eser çıkaramıyan, bu sebeple de ya boş salona oynayan veya temsillere ara veren böyle bir tiyatro eğer pazar günleri de temsil vermiyecekse, haftanın kaç gecesi çalışır ve bu tivatroya mensup olan herhangi bir sanatkâr yılda kaç saat mesai yapar?

Eğer bu afişlerin bir başka maksadı varsa ve eğer idari değişikliğin bir başarısı gibi gösterilmek maksadım güdüyorsa, böyle Operalardan gala temsillerini kaldırmak kadar ehemmiyetsiz bir karar için hem de esas vazife sayılan bir hareket için: bu masraf yapılmamalı idi. Denilebilir ki, halk pazar günleri temsil olmadığını biliyor, bu değişikliği duyurmak maksadı ile afiş çıkarılmıştır. Bu sebep red edilemeyecek kadar da kuvvetlidir. Fakat Devlet tiyatrosu eksik vazifelerinden birini tamamlamak için, ayrıca masraf kanısı açmaktadır. Mademki pazar günleri temsil verilecekti, bu prensip

Rol!

Eller göğe, dizler yere mi?

kararı mevsim başında alınmalı ve bir ay evveldenberi tatbik edilmeli idi.

Pardon, o takdirde bunun Muhsin Ertuğral'a ait bir başarı olduğunu kimse bilemiyecekti ve haksızlık olacaktı.

Çocuk tiyatrosu

Devlet tiyatrosunun bir de «Çocuk Bölümü» var. Bazan mevsim başında perdelerini açar, bazan sezon ortasında, Bazan temcit pilâvlarından biri ile işe girişir, bazan da başladığı eser rağbet görmez ama sene sonuna kadar onu sürükler götürür. Çocuk tiyatrosu'nun çocukça bir tiyatro demek olmadığını biz de takdir ediyor ve bu sebeple üzerinde durmak istiyoruz. Üzerinde durdukça da Devlet tiyatrosunun Çocuk tiyatrosu bölümüne ehemmiyet verilmediğine şahit oluyoruz.

Bilindiği gibi memleketimizde, en modern sahne imkânlarına sahip bulunan yegâne müessese Devlet Tiyatrosudur. Bütün çalışma devresi içinde personelinin yarıdan fazlası hâli istirahatte olan mesut müessese de gene burasıdır. Ayrıca bir imtihan tertibi ile hususi Çocuk tiyatrosu kadrosu kurulmuştur. Müzik ve orkestra imkânlarına sahiptir. Her şeyi, herşeyi vardır; bu sahadaki gayretinden başka...

Küçük ve Büyük tiyatro sahnelerrinde en ehemmiyetsiz tercümeler temsil edilir de, çocuklar için yazılmış dünya şaheserleri, bu sahneden çocuklarımıza gösterilmez. Daima - derme çatma - ve kelimenin hakiki manası ile çocukça piyesler ele alınır, başka bir yer olmadığı için de çocuklarımız tiyatro olarak bu temsilleri seyretmeye mecbur tutulur.

Bu sahada, - ama yalnız bu sahada - İstanbuldan örnek alınmalıdır.

Eğer repertuvar temini bir edebî heyet mevzuu ise edebî heyet harekete getirilmelidir. Hattâ hiçbir şey yapılamazsa, İstanbul şehir tiyatrosu Çocuk tiyatrosunun repertuvarı tatbik edilmelidir. Yeter ki, hakikî manâsı ile bir çocuk tiyatrosu meydana getirilsin.

İntizam

Yer meselesi

Devlet Tiyatrosunda bazan aksıyan ve bazı seyircileri telâşa veren bir meseleden bahsetmek isteriz.

Bugüne kadar vâki olmaması daima memnuniyetle karşılanıyordu. Seyirci vatandaş, saatinde ve dakikasında geliyor, yerinin numaralı olduğunu bildiği için hiç bir endişeye kapılmıyordu. Halbuki, şu son günlerde, bazı yerlerin iki defa satıldığı görülmektedir.

Tabii bu hoşnutsuzluğa, şikâyete sebep oluyor ve Devlet Tiyatrosunda bir intizamsızlık başladığını gösteriyordu.

Seyircinin, temsilin başlamasından önce, tam saatinde gelmesini istemek, tiyatro idaresinin hakkıdır. Ancak, bu kabil bir intizamsızlığın ortaya çıkmasını önlemek bilinci vazifesidir. Her şey, karşılıklı istenir ve karşılıklı olarak yerine getirilir. Hatırlatırız..

SPOR

Cumhuriyet kupası
Havaya uçuş

Futbol

Cumhuriyet kupası

Birkaç yıldan beri Futbol federasyonu faaliyet programına dahil bulunan Cumhuriyet kupası Futbol maçları, Geçen hafta yapıldı. Geçen senenin kupa galibi Ankara karması hasis bir ev sahibi gibi bu yılın kupasını da misafirlerine hediye etmek cömertliğini gösteremedi. Türk futbolunun (varsa) en çok tekâmül ettiği dört bölge olan İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana bölgelerinin iştiraki ile yapılagelmekte olan Cumhuriyet Kupası maçları, Ankara için daima bir horoz şekeri olduğundan Başkent futbol severler için yegâne büyük futbol organizasyonudur Buna rağmen maçlar beklenen alâkayı görmemiştir niçin?.. Ankara halkının futbolu sevmediği için mi, veya futboldan bıkkınlık geldiği için mi? Hayır.. Cumhuriyet kupası futbol maçları amatör sporculardan kurulup karmalar arasında yapılmaktadır. Böyle olunca da İstanbul, takımı memleketin şöhret yapmış profesyonel futbolcularından mahrum olarak küçük kümelere mensup futbolculardan teşkil edilmektedir ve daima Turnuvanın en zayıf ekibi olmaktadır. Bundan başka Cumhuriyet kupası maçlarının tarihi olan 29 Ekim, bizde futbol sezonunun başlarına tesadüf etmektedir. Hazırlık maçları haricinde bölgeler resmi lig maçlarına başlamamışlar veyahutta başlıyalı ancak bir iki hafta olmuştur. Tabiidir ki, Oyuncular istenilen formlarından hayli uzaktırlar. Bunun için de maçlar futbol bakımından vasatın çok altında cereyan etmekte, heyecanı dışında seyirciye hiç bir zevk vermemektedir. Bilindiği gibi Futbolda isim yapmış bütün memleketlerde halen, futbol sezonunun ortalarında bulunulmaktadır. Memleketimizdede futbol mevsimi Eylül başında resmen açılmıştır.

İstanbul karmasına hiç değilse mahdut sayıda profesyonel futbolcu alınmasına müsaade edildiği takrirde Cumhuriyet kupası futbol maçları istenilen randımanı verecek ve beklenen alâkayı görecektir.

Maçların programı kura neticesinde tâyin edilmişti. Fakat hakemleri (kura ile alamazdı amma) hiç de âdilâne tayin edilmemişti. İstanbuldan, bulup bulupta getirilen tek hakem, Mustafa Güventürk, bir maçı berbat ettikten sonra, bırakıp gidince bütün maçlar Ankaralı hakemlere tevdi edildi.

Takımlara ve maçlara gelince: Kupa galibi «Ankara karması İzmir ve Seyhan maçlarında şanslı ve şanslı olduğu kadar da derli toplu idi. Bilhassa Seyhan maçında İzmirli hakemin iş güzarlığı ile penaltıdan yediği haksız golden sonra çok güzel bir oyunla taktir topladı. Son maçında «Averaj Takımı» olarak kabul edilen İstanbul karşısındaki mağlubiyetini futbolun garip bir cilvesi olarak kabul ediyoruz. Maçın başında işi ciddi tutmayıp gevşekten almaları ve dört dakika içinde üst üste iki gol yemeleri, kendilerini şaşkınlığa uğratıverdi ve bütün maç boyunca bu şaşkınlıktan kurtulamadılar. Buna İstanbulun bilgili müdafaası da eklenince beklenmiyen akıbet tecelli ediverdi Bereket gol Avarajı ile kupayı: muhafaza etti. İzmir karması Turnuvanın en muvaffak takımı idi: Şanssız bir oyundan sonra Ankaraya mağlûp olması kendisi için cidden üzünülecek bir netice oldu. Metin, Coşkun gibi yarının ümitleri olarak görülen gençler yanında Bayram ve Muzafferin güzel oyanları île İzmir, turnuvanın fahri galibi oldu. Bilhassa Seyhan maçında 2 - 0 mağlup durumdan galibiyete ulaşmaları, haklarındaki en müsbet nottur.

İstanbul, Ankara karşısındaki oyunu hariç en zayıf ekip olarak karşılandı. Ankara karmasının iddia taşımasına mukabil kendilerinin gayet sakin bulunmaları, yuvarlak topun azizliğini, bir kere daha isbat etmesine vesile teşkil etti. Nihayet Seyhan karması, üç maçından yalnız birincisinde berabere kalarak en fena neticeyi almış oldu. İzmir karşısında kazanabilecekleri bir maçı kaybetti ki, bu doğrudan doğruya beceriksiz olarak isimlendirilebilir. Adananın yıldızı Muharremin Ankaraya geldikten sonra hastalanması bu karmayı esas kuvvetinden mahrum etmişti. Behzat adlı bir oyuncularının da Ankara maçından sonra rakip oyunculardan birine vurduğu kafa esef. le karşılandı. Maç haricinde cereyan eden bu nahoş hadise bir kenara Seyhanlıları büyük bir sportmenlik içinde görmek hepimizi memnun etti. Geçen seneki Cumhuriyet kupası maçlarından sonra Federasyonca bu kupa maçlarına başka bölgelerinde iştiraki için teşebbüse geçildiği bildirilmişti. Fakat bu sene Yugoslavya milli maçının Cumhuriyet kupası maçlarına takaddüm eden günlere rastlaması, işi geniş tutmaya imkân vermedi. Ancak önümüzdeki sene Trabzon gibi birkaç bölgenin daha bu organizasyona dahil edilmesini bekliyoruz. Çünkü Eskişehir karması Cumhuriyet kupası maçlarından bir hafta evvel İzmir karmasına zorlu ve çekişmeli bir maçtan sonra ancak 2 - 1 mağlûp olmuştur ve daha bunun gibi bir çok misaller bulmak kabildir.

Boks

Atatürk Kupası maçları

Cumhuriyetin 31 inci yıldönümünü kutladığımız gün, Büyük Kurtarıcının ismine izafe edilen bir Boks turnuvasına şahit olduk. Ankara ve İstanbulun her spor branşında olduğu gibi boksta da rekabet halinde bulundukları bilinen bir hakikatti. Fakat 29 Ekim tarihinde «Atatürk kupası» adı altında İstanbul - Ankara Temsilî boks takımları arasında yapılan karşılaşmada, rekabetin de üstünde bir hava, bütün müsabakalar boyunca devam edip durdu.

İki takım da, müsabakanın ehemmiyetini idrâk ettiklerini gösterir bir çalışma ile hazırlanmışlardı. Takımların kadroları ve bilhassa boksörlerin son form durumları meçhul olduğu cihetle müsabaka gününe kadar galip veya mağlûbu tahmin etmek mümkün olamamıştı. Yalnız İstanbulda boks yazarı geçinen bir şahıs, günlük bir spor gazetesinde meçhuller üzerinde tahmin yapmıştı. Evet, yanlış anlaşılmadığım anlatmak için tekrar edelim: Meçhuller üzerinde tahminler yapmıştı. Yazar şöyle başlıyordu : «— Her ne kadar Ankara takımının kimlerden teşkil edileceğini bilmiyorsak da maçlar hakkındaki tahminlerimizi yapabiliriz. Vakıa İstanbul karmasındaki boksörlerin de son durumlarım bilmiyoruz. Neyse..— 51

kiloda İstanbulun Hamdisi, rakibine nazaran, galibiyet şansına daha çok sahiptir.....» ve ayni minval üzerine 10 sıkletin tahmini, sonunda da «Atatürk Büstü» nün İstanbul yolculuğuna dair bir kaç satır.

Netice malûm, Ankara'nın isimsiz kahramanları İstanbulun şöhretlerini mağlûp ediverdiler. Yalnız buna mağlûbiyet demek doğru değildir. Her ne kadar resmi netice (6 - 4) Ankara lehine neticelenmişse de 81 kilodaki dutum İstanbulun aleyhine tecelli ettiği için netice Ankara için 2 farklı bir galibiyetle ifade edilmektedir. 81 kilonun İstanbul temsilcisi, Tayyar Kalça müsabaka gününün sabahında tam bir kilo fazla gelmiş ve keyfiyet Ankaralıların itirazı ile karşılanmıştı. Bunun üzerine müsabaka saatında ikinci bir parti yapılması teklifini kabul eden taraflar o zamana kadar intizar etmişler, fakat yapılan ikinci postada da Tayyarın yarım kilo fazla geldiği görüldüğü için tertip heyeti kararı ile Tayyar hükmen mağlûp ilân edilmişti. İtirazlarının kabul edilmediğini gören İstanbullular ringten çekilmek üzere sahayı terketmişlerse de halkın devamlı protestosu karşısında centilmenlik göstererek, bu maçın yâni 81 kilonun resmî neticesini kabul ettiklerini, fakat puvansız olarak hususî bir gösteri maçı yapılmasını teklif etmek suretiyle işi tatlıya bağlamışlardı.

İstanbul takımının emektar ring kurdu Tayyar tecrübesiz rakibi karşısında muhakkak ki takımına bir galibiyet kazandıracaktı. Nitekim hususî karşılaşmada Tevfik Kocabaş 1 inci ravundun bitmesini dahi beklemeden müsabakayı terketti. Çok çirkin olan bu hareket İstanbulun centilmenliği yanında Ankara için yegâne fena notu teşkil etti. Demek ki resmî netice 6 - 4 Ankara lehine olmakla beraber, hususî netice, yâni ring skoru 5 - 5 beraberedir. Ama her şeyin bir formalitesi olduğuna göre Tayyara verilen hükmen mağlûbiyet yerindedir ve itiraz edilecek tek bir tarafı da yoktur.

Müsabakaların teknik münakaşasına gelince İstanbulun Hamdisi, Ulbertosu, Ali Şahabı teknik bakımdan fazlası ile hafif gölündüler; nasıl ki Ankaranın Ahmet Akmanı, Tevfik Kocabaşı, Abbas Boğası İstanbullu rakipleri karşısında zayıf kaldılar.

Fuat Birol'u methetmişlerdi. Kemal Yalçınkaya karşısında sadece müdafaa taktiğinde seyrettiğimiz için hakkında hiç de iyi bir kanaat hasıl edemedik, Vural yine eski Vuraldı. Yalan döğüşte bariz üstünlüğü, tekniği ve ayak oyunları ile Türkiye Ringlerinde rakipsiz olduğunu isbat etti. Satılmış Varlık beynelmilel rakibi karşısında hiç de ezilmedi. Maçı sayı ile kaybetmesi de lehine kaydedilecek en müsbet nottur.

Orhan Tuş, yarının Vuralı olmaya namzet olduğunu gösterdi. Cidden ton zamanlarda şahane döğüşler çıkartan Orhan, Türk boksunun ümididir. Nihayet Lûtfi Aktaş, Burhan Türker sikletlerinde bariz bir üstünlük gösterdiler.

Karakucak birinciliklerinin verdiği müjde

Tevfik ÜNSİ

Türkiye karakucak birincilikleri güreşimizin istikbali hakkında hepimize ümitler verecek şekilde kapandı. Düşünün bir kere, defalarca millî formayı giymiş, yabancı rakiplerini perişan etmiş bir çok şöhretli pehlivanımız, yeni yetişen, ismini cismini birçoklarının pek bilmediği yeni güreşçiler tarafından daha tasfiyeye uğratılmış, finallerde de üzerlerinde daha ziyade taze taze dünya şampiyonluğu ünvanı tütmekte olan bir çok as güreşçimiz genç pehlivan kardeşleri tarafından finallerde su götürmez bir şekilde yenilmişlerdir. Hasan Gemici, Hüseyin Akbaş, İsmet Adı, Adil Atan, Tevfik Yüce, Bekir Büke... Bunların hepsi dünya şampiyonluklarında madalya kazanmış eşine az rastgelinir kıymetlerdir. Şununla iftihar edelim ki, böyle dünya çapında kıymetleri silip süpüren birçok genç pehlivanı ha deyince hâlâ ortaya sürebilecek durumdayız, memleket bir pehlivanlar yatağı olmakta devam ediyor. Finaler için pek zahmetsizce bu hafta Fenerbahçe stadına topladığımız kırk pehlivandan başka memleketlerde baş tacı olacak tam beş takım yapılır. Bizde birbiri peşi sıra arslan gibi şampiyon hamurlu genç çıkıyor.

1946 dan bu yana, dünyanın her tarafında, her şampiyonada birkaç altın madalya toplayan, bazan bütün birincilikleri toparlayıveren takımlar bulup çıkardı isek, bunu pehlivanların kaynağı Anadoluya, köylere, çayırlara el uzatmamıza borçluyuz. Bu memleket bugüne kadar köy meydanlarında nice şampiyonlar yetiştirdi ve köy meydanına gittikçe ne kabiliyetler bulup çıkardık. Bu pehlivanlar kaynağına alâkasız kaldığımız zaman, yeni kabiliyetler, yeni kuvvetler aramaz olduğumuz zaman, elimizdekilerden de lâyikiyle istifade edemediğimiz günler netice zaman zaman hüsranlı oldu. Güreş federasyonu geçen sene karakucak güreşlerini resmi programına almakla çok yerinde bir iş yaptı. Yeni bir güreşçi neslin ilk müjdesini geçen seneki karakucak birinciliklerinde aldık. Geçen şampiyonada ustaları zorlayan genç pehlivanlar bu sene kendilerinden emin pehlivanlar haline gelmişlerdi. Fener stadındaki finalleri seyredenler gelecek dünya şampiyonaları için Ay-Yıldızlı formayı güvenerek giydirip er meydanına süreceğimiz çok değerli gençlerle karşılaştılar. İki dünya şampiyonunu yenen, bir diğerine ancak jüri kararı ile mağlup olan İsmail Boylu, en tecrübeli güreşçileri haklayan tosun gibi Mehmet Çelebi, şampiyon, olmamasına rağmen Recep Baykal, Adil Atan, İbrahim Karabacak gibi minderin Ve Kırkpınar şampiyonlarını mağlûp eden Mustâfa Sarıca en şöhretli güreş takımlarının hasretle, gıpta ile arayacakları mükemmel birer pehlivandırlar. Ayrıca 125 kiloluk gövdesi ve acı kuvveti ile tekrar kazandığımız Sadık Esen, demir gibi bir genç olan Mehmet Gocur, güreşin bütün inceliklerine vâkıf Nuri Abut, daha çok çekişmeğe namzet Ali Demir ve Nizamettin bu şampiyonanın büyük diğer ümitleridir.

Bu şampiyonayı iyi müjdelerle kaparken federasyon her halde bundan sonra takip edilecek yolu bulup görmüştür. Bu defa şampiyonları terleten, onların sırtını yere getiren gençleri, bu müsabakalardan sonra yine kendi köşelerinde bırakmamak lâzımdır. Onlarla meşgul olmak ve mutlaka onları millî kadromuza daimi olarak kazandırmak en büyük vazifemizdir.

Basketbol

2 nci Dünya Basketbol Şampiyonası

1952 yılında spor efkârı umumiyesinin nazarları, iki defa Okyanusun öbür kıyılarına çevrilmişti. Dördüncü Dünya Futbol ve birinci dünya basketbol şampiyonaları için,

Geçen hafta Brezilyanın merkezi hükümeti Rio de Janerio'da başlamış bulunan 2 nci dünya basketbol şampiyonası birinci şampiyonanın revanşını teşkil etmektedir ve çekişmeli geçecektir. İlk defa Arjantin Basketbol federasyonunun teklifi üzerine 1952 senesinde Buenos - Ayres şehrinde yapılan dünya basketbol şampiyonasına 8 memleket iştirak etmişti. Bu seneki şampiyonaya bu sekiz milletten başka Mısır da davet edilmiş, fakat İsrail hükümetini tanımıyan Mısır son dakikada şampiyonaya politik sebepten dolayı girmekten sarfınazar etmiştir.

Bu şampiyonanın yapılacağı Macacana Stadı inşaatı hummalı bir çalışma ile ancak müsabakaların yapılacağı gün tamamlanabilmiştir. 1932 senesindeki ilk şampiyonada Arjantin, favori olarak kabul edilen Amerikayı pek az basket farla ile mağlûp ederek dünya şampiyonluğunu kazanmıştı. Bir kaç ay sonra Helsinkide yapılan Olimpiyatlarda Amerika bu maçın revanşını Arjantinden almakla kalmamış diğer rakiplerini de muazzam sayı farkları ile mağlûp ederek Olimpiyat şampiyonu olmuştu. Brezilyada yapılan 2 nci Basketbol Dünya Şampiyonluğunun favorisi yine Amerikadır ve gelenek haline getirilen bir usule göre Amerika Basketbol takımının temsil, hakkı hususî kulüplere bırakıldığından bu seneki Amerika milli basketbol takımım (Peoria Cats) takımı temsil edecektir. «Peoria Kedileri» namı"

Basketbol

Uzun boy sporu

ile şöhrete ulaşmış olan bu takım hâlen Amerikanın en iyi basketbol takımı kabul edilmektedir.

Meşhur Harlem Profesyonel takımını bir defa mağlûp etmek başarısını gösteren Peoria Cats takımının hemen hemen bütün oyuncularının vasati boyu 1.94 tür. İçlerinde eski üniversite muhtelitinin kaptanı bulunan 2.06 metrelik Born ve 2.03 metrelik Bien Johnson gibi yıldızlar vardır. Şampiyonada Avrupa takımlarının ümidi oldukları bildirilmekle beraber birinciliğin Amerika kıtasına mensup bir takım tarafından kazanılması normal bir netice olacaktır.

Sihirbaz Basketçi : Robert Busnel :

Avrupa'nın bu gün basketbol sahasında en kuvvetli ekibine Fransanın sahip olduğu muhakkaktır. Fransanın beynelmilel basketbol sahasındaki muvaffakiyeti uzun bir çalışma devresinden sonra kazanılmıştır, ve işte Fransanın bu başarısında en büyük âmil olarak tek isim kabul edilmektedir. Fransanın beynelmilel basketbol temaslarındaki bütün başarılarından ve ayni zamanda bütün başarısızlıklarından mesul tutulan da bu isimdir. Robert Busnel; Fransız basketbol üstatlarını bedeni ve ruhi bakımlardan en mükemmel şekilde yetiştiren Robert Busnel öğretici kabiliyeti yanında, taktikciliği ile de şöhret yapmıştır. Milli temaslarda çok zaman oyuncuları etrafına toplayarak verdiği talimatlarla bir maçın havasının birdenbire değiştiği bir çok kereler görülmüştür. Bu basket şöhretinin bir diğer hususiyeti de otoriter olması, çalıştırdığı sporcular üzerinde hürmetle karışık bir korku yaratmasıdır. Talimatlarını büyük bir dikkatle dinleyen talebeleri bunları harfi harfine tatbikle mükelleftirler ve muvaffakiyetlerinin sırrı da budur.

Bir çok Basketbol münekkitlerinin «Fransız Futbolunun sihirbazı» dedikleri Busnel, dünya ölçüsünde bir otorite olduğunu kabul ettirmiştir. „

Robert Busnel, Eskirim ve binicilikten başka hiç bir sporla meşgul olmıyan bir subay ailesinin oğludur. Ailesinin bütün itirazlarına rağmen Busnel gönlünü kaptırdığı basketbolde ısrar etmiş ve Basketbolü bütün sporlara tercih etmiştir. Fakat korku kendisine bu sporu yaptığım gizletmiş ve babası kendisinin basketbol oynadığını ancak mensup olduğu takımın Fransa Şampiyonluğunu kazandığı zaman öğrenmiştir.

1930 yılında genç bir delikanlı iken fevkalâde kabiliyeti sayesinde takımını şampiyon yapmış, ismini herkese duyurmuştu. Ve sonra zaferden zafere koşmaya başladı. 1934 yılında 19 yaşında iken Portekize karşı ilk defa Fransa milli takımında yer aldı ve bundan sonra bir çok kereler milli zaferlerin kahramanı oldu. Fakat oyuncu olarak en verimli olduğu bir yaşta yakalandığı bir hastalıktan sonra Basketbolu terketmek mecburiyetinde kaldı.

Okuyucu Mektupları

*AKİS'i ilk çıktığı günden beri dikkat ve zevkle okuyan bir karinizim. **Son** nüshasındaki sayısız yanlışlar karsısında tize su satırları yazmak zorunda kaldım. Geniş bir kitleye hitap eden bir mecmuayı daha iyi görmek istemek biraz da okurların hakkı olduğuna göre su satırları okumadan çöp sepetine atmazsınız ümit ederim.*

Ankara radyosunu haftada bir dakika ileri giden saatimi ayar etmek için Pazartesi sabahlan yalnız bir iki dakika dinlediğim için 29. sahifede yazılı konsertolar saatini dinlemedim. Ömrünü çoktan doldurmuş plâklardan çalınan ciddi bir eseri dinleyecek kadar sinirlerim kuvvetli değildir. Ama o gün eminim ki Ankara radyosu (Brahms'ın keman ve piyano için çift konsertosunu) çalmamıştır, zira üstadın böyle bir eseri henüz ne bulunmuş ne de çalınmıştır.

Spor sahifesinde Bay N. A. kimse o da Türkçe bakımından pek acıklı ifadeler ve kelimeler kullanmıştır ki bu da AKİS gibi iddialı bir mecmuaya yakışmıyor. İşte iki misal: 32. sahifenin birinci sütununda iki defa organize kelimesi tamamiyle yanlış kullanılmıştır. Nitekim bir yerde de merdane kelimesi yerine dürdane kelimesinin kullanılması da yazarın Türkçeye pek hâkim olmadığını gösteriyor.

Okuyucuya biraz saygı istemek çok mudur dersiniz?

Saygılarımla.

Nejat K. İren — İstanbul

*

Mecmuanızın devamlı okuyucularındanım. Türkiye'de ilk defa ciddi, olgun ve bitaraf bir aktüalite mecmuası olarak «AKİS» cidden büyük bir boşluğu doldurmakta ve zevkle okunmaktadır.

Çıktığı günden itibaren her gün biraz daha olgunlaşan ve tekâmüle doğru giden «AKİS», bir aktüalite mecmuası olması itibariyle, her türlü hâdise ve vak'aları sahifelerine aksettirmek zorundadır. Bu meyanda, bugün bir memleket dâvası ve derdi olarak bütün aydınlarımızın üzerinde durduğu, çareler aradığı cinayetler, hırsızlıklar ve cinsel sapıklıklar sayılabilir.

Bunları AKİS'in akıcı ve sade ifadeleriyle verici bir hâdise olarak efkârı umumiyeye aksettirmek ve içtimaî, terbiyeyi bir neticeye bağlamak bizler için her bakımdan faydalı olur kanaatindeyim.

Bu eksikliği de kısa bir zamanda telâfi edeceğinizi umar, AKİS'e neşir hayatında daimî muvaffakiyetler dilerim.

Dr. Selçuk Sepici — Adana

ARZULARINIZIN
TAHAKKUKUNU
TESADÜFE
BIRAKMAYINIZ
İHAP HULUSİ
GAYELİ
TASARRUF
YOLUYLA
YUVANIZA
MUHAKKAK
KAVUŞURSUNUZ
EMLÂK
BANKASI
YAPI TASARRUFU